

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยมีสาระสำคัญตามลำดับหัวข้อต่อไปนี้

1. หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544
 - 1.1 หลักการ
 - 1.2 จุดมุ่งหมาย
 - 1.3 วิเคราะห์สาระและมาตรฐานการเรียนรู้ภาษาไทย
 - 1.4 วิเคราะห์สาระและมาตรฐานการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ
2. เพลงอีแซว เพลงพื้นบ้านของจังหวัดสุพรรณบุรี
 - 2.1 ความรู้เกี่ยวกับเพลงพื้นบ้าน
 - 2.2 ความรู้เกี่ยวกับเพลงอีแซว
 - 2.3 ด้านทักษะปฏิบัติ
 - 2.4 การวัดความรู้ และทักษะปฏิบัติ
 - 2.5 ตัวแปรเกิน/ตัวแปรแทรกซ้อนที่มีอิทธิพลต่อการทดลองที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้
3. การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ
 - 3.1 ความหมายของการแบบบูรณาการ
 - 3.2 ความหมายของการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ
 - 3.3 ประโยชน์ของการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ
 - 3.4 รูปแบบของการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ
 - 3.5 จุดมุ่งหมายของการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ
 - 3.6 ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ
 - 3.7 บทบาทของครูในการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ
 - 3.8 บทบาทของผู้เรียนในการเรียนรู้แบบบูรณาการ
4. การจัดการเรียนรู้แบบปกติ
 - 4.1 ลักษณะของการจัดการเรียนรู้แบบปกติ
 - 4.2 ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้แบบปกติ
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 5.1 งานวิจัยที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ

5.2 งานวิจัยที่เกี่ยวกับเพลงพื้นบ้าน เพลงอีแซว

1. หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

กระทรวงศึกษาธิการ (2544 : 4) ได้กล่าวถึงหลักการและจุดหมายของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ไว้ดังนี้

1.1 หลักการ

เพื่อให้การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นไปตามแนวนโยบายการจัดการศึกษาของประเทศ จึงกำหนดหลักการของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานไว้ดังนี้

1. เป็นการศึกษาเพื่อความเป็นเอกภาพของชาติ มุ่งเน้นความเป็นไทยควบคู่กับความ เป็นสากล
2. เป็นการศึกษาเพื่อปวงชน ที่ประชาชนทุกคนจะได้รับการศึกษาอย่างเสมอภาค และเท่าเทียมกัน โดยสังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา
3. ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาและเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต โดยถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด สามารถพัฒนาตามธรรมชาติ และเต็มตามศักยภาพ
4. เป็นหลักสูตรที่มีโครงสร้างยืดหยุ่นทั้งด้านสาระ เวลา และการจัดการเรียนรู้
5. เป็นหลักสูตรที่จัดการศึกษาได้ทุกรูปแบบ ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย สามารถเทียบโอนผลการเรียนรู้ และประสบการณ์

1.2 จุดมุ่งหมาย

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข และมีความเป็นไทย มีศักยภาพในการศึกษาต่อ และประกอบอาชีพ จึงกำหนดจุดหมาย ซึ่งถือเป็นมาตรฐานการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ดังต่อไปนี้

1. เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยในตนเอง ปฏิบัติตนตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ มีคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมอันพึงประสงค์
2. มีความคิดสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน รักการอ่าน รักการเขียนและรักการค้นคว้า
3. มีความรู้อันเป็นสากล รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงและความเจริญก้าวหน้าทาง วิทยาการมีทักษะและศักยภาพในการจัดการ การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยี ปรับวิธีการคิด วิธีการทำงานได้เหมาะสมกับสถานการณ์
4. มีทักษะและกระบวนการ โดยเฉพาะทางคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ทักษะการคิด การสร้างปัญญา และทักษะในการดำเนินชีวิต
5. รักการออกกำลังกาย ดูแลตนเองให้มีสุขภาพและบุคลิกภาพที่ดี
6. มีประสิทธิภาพในการผลิตและการบริโภค มีค่านิยมเป็นผู้ผลิตมากกว่าเป็นผู้บริโภค

7. เข้าใจประวัติศาสตร์ของชาติไทย ภูมิใจในความเป็นไทย เป็นพลเมืองดี ยึดมั่นในวิถีชีวิตและการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

8. มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ภาษาไทย ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี กีฬา ภูมิปัญญาไทย ทรัพยากรธรรมชาติและพัฒนาสิ่งแวดล้อม

9. รักประเทศชาติและท้องถิ่น มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามให้สังคม

1.3 วิเคราะห์สาระและมาตรฐานการเรียนรู้ภาษาไทย

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดสาระและมาตรฐานการเรียนรู้เป็นเกณฑ์ในการกำหนดคุณภาพของผู้เรียนเมื่อเรียนจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งกำหนดไว้เฉพาะส่วนที่จำเป็นสำหรับ เป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตให้มีคุณภาพ สำหรับสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ตามความสามารถ ความถนัด และความสนใจของผู้เรียน สถานศึกษาสามารถพัฒนาเพิ่มเติม สาระและมาตรฐาน การศึกษาขั้นพื้นฐานมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

มาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย

สาระที่ 1 การอ่าน มาตรฐาน ท 1.1 ใช้กระบวนการอ่านสร้างความรู้และความคิด ปัญหาและสร้างวิสัยทัศน์ในการดำรงชีวิตและมีนิสัยรักการอ่าน

สาระที่ 2 การเขียน มาตรฐาน ท 2.1 ใช้กระบวนการเขียน เขียนสื่อสาร เขียนเรียงความย่อความ และเขียนเรื่องราวในรูปแบบต่าง ๆ เขียนรายงานข้อมูลสารสนเทศ และรายงานการศึกษาค้นคว้าอย่างมีประสิทธิภาพ

สาระที่ 3 การฟัง การดู และการพูด มาตรฐาน ท 3.1 สามารถเลือกฟังและดูอย่างมีวิจารณญาณ และพูดแสดงความรู้ ความคิด ความรู้สึกในโอกาสต่าง ๆ อย่างมีวิจารณญาณและสร้างสรรค์

สาระที่ 4 หลักการใช้ภาษา มาตรฐาน ท 4.1 เข้าใจธรรมชาติของภาษาและหลักภาษาไทย การเปลี่ยนแปลงของภาษาและพลังของภาษา ภูมิปัญญาทางภาษา และรักษาภาษาไทยไว้เป็นสมบัติของชาติ

มาตรฐาน ท 4.2 สามารถใช้ภาษาแสวงหาความรู้ เสริมสร้างลักษณะนิสัย บุคลิกภาพ และความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับวัฒนธรรม อาชีพ สังคม และชีวิตประจำวัน

สาระที่ 5 วรรณคดีและวรรณกรรม มาตรฐาน ท 5.1 เข้าใจและแสดงความคิดเห็น วิเคราะห์วรรณคดีและวรรณกรรมไทยอย่างเห็นคุณค่าและนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง

1.4 วิเคราะห์สาระและมาตรฐานการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ

สาระที่นำมาเชื่อมโยงจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการในเรื่องเพลงอีแซว ได้แก่ สาระคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศาสนาและวัฒนธรรม สุขศึกษาและพลศึกษา ศิลปะ การงาน

อาชีพและเทคโนโลยี และภาษาต่างประเทศ มีสาระและมาตรฐานที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

คณิตศาสตร์ สาระที่ 1 จำนวนและการดำเนินการ มาตรฐาน ค 1.1 เข้าใจถึงความหลากหลายของการแสดงจำนวนและการใช้จำนวนในชีวิตจริง มาตรฐาน ค 2.2 วัดและคาดคะเนขนาดของสิ่งที่ต้องการวัดได้

วิทยาศาสตร์ สาระที่ 2 ชีวิตกับสิ่งแวดล้อม มาตรฐาน ว 2.1 เข้าใจสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งแวดล้อมกับสิ่งมีชีวิต ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งมีชีวิตต่าง ๆ ในระบบนิเวศ มีกระบวนการสืบเสาะหาความรู้และจิตวิทยาศาสตร์ สื่อสารสิ่งที่เรียนรู้และนำความรู้ไปใช้ประโยชน์

สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม มาตรฐาน ส 2.1 ปฏิบัติตนตามหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดี ตามกฎหมาย ประเพณีและวัฒนธรรมไทย ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมไทยและสังคมโลกอย่างสันติสุข

สุขศึกษาและพลศึกษา สาระที่ 4 การสร้างเสริมสุขภาพ สมรรถภาพและการป้องกันโรค มาตรฐาน พ 4.1 เห็นคุณค่า และมีทักษะในการสร้างเสริมสุขภาพ การดำรงสุขภาพ การป้องกันโรค และการสร้างเสริมสมรรถภาพเพื่อสุขภาพ

ศิลปะ สาระที่ 1 ทักษะศิลป์ มาตรฐาน ศ 1.1 สร้างสรรค์งานทัศนศิลป์ตามจินตนาการ ความคิดสร้างสรรค์ และวิเคราะห์วิพากษ์วิจารณ์คุณค่างานทัศนศิลป์ ถ่ายทอดความรู้สึก ความคิด ต่องานศิลปะอย่างอิสระ ชื่นชม และประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

สาระที่ 2 ดนตรี มาตรฐาน ศ 2.1 เข้าใจและแสดงออกทางดนตรีอย่างสร้างสรรค์ วิเคราะห์ วิพากษ์วิจารณ์คุณค่า ถ่ายทอดความรู้สึก ความคิดต่อดนตรีอย่างอิสระ ชื่นชม และประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

สาระที่ 3 นาฏศิลป์ มาตรฐาน ศ 3.1 เข้าใจและแสดงออกทางนาฏศิลป์อย่างสร้างสรรค์ วิเคราะห์ วิพากษ์ วิจารณ์คุณค่างานนาฏศิลป์ ถ่ายทอดความรู้สึก ความคิดอย่างอิสระ ชื่นชม และประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

การงานอาชีพและเทคโนโลยี สาระที่ 1 การดำรงชีวิตและครอบครัว มาตรฐาน ง 1.1 เข้าใจ มีความคิดสร้างสรรค์ มีทักษะ มีคุณธรรม มีจิตสำนึก ในการใช้พลังงานทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ในการทำงานเพื่อการดำรงชีวิตและครอบครัวที่เกี่ยวข้องกับงานบ้าน งานเกษตร งานช่าง งานประดิษฐ์ และงานธุรกิจ มาตรฐาน ง. 1.2 มีทักษะ กระบวนการทำงาน การจัดการ การทำงานเป็นกลุ่ม การแสวงหาความรู้ สามารถแก้ปัญหาในการทำงาน รักการทำงาน และมีเจตคติที่ดีต่องาน

ภาษาต่างประเทศ สารที่ 1 ภาษาเพื่อการสื่อสาร มาตรฐาน ต 1.3 เข้าใจ กระบวนการพูด การเขียน และสื่อสารข้อมูล ความคิดเห็น และความคิดรวบยอดในเรื่องต่างๆ ได้อย่าง

สร้างสรรค์ มีประสิทธิภาพและมีสุนทรียภาพ

จากหลักการและจุดมุ่งหมายของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาคนไทยให้เป็น มนุษย์ที่สมบูรณ์เป็นคนดี คนเก่ง และอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข บนพื้นฐานของความ เป็นไทยนั้น และยังได้กำหนดแนวทางการจัดการเรียนรู้ในหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐานว่า การเรียนรู้ในสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ ควรใช้วิธีการที่หลากหลาย เน้นการจัดการเรียนการสอนตาม สภาพจริง การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้ร่วมกัน การเรียนรู้จากธรรมชาติ การเรียนรู้จากการ ปฏิบัติจริง และการเรียนรู้แบบบูรณาการ

ด้วยเหตุผลดังกล่าวจึงนำการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการแบบผู้สอนคนเดียว มาจัดการ เรียนการสอน โดยเชื่อมโยงสาระมาตรฐานการเรียนรู้ต่าง ๆ ที่กล่าวไว้ข้างต้นมาสอดคล้องโดยยึด สาระภาษาไทยเรื่องเพลงอีแซวเป็นหลัก ทำให้ผู้เรียนได้ใช้ทักษะและกระบวนการเรียนรู้ไปแสวงหา ความรู้ความจริงจากหัวข้อเรื่องที่กำหนด

2. เพลงอีแซว เพลงพื้นบ้านของจังหวัดสุพรรณบุรี

2.1 ความรู้เกี่ยวกับเพลงพื้นบ้าน

ในด้านความรู้เกี่ยวกับเพลงพื้นบ้านนั้น มีนักวิชาการได้กล่าวไว้ถึง ความเป็นมาของเพลง พื้นบ้าน ความหมายของเพลงพื้นบ้าน ประเภทของเพลงพื้นบ้าน ศัพท์เฉพาะเกี่ยวกับเพลงพื้นบ้าน และคุณค่าของเพลงพื้นบ้าน โดยมีรายละเอียดดังนี้

ความเป็นมาของเพลงพื้นบ้าน เพลงพื้นบ้านเป็นวรรณกรรมมุขปาฐะ ประเภทหนึ่ง มีมา แต่โบราณกาลสืบหาหลักฐานไม่พบว่ามีต้นกำเนิดขึ้นในสมัยใด ซึ่งมีการสืบทอดจากปากต่อปาก มาหลายชั่วอายุคน โดยอาศัยการจดจำ สืบสานเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของท้องถิ่น

ภิญโญ จิตต์ธรรม (2516 : 96) กล่าวถึง ที่มาของเพลงชาวบ้าน สรุปได้ว่าเพลงชาวบ้าน เกิดจากประเพณีศาสนา หรือวัฒนธรรมของชุมชนในท้องถิ่นนั้น ๆ สืบทอดโดยอาศัยความจำ หลายชั่วคน เนื้อร้องทำนองง่ายไม่ซับซ้อน มีทั้งสั้นและยาว ในความสนุกสนาน ตลก เกี่ยวพาราตี ต่อว่าต่อขาน ถ้อยคำสองแง่สองมุม เนื้อหาเชิงสั่งสอน มีแก่นความคิดผูกพันกับปรัชญาทางศาสนา

กิ่งแก้ว อัดถากร (2519 : 224) กล่าวถึงที่มาของเพลงพื้นบ้านสรุปได้ว่า เพลงพื้นบ้านมี กระจัดกระจายกันทั่วโลก มีพัฒนาการในด้านรูปแบบเป็นแบบฉบับเฉพาะกลุ่มชนนั้น ทำให้เพลง ในแต่ละท้องถิ่นมีลักษณะต่าง ๆ มากมาย

บุปผา ทวีสุข (2520 : 11-112) กล่าวถึงที่มาของเพลงพื้นบ้านสรุปได้ว่า เพลงพื้นบ้านเกิดจากแรงบันดาลใจ 5 ประการคือ

1. ความรัก
2. ความเศร้าโศก ความพลัดพราก ความผิดหวัง
3. ความหยาบโหลนหรือเกี่ยวกับเรื่องเพศ
4. ความเกี่ยวเนื่องจากสังคม สภาพแวดล้อม ความเป็นอยู่ พฤติกรรมวิถีชีวิตของบุคคลในสังคม
5. ความเกี่ยวพันกับการเมือง การปกครองของคนในสังคมนั้น ๆ

สรุปได้ว่า เพลงพื้นบ้านมีความเป็นมาช้านานไม่มีผู้ใดบอกได้ มีการกระจายอยู่ทั่วโลก มีการพัฒนารูปแบบเป็นแบบฉบับของแต่ละท้องถิ่น เกิดจากแรงบันดาลใจของคนที่มีความรัก ความเศร้า และความสัมพันธ์จากสังคม การเมือง การปกครองของคนในสังคมนั้น ๆ

ความหมายของเพลงพื้นบ้าน มีนักวิชาการหลายท่านเรียกเพลงพื้นบ้านแตกต่างกันออกไป เช่น เพลงพื้นเมือง เพลงชาวบ้าน เพลงนอกศตวรรษ เพลงปฏิพากษ์ และได้ให้ความหมายของเพลงพื้นบ้าน ดังนี้

มนตรี ตราโมท (2497 : 50) กล่าวถึงความหมายของเพลงพื้นบ้านสรุปได้ว่า เป็นเพลงของชาวบ้านในท้องถิ่นต่าง ๆ โดยที่ในแต่ละท้องถิ่นนั้น ๆ ต่างก็ได้สร้างแบบแผน การร้องและสำเนียงภาษาให้เป็นไปตามความนิยมเฉพาะของตน ซึ่งมักจะนิยมร้องในเทศกาลหรือในงานที่มีการชุมนุมของคนในท้องถิ่นเพื่อความรื่นเริงและผ่อนคลาย

ทัศนีย์ ทานตวนิช (2523 : 77) กล่าวถึง ความหมายของเพลงพื้นบ้านสรุปได้ว่าเป็นบทเพลงของชาวบ้านซึ่งเกิดจากปฏิกาณไหวพริบและความเป็นคนเจ้าบทเจ้ากลอนของคนไทย บทเพลงมีลักษณะคลายแฉงความเรียบง่าย ส่วนใหญ่จะสะท้อนสภาพชีวิตความเป็นอยู่ ขนบธรรมเนียม ความคิด และความเชื่อของคนในท้องถิ่นนั้น

นิพนธ์ อินสิน (2521 : 91) กล่าวถึง ความหมายของเพลงพื้นเมืองสรุปได้ว่า เป็นเพลงของชาวบ้านท้องถิ่นต่าง ๆ ซึ่งแต่ละท้องถิ่นก็ประดิษฐ์แบบแผนการร้องเพลงของตนไปตามความนิยมและสำเนียงภาษาพูด ที่เปลี่ยนแปลงแตกต่างกันไป เพลงแบบนี้มักจะนิยมร้องกันในเวลาเทศกาลหรืองานที่มีการชุมนุมผู้คนในหมู่บ้านมาร่วมรื่นเริงกันชั่วครั้งชั่วคราว เช่น ตรุษสงกรานต์ ปีใหม่ ทอดกฐิน ทอดผ้าป่า และในการลงแขกเอาแรงกันในกิจการอันเป็นอาชีพ เช่น เกี่ยวข้าว นวดข้าว เป็นต้น

เฉลิม จันทปฐมพงศ์ (2520 : 577) กล่าวถึง ความหมายของคำว่าเพลงพื้นเมือง สรุปได้ว่าเป็นเพลงที่ชาวบ้านตามถิ่นต่าง ๆ ประดิษฐ์แบบแผนการร้องไปตามความนิยมและสำเนียง

ภาษาพูดที่แตกต่างกัน นิยมร้องกันในเวลาเทศกาลที่มีการประชุมผู้คนในหมู่บ้านมารื่นเริงกัน
ชั่วคราวชั่วคราว เช่น เกี่ยวข้าว เป็นต้น

สุยามาลัย เรื่องเศษ (2526 : 41) กล่าวถึง ความหมายของเพลงพื้นบ้าน สรุปได้ว่าเป็น
วรรณกรรมปากเปล่าที่มีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของชาวบ้าน ซึ่งถ่ายทอดกันมาด้วยการจำ สำหรับ
ใช้ร้องเล่นในแต่ละท้องถิ่น แล้วแพร่กระจายจากถิ่นหนึ่งไปอีกถิ่นหนึ่ง

อนุก นาวิกมูล (2527 : 77) กล่าวถึง ความหมายของเพลงพื้นบ้านสรุปได้ว่า เป็นเพลงที่
ชาวบ้านร้องเล่นกันจนเป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินชีวิตเฉพาะถิ่น ซึ่งมีท่วงทำนองและลีลาแตกต่าง
กัน แต่มีแบบแผนที่คล้ายคลึงกันจนถือเป็นวิถีชีวิตเฉพาะถิ่น ซึ่งมีท่วงทำนองและลีลาแตกต่างกัน
แต่มีแบบแผนที่คล้ายคลึงกันจนถือเป็นวิถีชีวิตของสังคม ได้ถ่ายทอดกันด้วยปากหรือการจดจำ
เวลาร้องคนเดียวหรือได้ตอบกันหรือร้องพร้อมกันก็ได้ ใช้เครื่องประกอบจังหวะน้อยชิ้น หรืออาจ
ไม่ใช้เลยก็ได้ หรืออาจใช้การปรบมือเพื่อประกอบจังหวะ

สุจิตต์ วงษ์เทศ (2523 : 1) กล่าวถึงความหมายของเพลงพื้นเมือง สรุปได้ว่าเป็นเพลง
ที่ประชาชนซึ่งไม่ใช่ชาวเมืองหรือชาวไร่ชาวนา สืบทอด จดจำเพื่อเล่นสนุกสนานกันต่อ ๆ มา

เด่นดวง พุ่มศิริ (2524 : 57) กล่าวถึง ความหมายของเพลงพื้นบ้านสรุปได้ว่า เป็น
การละเล่นที่ผู้แสดงได้เรียบเรียงถ้อยคำอันสละสลวยในสมองออกมาด้วยการร้องเป็นทำนองต่าง ๆ
เพื่อบรรยายเรื่องราว ความรู้สึกนึกคิด อารมณ์รัก และความรื่นเริง ที่สะสมอยู่ในสำนึก และ
ความทรงจำ

จากความหมายข้างต้น พอจะสรุปได้ว่า เพลงพื้นบ้านหมายถึง เพลงของชาวบ้านที่มี
แบบแผนเฉพาะถิ่น สืบทอดกันมาด้วยการจำปากต่อปาก ใช้ปฏิภาณไหวพริบในการร้องได้ตอบ
ร้องเล่นในงานเทศกาลรื่นเริงต่าง ๆ และงานประกอบกิจกรรมที่เกี่ยวกับอาชีพการงาน สะท้อน
สภาพชีวิต ความเป็นอยู่ ขนบธรรมเนียมประเพณี ความคิด และความเชื่อของคนในท้องถิ่นนั้น

ประเภทของเพลงพื้นบ้าน ได้มีการแบ่งประเภทของเพลงพื้นบ้านแตกต่างกัน ดังที่
นักวิชาการหลายท่านให้แกคิด ดังนี้

กิ่งแก้ว อัดถากร (2519 : 1-4) ให้แกคิดเกี่ยวกับการแบ่งประเภทเพลงพื้นบ้านสรุปได้ว่า
ไม่ว่าจะเป็นเพลงพื้นบ้านภาคใดของประเทศไทยก็ตาม จะมีเนื้อหาแบ่งเป็น 5 ประเภท คือ เรื่องเด็ก
เรื่องรัก – เรื่องเพศ เรื่องอาชีพ เรื่องประวัติ และเรื่องอรรถจริยา

สุกัญญา ภัทรราชย์ (2542 : 236) ได้จัดประเภทเพลงพื้นบ้านสรุปได้ดังนี้

1. แบ่งตามสภาพภูมิศาสตร์ เป็นเพลงพื้นบ้านภาคกลาง ภาคเหนือ ภาคใต้ และ
ภาคอีสาน
2. แบ่งตามเพศของผู้ร้อง เป็นเพลงของผู้หญิง และเพลงของผู้ชาย

3. แบ่งตามจำนวนคนร้อง เป็นเพลงร้องเดี่ยว และเพลงร้องหมู่
 4. แบ่งตามจุดประสงค์ของเพลง เป็นเพลงกล่อมเด็ก เพลงเกี่ยวพาราฮี เพลงประกอบพิธี เป็นต้น

5. แบ่งตามโอกาสที่ร้อง เป็นเพลงประจำเทศกาลต่าง ๆ

6. แบ่งตามความสั้นยาวของฉันทลักษณ์

7. แบ่งตามวัยของผู้ร้อง เป็นเพลงกล่อมเด็กและเพลงผู้ใหญ่

ประเทือง คล้ายสุบรรณ (2531 : 29-52) แบ่งประเภทของเพลงชาวบ้าน สรุปได้ดังนี้

1. แบ่งตามภูมิภาค ได้แก่ เพลงชาวบ้านอีสาน เพลงชาวบ้านภาคกลาง เพลงชาวบ้านภาคใต้

2. แบ่งตามโอกาสในการเล่น ได้แก่ เพลงที่เล่นในเทศกาลต่าง ๆ เพลงที่เล่นหน้าน้ำ เพลงที่เล่นในการประกอบการงาน เพลงที่ร้องเฉพาะโอกาสโดยวัตถุประสงค์เฉพาะอย่าง เพลงที่ร้องทั่วไปไม่จำกัดเทศกาล

3. แบ่งตามจุดมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์ในการเล่น ได้แก่ เพลงเพื่อความบันเทิงใจ เพลงร้องประกอบการทำงาน เพลงที่มีวัตถุประสงค์จำเพาะ

วิชา ทรวงแสง (2538 : 437) ได้แบ่งประเภทของเพลงพื้นบ้าน สรุปได้ดังนี้

1. แบ่งตามท้องถิ่น เช่น เพลงพื้นบ้านลานนา (เหนือ) เพลงพื้นบ้านอีสาน เพลงพื้นบ้านภาคกลาง เพลงพื้นบ้านทักษิณ (ใต้)

2. แบ่งตามเขตวัฒนธรรม เช่น เพลงพื้นบ้านภาคตะวันออก เพลงพื้นบ้านภาคตะวันตก

3. แบ่งเป็นจังหวัด เช่น เพลงพื้นบ้านกาญจนบุรี เพลงพื้นบ้านสิงห์บุรี ฯลฯ

4. แบ่งตามวัตถุประสงค์ของการเล่นเพลง เช่น เพลงกล่อมเด็ก เพลงเด็กเล่น ฯลฯ

จากการแบ่งประเภทของนักวิชาการ พบว่า เพลงพื้นบ้านแบ่งได้ตามสภาพของภูมิศาสตร์ตามวัตถุประสงค์ โอกาส และจุดมุ่งหมายในการร้อง

ศัพท์เฉพาะเกี่ยวกับเพลงพื้นบ้าน ได้มีนักวิชาการกล่าวไว้ดังนี้

สุกัญญา ภัทราชัย (อุบลรัตน์ กิจไมตรี. 2544 : 56 ; อ้างอิงจาก สุกัญญา ภัทราชัย.

2532 : 230-223) ได้อธิบายศัพท์เฉพาะเกี่ยวกับเพลงพื้นบ้านไว้ว่า

1. ผู้ร้อง ชาวภาคกลางเรียกผู้ร้องเพลงนำในเพลงโต้ตอบของฝ่ายชายว่า “พ่อเพลง” และเรียกผู้หญิงที่ร้องเพลงนำของฝ่ายหญิงว่า “แม่เพลง” ผู้ร้องคนแรกเรียกว่า “คนต้น” คนที่ร้องถัดไปเรียกว่า “คนสอง” ตามลำดับ

ในการเล่นเพลงของชาวโคราช จะเรียกผู้ร้องว่า “หมอลำ” ทั้งชายและหญิงอีสานเรียกผู้ร้องว่า “หมอลำ” ทั้งชายและหญิง

ภาคเหนือ เรียกผู้เชี่ยวชาญในการขับซอว่า “ช่างซอ” รวมความทั้งชายและหญิง ภาคใต้ เรียกว่า “แม่คู่” หรือ “แม่เพลง” รวมความถึงชายและหญิง ผู้ร้องเสริมหรือคอสองเรียกว่า “ท้ายไฟ”

2. ลูกคู่ หมายถึง ผู้มีหน้าที่ร้องรับ ร้องซ้ำความ ร้องสอดแทรกจังหวะตามแต่ลักษณะของเพลงเพื่อให้เกิดความสนุกสนาน และยังมีหน้าที่ให้จังหวะผู้ร้องโดยการปรบมือ ตีกรับ ตีฉิ่ง

3. ครูเพลง ธรรมเนียมไทยยกย่องครูว่าเป็นผู้มีพระคุณ โดยเฉพาะครูในด้านการแสดง จะต้องมีการไหว้รำลึกพระคุณครู ก่อนเล่นเพลงพื้นบ้านที่เป็นการแสดงทุกครั้ง การไหว้ครูเพลงมี 2 ประเภท คือ

3.1 ครูเพลงที่เป็นจิตวิญญาณ อาจเป็นเทพ หรือเป็นผีที่ศิลปินนับถือ และเชื่อว่าสามารถคลั่งบันดาลให้การแสดงของตนประสบผลสำเร็จหรือล้มเหลว เช่น พ่อเพลงแม่เพลง อาชีพเพลงน้อย และเพลงทรงเครื่องของภาคกลางจะไหว้ “หัวพ่อแก่” หรือ “ญาติ”

3.2 ผู้ที่ได้รับการยกย่องว่ามีความสามารถในการร้อง อาจเป็นผู้ร้องรุ่นเก่าที่รู้จักแต่ชื่อ หรือเป็นผู้ที่มีคนฝากตัวเป็นศิษย์ให้ช่วยฝึกสอน

4. ครูพักลักจำ คือ ครูที่ผู้ร้องเพลงพื้นบ้านภาคกลางและภาคใต้มิได้ฝากตัวเป็นศิษย์ให้สอนเพลงโดยตรง แต่แอบฟังหรือได้ยินกลอนที่ร้องแล้วจำกลอนเขามาร้องต่อ

5. มุตโต คือ รู้แจ้ง นอกจากกลอนที่ครูมอบให้แล้ว พ่อเพลงแม่เพลงที่ชำนาญจะสามารถประดิษฐ์กลอนได้ด้วยตนเอง มีปฏิภาณไหวพริบ เรียกว่า “มุตโตแตก”

6. กลอนแดง หมายถึง กลอนที่มีคำกล่าวถึงอวัยวะเพศ และพฤติกรรมทางเพศอย่างตรงไปตรงมา ไม่มีการหลีกเลี่ยง

7. กลอนดับ หมายถึง กลอนชุด ที่ผูกเป็นเรื่องในการร้องของเพลงพื้นบ้าน ภาคกลาง เช่น ดับชิงชู้ หมายถึง กลอนชุดผูกเป็นเรื่องชายสองแย่งหญิงหนึ่ง ดับกระได หมายถึง กลอนที่เกี่ยวข้องกับบันไดเรือน

สรุปศัพท์เฉพาะที่เกี่ยวกับเพลงพื้นบ้าน ได้แก่ คำว่า ผู้ร้อง ลูกคู่ ครูเพลง ครูพักลักจำ มุตโต กลอนแดง กลอนดับ เป็นต้น

คุณค่าของเพลงพื้นบ้าน ได้มีนักวิชาการได้กล่าวไว้ ดังนี้

อนงก นาวิกมูล (2527 : 93-104) กล่าวถึงคุณค่าของเพลงพื้นบ้าน สรุปได้ดังนี้

1. เป็นมรดกทางวรรณกรรมที่ได้รับสืบทอดจากปากต่อปาก มีความไพเราะ ถ้อยคำเรียบง่ายสละสลวยกินใจ เป็นศิลปะทางภาษาซึ่งสอดแทรกปรัชญาและคำสั่งสอนของคนรุ่นหนึ่ง

คู่มือหนึ่ง นอกจากนี้ยังสะท้อนให้เห็นวิถีชีวิต การประกอบอาชีพ ทักษะ และความเชื่อต่าง ๆ ของคนในท้องถิ่น

2. คุณค่าทางสังคม เพลงชาวบ้านมักจะสอดแทรกคำสั่งสอนเพื่อกล่อมเกลาจิตใจของคนในสังคมให้เป็นคนดี เพื่อให้ดำรงตนอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขตั้งแต่ช่วงชีวิตที่เป็นเด็ก จนถึงวัยผู้ใหญ่

สุกัญญา ภัทรราชย์ (2542 : 268-274) ได้กล่าวถึงคุณค่าของเพลงพื้นบ้านที่มีต่อสังคมไทยสรุปได้ดังนี้

1. ให้ความบันเทิง ให้เกิดความสุขสนานบันเทิงใจ
2. สร้างความสามัคคี สร้างความรู้สึกร่วมกันอันหนึ่งอันเดียวกันของคนในสังคม
3. ให้ความรู้ในด้านการดำเนินชีวิตในสังคม ธรรมชาติ สภาพแวดล้อมต่าง ๆ

ความรู้ในหลักธรรม เป็นสื่อในการอบรมสั่งสอนค่านิยมและกฎเกณฑ์ที่ควรปฏิบัติในสังคม

4. ควบคุมสังคม มีการชี้แนะ ระเบียบแบบแผน และพฤติกรรมที่เหมาะสมในสังคม ทั้งยังให้ความรู้ในด้านประสบการณ์ชีวิตและเรื่องทั่วไป สอดแทรกคำสอนทางพระพุทธศาสนา ให้เป็นแบบสำหรับฝึกจิตใจให้คนในสังคมเป็นผู้มีศีลธรรมอันดีด้วย

5. เป็นทางระบายความคับข้องใจ มีความอิสระในการสื่อสารทางอารมณ์ ความรู้สึกนึกคิด ทำให้คนระบายความคับข้องใจที่มีต่อสภาพการณ์การเมือง เศรษฐกิจ และประเพณีค่านิยมของสังคม

6. เป็นสื่อมวลชนกระจายข่าวสารในสังคม เป็นตัวแสดงทัศนคติของชาวบ้านที่มีต่อบ้านเมือง เนื้อหาของเพลงมีการวิพากษ์วิจารณ์ทางการเมืองของรัฐได้อีกด้วย

สรุปได้ว่า เพลงพื้นบ้านมีคุณค่าทางวรรณกรรมและสังคม ให้ความบันเทิง สนุกสนาน เป็นศิลปะทางภาษาที่ไพเราะกินใจ และสะท้อนให้เห็นวิถีชีวิต ค่านิยม ทักษะ ตลอดจนขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมของคนในท้องถิ่นนั้น

2.2 ความรู้เกี่ยวกับเพลงอีแซว

ในด้านความรู้เกี่ยวกับเพลงอีแซวนั้น มีนักวิชาการได้กล่าวไว้ถึง ประวัติความเป็นมาของเพลงอีแซว ลักษณะอันพิเศษของเพลงอีแซว ทำนองลีลาการร้องเพลงอีแซว เครื่องดนตรีประกอบการแสดงของเพลงอีแซว เครื่องแต่งกายผู้แสดงเพลงอีแซว โอกาสในการแสดง และลำดับขั้นตอนในการแสดงเพลงอีแซว โดยมีรายละเอียดดังนี้

ประวัติความเป็นมาของเพลงอีแซว เพลงอีแซวเป็นเพลงพื้นบ้านที่รู้จักกันดีในหมู่นักเล่นและฟังเพลงพื้นบ้านว่าเป็นเพลงของชาวสุพรรณ คือ “เพลงอีแซว” กำเนิดราว พ.ศ. 2477-2487 เป็นเพลงปฏิพากย์ เกี่ยวพาราสิระหว่างชาย-หญิง ผู้เริ่มร้องเพลงชนิดนี้เชื่อว่าเป็นกลุ่มชาวไทยโชน

ที่มักเล่นประชันกันในงานไหว้พระวัดป่าเลไลยก์ ทั้งงานในช่วงหลังฤดูเก็บเกี่ยวเดือน 5 ขึ้น 7-9 ค่ำ และงานในช่วงฤดูน้ำนอง เดือน 12 ขึ้น 7-9 ค่ำ โดยใช้แคน ฉิ่ง กรับ และการปรบมือ เป็นอุปกรณ์ให้จังหวะ เรียกกันว่า “เพลงแคน” ต่อมาทางการประกาศห้ามเล่นเพลงแคนในงานไหว้พระ เดือน 12 วัดป่าเลไลยก์ ปีหนึ่งนักเล่นเพลงจึงตกลงร่วมกันเปลี่ยนชื่อมาเป็น “เพลงอีแซว” ตามลักษณะการเล่นได้ตอบ แซวกันไปมา เมื่อเริ่มเป็นที่รู้จักมีการว่าจ้างไปเล่นตามงานบุญในจังหวัดอื่น ๆ พ่อเพลง แม่เพลงจะรวมกันเป็นคณะรับเล่นเพลงเป็นอาชีพ นักเล่นเพลงอีแซวนี้อาจจะเล่นเพลงชนิดอื่นได้ด้วย เช่น เพลงฉ่อย เพลงเรือ ลำตัด เป็นต้น ขณะที่นักเล่นเพลงอาชีพในจังหวัดอื่น ๆ ของภาคกลาง ก็สามารถเล่นเพลงอีแซวได้เช่นกัน คณะเพลงชื่อดังจึงรับเล่นได้ทุกเพลงตามแต่ความต้องการของผู้ว่าจ้าง

สุกัญญา สุจฉายา (2523 : 28) กล่าวว่า “เพลงอีแซวเป็นเพลงของสุพรรณบุรี นิยมเล่นในงานนักขัตฤกษ์ต่าง ๆ เพลงอีแซวมีถิ่นกำเนิดในสมัยเดียวกับเพลงเหย่ยของจังหวัดกาญจนบุรี โดยมีเพลงพวงมาลัยเป็นต้นแบบของเพลงทั้งสอง”

อเนก นาวิกมูล (2531 : 229) เพลงอีแซวเป็นเพลงพื้นบ้านของสุพรรณบุรีที่แสดงถึงลักษณะเฉพาะของท้องถิ่นได้อย่างหนึ่งด้วยเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปแล้วว่าเพลงนี้มีกำเนิดในจังหวัดสุพรรณบุรี ซึ่งชาวสุพรรณบุรีนิยมเล่นกันอย่างมาก และเล่นกันมานานจนกระทั่งปัจจุบันเป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่า 100 ปี ก็ยังเป็นมรดกพื้นบ้านที่นิยมนำมาเล่นในงานต่าง ๆ อยู่เสมอ ความนิยมดังกล่าวยังแพร่หลายออกไปสู่ท้องถิ่นอื่น ๆ ด้วย

บัวผัน สุพรรณยศ (2535 : 1) กล่าวว่าที่มาของชื่อ “อีแซว” ยังไม่สามารถยืนยันได้ว่ามาจากคำหรือความหมายใด อาจมาจาก คำว่า “แซว” ที่หมายถึงแกล้ว หรือมาจากคำว่า “แซว” ซึ่งเป็นศัพท์แสลง หมายถึงการขำเย้า เพลงอีแซวเกิดขึ้นในช่วงสมัยรัชกาลที่ 5 เพราะมีหลักฐานยืนยันว่าในช่วงสมัยรัชกาลที่ 1-5 เป็นยุคทองของเพลงพื้นบ้านที่เป็นเพลงปฏิพากษ์ ด้วยปรากฏว่ามีเพลงพื้นบ้านหลายเพลง เช่น เพลงปรบไก่ เพลงเรือ ฯลฯ เป็นมรดกในงานพระราชพิธี นอกจากนี้ยังมีการสร้างเพลงใหม่ ๆ ขึ้นมาอีก เช่น เพลงฉ่อย เพลงทรงเครื่อง เพลงอีแซว ซึ่งเพลงอีแซวเป็นเพลงใหม่ที่เกิดขึ้นทีหลังเพลงพื้นบ้าน อื่น ๆ

จิราภรณ์ วรรณะบุรณ์ (2547 : 21) จากการสัมภาษณ์นางบัวผัน จันทรศรี (สัมภาษณ์. 2544) ได้เล่าว่าเพลงอีแซว เป็นเพลงพื้นบ้านที่เกิดขึ้นในจังหวัดสุพรรณบุรีเมื่อประมาณ 70 กว่าปีที่ผ่านมา และเกิดขึ้นในช่วงเวลาใกล้เคียงกันกับเพลงเหย่ยของจังหวัดกาญจนบุรี ซึ่งมีต้นแบบเดิมมาจากเพลงพวงมาลัยแล้วค่อย ๆ กลายมาเป็นเพลงแคน โดยใช้การปรบมือ ฉิ่ง และแคนเป่าคลอ ยังไม่มีการร้องโต้ตอบกันเพียงแต่จะรำขำเย้ากันไป ประมาณ พ.ศ. 2475 คณะนักเพลงแคนซึ่งประกอบด้วย นายโปรย เสรีจกิจ นายไข่ บ้านวัดป่าเลไลยก์ นายกร่าย จันทรแดง นายเฉลียว และ

นายต้น น้องชายพ่อเพลงบ้านปู้เจ้าได้เป็นต้นแบบในการเปลี่ยนแปลงเพลงพื้นบ้านจากเพลงแคนมาเป็นเพลงอีแซวกว่าคือ ในงานประจำปีวัดป่าเลไลยก์ ช่วงเดือน 5 ขึ้น 8 ค่ำ ชาวสุพรรณบุรีและจังหวัดใกล้เคียงจะมาร่วมกันเพื่อชมมหรสพภายในงาน เช่น ลิเก ละคร และคณะเพลงแคนพอเลยเที่ยงคืนไปแล้ว ลิเก และละครต่างก็ยุติการแสดง ชาวบ้านที่ต้องเดินทางกลับบ้านตอนรุ่งสว่างก็ต้องนั่งดูการเล่นเพลงแคนกันไปเพื่อรอเวลาเดินทางกลับบ้านตอนรุ่งสว่าง บรรดานักเล่นเพลงกลัวว่าคนดูจะเบื่อหรือ่วงนอน จึงปรึกษากันว่าให้ทดลองเปลี่ยน แนวการร้องเพลงแคนให้มีจังหวะเร็วขึ้นและร้องโต้ตอบกัน ใช้บทเกี่ยวกับสาวเป็นแนวการร้อง ทำจังหวะด้วยฉิ่งและการปรบมือไม่ต้องใช้แคน เนื้อร้องเป็นลักษณะฝ่ายชายเกี่ยวกับฝ่ายหญิง ฝ่ายหญิงก็จะร้องโต้ตอบเปรียบเปรยผู้ชายเป็นสิ่งที่ต่าง ๆ ในลักษณะสองแง่สองง่าม การร้องจะใช้การคั่นกลอนสด ๆ จากปฏิภาณของแต่ละคน จึงสร้างความสนุกสนานถูกใจให้แก่ผู้ชมคนดู และเรียกร้องให้มีการร้อง “แซว” กันอีก ต่อมาจึงมีการเรียกเพลงที่ร้องทำนองลักษณะนี้ว่า “เพลงอีแซว” ภายหลังคณะนักเพลงแคน 3 คน ได้แก่ นายโปรย เสร็จกิจ นายเฉลียว บ้านปู้เจ้า และนายกรวย จันทร์แดง ซึ่งมีความเชี่ยวชาญในการคั่นกลอนสดเพลงอีแซวได้ดีเป็นพิเศษได้ถ่ายทอดเพลงอีแซวให้แก่ นางบัวผัน จันทร์ศรี และนางขวัญจิต ศรีประจันต์ นำไปเผยแพร่ทางวงดนตรีลูกทุ่ง วิทย์ และโทรทัศน์ จนคนดูเริ่มรู้จักและนิยมชมการแสดงเพลงอีแซวของจังหวัดสุพรรณบุรีไปทั่วประเทศในระยะต่อมาจนถึงปัจจุบัน

ลักษณะฉันทลักษณ์ของเพลงอีแซว ได้มีนักวิชาการได้กล่าวไว้ดังนี้

ประเทือง คล้ายสุบรรณ (2528 : 75) กล่าวว่า เพลงอีแซวเกิดจากการผสมผสานระหว่างเพลงน้อยและเพลงเหย่ย จึงมีเสียงสัมผัสคำทำนองเป็นกลอนเดียวกัน แต่ทำนองสั้น กระชับกว่า ตีฉิ่งรับแค่ชั้นเดียว และมีการเล่นสัมผัสคำแพรวพราวแต่เดิมลูกคู่จะร้องรับด้วยคำว่า “ชะแล้ว...” ปัจจุบันคำร้องสั้นลงเหลือแค่ “แล้ว...” เช่น แล้วเมื่อไร แล้วของใคร

อนุก นาวิกมูล (2528 : 29) กล่าวว่า กลอนเพลงอีแซวใช้ฉันทลักษณ์แบบเดียวกันหมดตั้งแต่บทไหว้ครูจนกระทั่งจบโดยไม่เปลี่ยนฉันทลักษณ์ มีลักษณะคำประพันธ์เป็นกลอนหัวเดียว คือกลอนที่มีคำสุดท้ายของวรรคหลังลงท้ายด้วยสระเดียวกัน หรือคล้ายกันทุกคำกลอน กลอนเพลงอีแซว 1 บท หรือ 1 คำ กลอนมี 2 วรรค ในแต่ละวรรคประกอบด้วยจำนวนคำตั้งแต่ 6-12 คำ มากน้อยตามความเหมาะสม สัมผัสระหว่างวรรคคือ คำสุดท้ายของวรรคหน้าสัมผัสกับคำใด คำหนึ่งของวรรคหลัง ส่วนสัมผัสระหว่างบทนั้น คำท้ายบทส่งสัมผัสต่อเนื่องจนถึงบทสุดท้าย เพราะคำท้ายบทแต่ละบทจะลงท้ายด้วยคำที่มีเสียงสระเดียวกัน ซึ่งบางครั้งอาจจะต่างรูปกัน ผู้เล่นเพลงจะเรียกชื่อกลอนตามสัมผัสที่ลงท้ายนั้น ๆ เช่น กลอนไล เป็นกลอนที่มีคำสุดท้ายของบทลงด้วยเสียงสระโอะทุกคำ” กลอนไลเป็นกลอนที่ใช้กันมากที่สุดเพราะหาคำได้ง่ายที่สุด” กลอนที่นิยมรองลงไปได้แก่ กลอนลา และกลอนลี ดังตัวอย่างเนื้อร้องต่อไปนี้

กลอนโล

เพลงให้พร

ฉันจะขอให้ศีล แล้วก็ให้พร
ขอให้ท่านอยู่ดี เชี่ยวหนอกินดี

ให้ทุกท่านสวามรแล้วก็มีชัย
อันตรายอย่าได้มีเข้ามาใกล้กาย

กลอนลา

เพลงไหว้ครู

ประนมหัตถ์กราบไหว้ขอนมัสการ
ลูกขอไหว้พระพุทธรองค์ที่เลิศล้ำ

ไหว้คุณครูอาจารย์ทั่วทุกแห่งหล้า
ขอไหว้พระธรรม คำสอนศาสนา

กลอนสี่

เพลงประ

เดิมตามติดด้อยแม่สาวน้อยนวนาง
ถ้าว่าถึงเรือนพ่อจะต้องเล่น

คิดพลางเดินพลางว่าต้องดูท่าที่
แอบจะเสียวให้เย็นแล้วฤดี

สรุปได้ว่า กลอนเพลงอีแซว มีลักษณะฉันทลักษณ์เป็นกลอนห้าตัวเดียว คือ คำทำยบท จะลงด้วยสระเสียงเดียวกัน เช่น ลา ลี โไล เป็นต้น เสียงที่นิยมคือเสียงไล เพราะมีคำที่ใช้มาก ในแต่ละวรรคจะไม่จำกัดคำ ขึ้นอยู่กับการร้องให้ลงทำนองจังหวะของผู้ร้อง มีบทร้องรับลูกคู่เมื่อ จบตอน จะร้องรับซ้ำ 3 คำทำยบท

ทำนองลีลาการร้องเพลงอีแซว ได้มีนักวิชาการได้กล่าวไว้ดังนี้

มนตรี ตราโมท (2497 : 53) ได้ให้คำอธิบายถึงทำนองลีลาการร้องเพลงอีแซวไว้ว่า “เพลงอีแซว เป็นเพลงจังหวะเร็ว ผู้ร้องต้องคล่องแคล่วมีปฏิภาณว่องไวมาก ดูเหมือนจะเป็นเพลงที่ประดิษฐ์ขึ้นภายหลังกว่าเพลงพื้นเมืองชนิดอื่น และได้ยืมร้องกันอยู่ 5 จังหวัด คือ อ่างทอง อยุธยา อุทัย สิงห์บุรี และสุพรรณบุรี การร้องเพลงอีแซวมักร้องเป็นทำนองเกี่ยวต่าง ๆ

อนุก นาวิกมูล (2531 : 231) กล่าวว่า “ปัจจุบันกล่าวว่า เพลงอีแซวยืมเนื้อจากเพลงฉ่อย นั้นเพราะทางอ่างทองเป็นแดนเพลงฉ่อยที่สำคัญ พ่อเพลงแม่เพลงฉ่อยจากอ่างทองข้ามไปเล่นเพลงในสุพรรณบุรีเสมอ เพราะสองจังหวัดนี้มีการติดต่อกัน ที่สุดก็เกิดการผสมผสานเนื้อเพลงกลายเป็นเพลงอีแซวจึ้น มีเนื้อร้องเป็นเรื่องเป็นราวขึ้น”

คุณสมบัติของเพลงอีแซวเป็นเพลงเร็ว นักเล่นเพลงต้องโต้ตอบกันอย่างรวดเร็ว ให้อีกฝ่ายจนมุม ผู้ฝึกเล่นเพลงอีแซวจึงต้องมีคุณสมบัติเป็นผู้มีปฏิภาณไหวพริบ ความจำดีเยี่ยม วิธีการ

ฝึกฝนในอดีต คือการเรียนรู้จากพ่อเพลงแม่เพลงด้วยการสังเกต จดจำ และฝึกฝนด้วยตนเอง โดยติดตามไปเป็นลูกคู่ในคณะของพ่อเพลงแม่เพลงเป็นเวลานานจึงจะสามารถก้าวขึ้นเป็นพ่อเพลงแม่เพลงอาชีพได้ ส่วนใหญ่จึงมักเป็นลูกหลานของคนในคณะ ในยุคที่เพลงลูกทุ่งรุ่งเรืองนักเล่นเพลงพื้นบ้านเหล่านี้ได้ก้าวไปเป็นนักร้องลูกทุ่งจำนวนมาก (พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติสุพรรณบุรี. 119)

ทำนองลีลาการร้องเพลงอีแซว เป็นเพลงที่มีจังหวะเร็ว กระชั้น เป็นเพลงจังหวะชั้นเดียว มีการร้องรับของลูกคู่ด้วยคำว่า “แล้ว” หรือ “ชะแล้ว” โดยซ้ำสองคำสุดท้าย หรือถ้ารับด้วยการซ้ำสามคำสุดท้าย จะไม่มีคำว่า “แล้ว” ทำนองการร้องเพลงอีแซวมี 3 ทำนอง ดังนี้

1. ทำนองเก่า เป็นทำนองที่มีมาแต่เดิมในยุคแรก ๆ ที่ยังเป็นเพลงขยับเขยื้อน ๆ ของหนุ่มสาว ลักษณะของทำนองค่อนข้างเร็ว กระชั้น
2. ทำนองปัจจุบัน เป็นทำนองที่เป็นเพลงโต้ตอบอย่างยาว ซึ่งผู้เล่นเพลงอีแซวทุกคณะร้องกันในปัจจุบัน
3. ทำนองใหม่ เป็นทำนองที่ชาวลำตัดและนักร้องเพลงลูกทุ่งได้ดัดแปลงขึ้น โดยนำทำนองเก่ามาผสมผสานกับทำนองปัจจุบัน กล่าวคือจะขึ้นต้นคล้ายทำนองเก่าแล้วต่อด้วยทำนองเหมือนปัจจุบัน แล้วจึงลงท้ายหรือจบลงด้วยการร้องทำนองเก่าอีกครั้ง การรับของลูกคู่จะรับอย่างทำนองเก่าคือรับซ้ำทั้งวรรค

ลีลาการร้องของเพลงอีแซวแบ่งออกเป็น 3 ช่วง ดังนี้

1. การขึ้นเพลง มีการขึ้นเพลงด้วยการเอื้อนเสียงว่า “เออ..เออ..เอ็ง..เอ็ง..เอย” เพื่อเรียกร้องความสนใจและทดสอบเสียง หรือจะเรียกว่าเป็นการซ้อมเสียงสำหรับผู้ร้อง การขึ้นเพลงนี้พ่อเพลงแม่เพลงบางคนอาจจะขึ้นต่างไป เช่น อาจจะร้องว่า “เอ..เอ..เอ..เอ..เอ” หรือขึ้นเสียงสั้น ๆ ว่า “เอย..” โดยทอดเสียงออกไปเล็กน้อยก็ได้ อย่างไรก็ตามพ่อเพลงแม่เพลงจะไม่เคร่งครัดว่าจะต้องขึ้นเพลงทุกครั้งที่ยังร้องอาจจะขึ้นเพลงหรือไม่ก็ได้

2. การร้องเนื้อเพลง พ่อเพลงแม่เพลงจะร้องเนื้อเพลงให้เข้ากับจังหวะและจะร้องเรื่อยไปอย่างสม่ำเสมอ อาจจะมีการเอื้อนเสียงหรือทอดเสียงรอจังหวะบ้างตามแต่ผู้ร้องต้องการ โดยทั่วไปจะนิยมการร้องเนื้อเพลงให้กระชับ แบ่งเนื้อร้องเป็นช่วง ๆ แล้วร้องกระชั้น ๆ ให้ลงกับจังหวะพอดี ลีลาการขึ้นเสียงสูงต่ำก็ขึ้นอยู่กับผู้ร้องแต่ละคนด้วยสำเนียงท้องถิ่น คือ ภาษาถิ่นสุพรรณบุรีทำให้ระดับเสียงวรรณยุกต์ของคำในของชาวสุพรรณบุรีนับเป็นลักษณะเด่นของการร้องเพลงอีแซว หรือจะเรียกว่าเป็นเสน่ห์ของเพลงอีแซวที่มีลีลาการร้องสำเนียงท้องถิ่น

3. การลงเพลง หมายถึง การทอดเสียงหรือหยอดเสียงเพื่อให้ลูกคู่รับ การลงเพลงขณะร้องเนื้อเพลงนั้นเป็นการพักเสียงหรือนึกหาถ้อยคำ หรือเพื่อต้องการจะเน้นข้อความที่ร้องเพื่อกระตุ้นความสนใจของผู้ชม หรือลงเพลงเพื่อจบการร้องในแต่ละกลอนเมื่อเปลี่ยนผู้ร้อง

สรุปได้ว่า ทำนองเพลงอีแซว เป็นทำนองจังหวะเร็ว มีทำนองการร้อง 3 ทำนอง คือ ทำนองเก่า ทำนองปัจจุบัน และทำนองใหม่ ลีลาการร้องแบ่งเป็น 3 ช่วง คือ การขึ้นเพลง การร้องเนื้อร้อง และการลงเพลง

เครื่องดนตรีประกอบการแสดงเพลงอีแซว ในการแสดงเพลงอีแซวแต่เดิมนั้นมีเพียง การปรบมือของผู้เล่นประกอบการแสดง ต่อมาพ่อไสว วงษ์งาม และแม่บัวผัน จันทรศรี ได้นำ เครื่องดนตรี ตะโพนไทย ตะโพนมอญ ฉิ่ง กรับ มาประกอบการแสดงทำให้มีเสียงดัง และ จังหวะเร้าใจให้ความสนุกสนานกับผู้ชมมากยิ่งขึ้น จึงเป็นที่นิยมของคณะเพลงอีแซวต่อ ๆ มา และ ในปัจจุบันนอกจากจะมีตะโพน ฉิ่ง กรับแล้ว คณะของพ่อสุจินต์ ศรีประจันต์ ได้มีการนำเอา เครื่องดนตรีประเภทกลอง เช่น กลองสากล กลองชุดเข้ามาร่วมประกอบการแสดงอีกด้วย

เครื่องแต่งกายผู้แสดงเพลงอีแซว ในการแต่งกายของผู้เล่นเพลงอีแซวคือ นุ่งโจงกระเบน ก้นทั้งหญิงและชาย สำหรับฝ่ายชาย ใส่เสื้อคอกลมแขนสั้นลายดอกสีสด ๆ นุ่งผ้าโจงกระเบนสี ต่าง ๆ นุ่งทับเสื้อ ที่เอวมีผ้าขาวม้าคาดเอว อาจมีเครื่องประดับ เช่น พระเครื่องห้อยคอ ส่วนฝ่าย หญิงใส่เสื้อคอกลม หรือเสื้อลูกไม้ปล่อยชายเสื้อทับผ้านุ่ง คาดเข็มขัดเงิน นาค มีผ้าสไบ ส่วน เครื่องประดับ ได้แก่ ต่างหู สายสร้อย ดอกไม้เหน็บผม อาจมีหรือไม่มีก็ได้ ทั้งฝ่ายชายและฝ่ายหญิง ไม่สวมรองเท้า ในอดีตการแต่งกายจะเป็นเสื้อผ้าเรียบง่ายแบบชาวบ้าน แต่ในปัจจุบันเน้นสี ลวดลายแพรวพราวเพื่อดึงดูดความสนใจของผู้ชม

โอกาสในการแสดง เพลงอีแซวแสดงได้ทุกโอกาสที่เป็นงานเทศกาลงานนักขัตฤกษ์และ งานประเพณีต่าง ๆ อาทิเช่น งานขึ้นบ้านใหม่ งานวันเกิด งานเปิดบริษัท ห้างร้าน งานเปิดตัวสินค้า งานเลี้ยงสังสรรค์ ฯลฯ ยกเว้นงานแต่งงาน ทั้งนี้เพราะชาวเพลงมีความเชื่อว่าการเล่นเพลงอีแซว ในงานแต่งงานเป็นอัปมงคล เพราะการแต่งงานมีเรื่องเพศเข้ามาเกี่ยวข้องถือว่าเป็นเรื่องหยาบจะทำให้ ความรู้เสื่อมลง และอาจทำให้คู่บ่าวสาวทะเลาะวิวาทกัน หรืออาจนำภัยพิบัติมาสู่ผู้เล่น

ลำดับขั้นตอนในการแสดงเพลงอีแซว จะมีขั้นตอนคล้ายกับเพลงพื้นบ้านทั่วไป โดยมี ขั้นตอนหลักของการแสดง 5 ขั้นตอน ได้แก่ บทไหว้ครู บทเกริ่น บทประหรือบททักทาย บทจาก หรือบทลา และบทอวยพร ซึ่งมีรายละเอียดแต่ละขั้นตอน ดังนี้

1. บทไหว้ครู บทไหว้ครูเป็นการกราบไหว้บูชาเพื่อระลึกถึงและบอกกล่าวขอพร สิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายที่เคารพนับถือ ได้แก่ พระรัตนตรัย เทวดา และภูตผีต่าง ๆ เช่น เจ้าพ่อเจ้า แม่ ผีบ้านผีเรือน ฯลฯ ตลอดจนพ่อแม่ครูอาจารย์ แม่ขวัญจิต ศรีประจันต์ (2548, พฤษภาคม 12) กล่าวว่าการไหว้ครูจะเริ่มต้นจากฝ่ายชายก่อนโดยฝ่ายชายจะนั่งพับเพียบ (เดิมนั่งยอง ๆ) ยกพาน กำนลอันประกอบด้วย ดอกไม้ รูปเทียน เงิน 12 บาท (เดิม 6 สลึง ต่อมาเป็น 6 บาท และ 12 บาท) หมากพลู บุหรี่ และสุรา (4 อย่างทำยถ้ำไม่มีไม้ใช้ก็ได้) ขึ้นเสมอหน้าผากของผู้ร้องเพลง

ไหว้ครู ซึ่งผู้ร้องมักเป็นพ่อเพลงอาวโสตที่สุดหรือเป็นหัวหน้าคณะอันเป็นที่เคารพของชาวคณะ การร้องจะเริ่มกล่าวถึงคุณพระพุทธรูป พระธรรม พระสงฆ์ และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายจบแล้วจึงจะกล่าวถึง พระคุณของพ่อแม่และคุณของครูบาอาจารย์ซึ่งมักจะเอ่ยชื่อครูเพลงด้วยดังตัวอย่างต่อไปนี้

(บทไหว้ครูของขวัญจิต ศรีประจันต์)

สิบนิ้วพนมบถน้อมจำเนียร	พานพุ่มรูปเทียนขึ้นวันทา
ไหว้พระรัตนตรัยให้ครบครัน	ไหว้แก้วสามประการในโลกา
สิบนิ้วนอบน้อมลงพร้อมสรรพ	ลูกขอค่านับคุณมารดา
คุณบิดายี่สิบเอ็ด	ขอให้มาปกเกล้าเสกเสกา
ลูกจะไหว้ครูเรียนรู้ทางเพลง	ถ้าฟังปัญญาลูกเองไม่มีเพลงจะว่า
ไหว้ครูเพลงช้อยเพลงอีแซว	ที่ท่านได้แนะนำได้พรรณนา
ไหว้ครูไสวครูบัวผัน	ที่สั่งสอนสร้างสรรค์ลูกศิษย์อุตสาห
ไหว้ครูโพรยปรื่องปราดฉลาดล้ำ	ประพันธ์กลอนร้อยคำแคล่วคล่องกว่า
ไหว้ครูกร่ายพ่อเพลงคนเก่า	สั่งสอนข้าพเจ้าแต่เดิมมา
ไหว้ครูเพื่อนแล้วโพธิ์พักตร์	ได้นำลายกะโอปากแก้ตัวข้า
ครูหัดให้ร้องครูหัดให้รำ	ทั้งครูพักลักจำนอกตำรา

ตามปกติการไหว้ครูถือเป็นขั้นตอนสำคัญที่คณะเพลงอีแซว และผู้แสดงเพลงอีแซวทุกคน จะต้องปฏิบัติทุกครั้งในการเล่นเพลง แต่ปัจจุบันการเล่นเพลงอีแซวเป็นการแสดงที่มีปัจจัยด้านเวลาเป็นตัวกำหนดรูปแบบและเนื้อหา คณะเพลงบางคณะ เช่น คณะแม่ขวัญจิต ศรีประจันต์ จึงปรับเปลี่ยนขั้นตอนการไหว้ครูเพื่อให้เหมาะสมกับโอกาสและสถานการณ์ของการแสดงเพลงอีแซว ได้แก่ การลดขั้นตอนการไหว้ครูจากเดิมที่ร้องไหว้ครูสองครั้งทั้งฝ่ายชายและฝ่ายหญิงมาเป็นการไหว้ครูเพียงครั้งเดียวโดยตัวแทนของคณะเพลง ซึ่งเป็นพ่อเพลงอาวโสตที่สุดเป็นผู้ร้อง การไหว้ครูนี้ถือว่าเป็นการไหว้ครูของชาวคณะทุกคน ไม่แยกฝ่ายชายหรือฝ่ายหญิง นอกจากนี้ในกรณีที่มีเวลาในการแสดงจำกัด เช่น 1 ชั่วโมง หรือ 30 นาที ก็จะตัดขั้นตอนการร้องเพลงไหว้ครูออก โดยจะทำพิธีไหว้ครูก่อนการแสดงที่ด้านหลังเวทีเท่านั้น

2. บทเกริ่น บทเกริ่นเป็นการร้องของฝ่ายชายและหญิงก่อนที่จะมาพบกัน โดยจะร้องต่อจากบทไหว้ครู เมื่อจบจากไหว้ครูก็จะเป็นการร้องเพลงเกริ่น โดยฝ่ายชายจะออกไปร้องเพลงเกริ่นเพื่อเรียกฝ่ายหญิงให้ออกไปต่อกลอน แล้วฝ่ายหญิงก็จะออกไปร้องเพลงเกริ่นบ้างดังจะเห็นได้จากตัวอย่าง การร้องบทเกริ่นฝ่ายชายของคณะนางขวัญจิต ศรีประจันต์ ซึ่งจะกล่าวถึงประวัติความเป็นมา เพลงออกตัว เพลงแต่งตัว และชักชวนให้ฝ่ายหญิงมาต่อกลอน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

เออ เอ็ง เอย ... คุณพ่อแม่้องพี่สวัสดิ์ขอรับ	เชิญท่านสดับหนอเพลงไทย
เพลงอีแซวยุคใหม่ผิดสมัยโบราณ	ทั้งรุ่นลูกรุ่นหลานนับวันจะสูญหาย
อันว่าเพลงพื้นเมืองเคยลือเลื่องมานาน	สมัยครูบัวผันและอาจารย์ไสว
หนุ่มสาวผู้เล่นเพลงต่างบรรเลงล้อมวง	เอ๋ยท่านอร้องส่งมาตั้งวงรำสาย
เกี่ยวพาราสิเป็นกวีพื้นบ้าน	เป็นที่สนุกสนานสำราญหัวใจ

เพลงออกตัว คือ เพลงแนะนำตัวซึ่งมักจะออกตัวเชิงอ่อนน้อมถ่อมตนว่าเป็นเพลงหัดใหม่ยังไม่ชำนาญในการร้องการเล่น หากผิดพลาดก็ขอภัยและขอให้ช่วยส่งเสริมสนับสนุนต่อไป จากนั้นจึงจะสมมติเหตุการณ์ว่าจะต้องแต่งตัวไปเพื่อชวนเพื่อนไปเที่ยวบ้านสาว ๆ โดยจะร้องเพลงแต่งตัว เมื่อพ่อเพลงร้องออกตัวและแต่งตัวกันหมดทุกคนแล้ว โดยมากพ่อเพลงที่อาวุโสหรือเก่งมาก ๆ จะออกตัวเป็นคนสุดท้าย จะช่วยกันร้องเพลงซึ่งมีเนื้อหาว่าเดินทางไปหาสาว จากนั้นจึงจะสมมติว่ามาถึงบ้านสาว จะสร้างบรรยากาศเหมือนมายืนร้องเรียกอยู่ที่หน้าบ้านฝ่ายหญิง แล้วจึงร้องเพลงเพื่อเชิญชวนให้สาว ๆ ออกมาหาหรือมาเล่นเพลงกับตน ลีลาการร้องจะมีทั้งอ่อนหวานและทำท่าย เมื่อร้องจบแล้วฝ่ายชายจะหลบไปนั่งกันอยู่มุมใดมุมหนึ่งของเวทีเปิดโอกาสให้ฝ่ายหญิงได้ออกมาจากหลังโรงและลุกขึ้นร้องบ้าง บางคณะอาจนั่งอยู่หน้าเวทีแล้ว

ฝ่ายหญิงจะลุกขึ้นยืนร้องเพลงออกตัวและแต่งตัวเช่นเดียวกับฝ่ายชาย โดยจะร้องออกตัวสมมติเหตุการณ์ว่า ได้ยินเสียงใครมาเรียกหาตนจะต้องออกไปดูแต่จะต้องแต่งกายให้สวยงามก่อนแล้วจึงร้องเพลงแต่งตัว เมื่อแต่งตัวเสร็จแล้วมักจะไม้ออกไปหาทันทีจะร้องเรียกพวกพ้อง คือ แม่เพลงคนอื่น ๆ ไปด้วย แม่เพลงคนต่อไปก็จะลุกขึ้นร้องและเรียกคนต่อ ๆ ไปจนครบทุกคน นอกจากจะสมมติเหตุการณ์ว่า มีคนมาเรียกแล้วแม่เพลงคนแรกยังอาจจะสร้างบรรยากาศว่าอาจจะชวนเพื่อนสาวไปเที่ยวชมงาน ชมมหรสพต่าง ๆ ก็ได้ อยากรู้ก็ตามเมื่อตกลงใจว่าจะออกไปหาฝ่าย

ชายแล้วฝ่ายหญิงก็จะร้องเพลงเดินลงบันไดออกจากบ้าน ซึ่งในช่วงนี้จะเริ่มเข้าสู่ขั้นตอนการร้องเพลงต่อไป

3. บทประหรือทักทาย บทประหรือบททักทาย หมายถึง การร้องเพลง प्रकारของฝ่ายชาย และฝ่ายหญิง เมื่อฝ่ายชายและฝ่ายหญิงเพิ่งมีโอกาสพบกันหรือพบกันแล้ว การร้องเพลง प्रकारหรือโต้ตอบกันนี้ จะประกอบด้วยเพลงต่าง ๆ จำนวนมากมายแต่ผู้ร้องจะเลือกมาร้องเล่น เป็นช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อของการเล่นเพลงซึ่งพ่อเพลงแม่เพลงจะเลือกว่าจะเล่นไปในแนวใด เพราะการเล่นเพลงอีแซวนั้นมีลักษณะคล้ายกับการสนทนาของชาวบ้านทั่วไป คือ เมื่อพบกันแล้วจะทักทายถามชื่อเสียงหรือฐานะที่มาหา ฯลฯ เพียงแต่ว่าเพลงอีแซวจะร้องว่าเป็นกลอนเท่านั้น ดังตัวอย่างต่อไปนี้

(ข) พอเหลือบหน้าพบหน้าสายตามันต้อง	พอเหลือบเนตรพบน้องพี่นี้ต้องหนาวใน
พี่ไม่นึกไม่ฝันว่าจะมาพบนางฟ้า	น้องหลบตาเทวดามาได้อย่างไร
(ญ) แต่พอสนเธอเข้ามาเจอพ่อหนุ่ม	ไอ้โฮช่างภาคภูมิและดูหล่อฉิบหาย
สวัสดิเจ้าคะพอเจอหน้าแล้วเงิน	พี่ช่างหล่อเหลือเกินยังกับปลิงปลายกาย
(ข) พอสนสบพบพัศตร์ชกนี้รักสาวรุ่น	ไอ้โฮแม่คุณนี่มันลูกสาวใคร
เข้าไปถามทักเพราะความรักแฉงฤทธิ์	ใช้นิ้วก็อ้อยสะกิดให้น้องรู้สึกกาย
จึงก้มหน้าลงกราบสารภาพความรัก	พี่แบกรักมาฝากโตเท่าคุ่นไฟ
(ญ) ได้ฟังคำรำเพยของพ่อเตยรุ่นกระเตาะ	ทำท่าเข้ามาเต๊ะนำขำจะตาย
ยังไม่ทันรู้จักจะฝากกร้อมร้อน	ขอให้หยุดไว้ก่อนอย่าฟังเข้ามาใกล้
ไอ้พ่อหน้าจี้อยแบกรักข้ามฝาก	น้องก็เอารักมาฝากแดงยังกับไฟ

การร้องเพลงประที่ทำให้ท่านผู้ชมรู้สึกสนุกสนานอย่างมาก มักจะเป็นการร้องเพลงโต้ตอบแบบเผ็ดร้อนและใช้ถ้อยคำรุนแรงเพื่อแสดงถึงปฏิภาณไหวพริบและความสามารถของผู้ร้อง สุกัญญา สุจนายา (2525 : 18) กล่าวว่า “การร้องเพลงประจึงถือเป็นช่วงสำคัญอาจเรียกว่าเป็นหัวใจของการเล่นเพลงก็ได้เพราะพ่อเพลงแม่เพลงจะนิยมร้องเพลงประกันมากที่สุด ด้วยเป็นช่วงที่จะแสดงฝีปากได้เต็มที่ นอกจากนี้ยังสามารถแทรกเรื่องราวต่าง ๆ เป็นดับเบ็ดเตล็ดได้มากที่สุดด้วย” ดังตัวอย่างเช่น

(บทเพลงของ บัวเพื่อน โปธิ์พัคตร์)

ไอนี้ก็ใหญ่อีกโโขแล้วว้าโตกว่าข้า	ทำไมพูดหมาหมาแล้วละไปได้
ที่มาวคเ่งครุเพลงผู้หญิง	ถ้ามีงเอาจริงจริงก็สู้มีงไม่ได้
กั้นมันเป็นผู้หญิงเซียวะจิงแห่ง	ไหนจะมาได้แย่งพวกผู้ชาย
ทั้งขวัญจิตก็ดีวันเพ็ญก็ดี	กระเถิบเข้ามาทางนี้ละลงจะบอกให้
ได้นี้ก็ปกให้มิดทางนี้ก็ปิดให้มัน	ถ้าโมเมเห็นกันไอ้ไหนมันอดไม่ได้
ก็มึงจะว้าให้เจ็บก็มึงจะเหน็บให้จ้ง	ก็เกรงใจคนฟังมีทั้งหญิงทั้งชาย
เอ้อวันเพ็ญก็ดีขวัญจิตก็ดี	กระเถิบมาทางนี้มันจะบอกอะไร
ก็เห็นว่าขวัญจิตเขาดี เออ เอย แล้วก็ดี	ขอทานซักทีเดี๋ยวลุงก็จะไป

(บทเพลงของ ขวัญจิต ศรีประจันต์)

พ้อปากตะแกหนีบใหม่พ้อปากตระไกรหนีบผม	
นี่แกก็ใหญ่อีกโโขโตกันกว่าข้า	ทำไมแกพูดหมาหมากันมาได้
อ้อวันเพ็ญก็ดีขวัญจิตก็ดี	ให้ทำทานสักทีไม่เป็นไร
วันเพ็ญเอ๋ยวันนี้วันสงกรานต์	เราควรจะทำทานกันนะดีไหม
เมื่อผู้ชายเขาขอย่าให้เขงอมือกลับ	เดี๋ยวะเขาจะอับหนอจะอาย
ถ้าหากว่าอยากจะได้ละมันจะให้ทาน	ขยับมาใกล้ฉันเถอะนะพอลมพัดชาย
ให้เขยิบให้ขยับให้กระถับกันเข้ามา	เขยิบเข้ามาหาประเดี๋ยวน้องจะให้
แกก็เฒ่าชะแรแก่ชรา	ประเดี๋ยวะจะเข้าป่าช้าไม่ได้อะไรคิดไป
ไอ้ของนิตของหน้อยละของน้อยของนิต	สำหรับวันเพ็ญกับขวัญจิตละไม่เคยหวังใคร
ขอเงินก็จะกองขอทองก็จะหา	หรือว่าจะขออย่างว่าฉันก็จะให้
เพราะวันนี้หนอเป็นวันเซียวะสงกรานต์	จะทำบุญทำทานกันนะไอ้ฉันก็คนไทย

เขาว่าตักบาตรด้วยข้าวทำบุญด้วยแกง นี้กุศลมันไม่แรงกันซักเท่าไร
 ข้าว่าทำบุญที่ชายขอบบุญพอประมาณ หากพ่อเพื่อนต้องการฉันก็จะให้
 หากจะจูบแก้มซ้ายจะเอียงไปหา ถ้าพี่จะจูบแก้มขวาจะเอียงไปให้

นอกจากเพลงประจะให้ความบันเทิงแก่ผู้ชมแล้วจะเห็นได้ว่าเพลงประยังเป็นจุดเริ่มต้นในการเชื่อมโยงเหตุการณ์ต่าง ๆ เข้าด้วยกันตามวิถีของการแสดงเริ่มจากการเกี่ยวพาราตี หรือ บทผูกกรัก ต่อเนื่องไปเป็นบทคู่ขอหรือบทลักหาพาหนี่ แล้วเข้าสู่บทชิงชู้ หรือบทตีหมากรัก ซึ่งคล้ายกับโครงสร้างของเพลงปฏิพากษ์ภาคกลางโดยทั่วไปนั่นเอง

4. บทจากหรือบทลา เมื่อพ่อเพลงแม่เพลงเล่นเพลงใกล้จะจบและจะจากกันไปก็จะร้องเพลงลาข้ามีเนื้อหาตั้งเสียคู่เล่นเพลงของตนเป็นการอำลาอย่างอาลัยอาวรณ์ รวมทั้งขอให้จดจำซึ่งกันและกันและคาดหวังว่าจะได้พบและเล่นเพลงร่วมกันอีก ขั้นตอนของการร้องเพลงลาซึ่งรวมไปถึงการที่ผู้ร้องลาผู้ชม ทั้งหลายเป็นการขอบคุณและแสดงความอาลัยผู้ดูทุกคนซึ่งมักจะกล่าวถึงสถานที่ ได้แก่ หมู่บ้านตำบลที่ไปเล่น โรงหรือเวทีแสดง ฯลฯ และที่จะขาดเสียมิได้ คือ การลาเจ้าของงาน โดยจะกล่าวถึงความสำนึกในบุญคุณที่ไปหาว่าจ้างคณะเพลงมาเล่นและบัดนี้หมดเวลาแล้วก็จะต้องขอลาไป ซึ่งมักจะร้องด้วยถ้อยคำที่อ่อนหวานน้ำเสียงแถมเศร้า โศกจนผู้ชมและเจ้าภาพเกิดความอาวรณ์และอาจเมตตาให้รางวัลเป็นการปลอบใจ ดังตัวอย่างเช่น

พ่อจำแม่จำผมขอลาละคุณลุง	ต้องแบกทางห่างทุ่งกันละแม่สาวเมืองไทย
เสียคายที่บันเทิงเคยรินเริงพื่อนรำ	เสียคายโรงปะลำนึกให้น้ำอาลัย
คนนั่งคนดูเสื่อปูเต้าปูน	จะลากันพร้อมมูลไปด้วยดวงได้
ลามวนบุหรือลากลิใส่หมาก	พานทองพานนาคผมต้องลาไกล
แต่เมื่อผมจะลาผมจะขอให้พร	ให้เจ้าภาพถาวรทั้งผู้หญิงผู้ชาย

บางครั้งการร้องเพลงลาของพ่อเพลงแม่เพลงก็ยังคงเป็นการเรียกรางวัลจากเจ้าภาพและผู้ชมอีกด้วย เช่น

...ทะเลาะกันถึงกำหนดแล้วก็หมดเวลา ฉันลาก่อนเจ้าภาพจำฉันสะท้อนในใจ
 ใ้อปากมือก็ลาตากี้เล่าท่าน จะมีสักพันสองพัน...

สำหรับการลาแบบเป็นคำพูดเป็นกรณีที่มีเวลาน้อย เช่น

ขวัณจิต : คะท่านผู้ชมมันล่วงเกินเวลากันไปบ้างนะคะ อย่าถือสาแต่ของเก่าเขาดีนะ
ไว้คราวหน้าเจอกัน สวัสดีค่ะ

5. บทอวยพร การอวยพรเป็นขั้นตอนที่มักขาดไม่ได้เพราะเป็นการร้องขอบุคคลเจ้าภาพและผู้ชมทั้งหลาย ที่หาว่าจ้างและชมการแสดง การแสดงความขอบคุณด้วยการร้องอวยพรนี้มีเนื้อหา
มุ่งให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์คุ้มครองและคลบบันดาลให้เจ้าภาพและผู้ชมมีความสุขด้วยประการทั้งปวง นอกจากนี้
จะเป็นการแสดงความรู้คุณโดยตรงแล้วยังเป็นการแสดงความอ่อนน้อมถ่อมตนให้บุคคลดังกล่าว
เมตตารักใคร่และพึงพอใจ เพื่อจะได้มีความรู้สึกที่ดีต่อกัน อันจะนำมาซึ่งการคบหาเป็นมิตรหรือ
ติดต่อจ้างมาเล่นอีกในครั้งต่อ ๆ ไป ดังตัวอย่างเช่น

ท่านมาให้รางวัลจะราพันให้พร

ให้ท่านถาวรจงเจริญวัย

ให้อายุวรรณะสุขะพลั่ง

มีสติยึดตั้งไม่ถึงที่ไม่ตาย

ให้ท่านพบห้วงแก้วให้คลาดแคล้วเล่ห์กล

มีมารให้มันพันพิศเป้าหมาย

โชคดีมีทรัพย์ให้ท่านรับเงินล้าน

หวยเบอร์รัฐบาลเดือนละสามสี่ใบ

สำหรับการร้องเพลงอวยพรนั้นส่วนใหญ่พ่อเพลงแม่เพลงจะร้องภายหลังที่ได้รับรางวัล
จากเจ้าภาพหรือผู้ชมและก่อนจะจบการแสดงคือ จะร้องเพลงลาและเพลงอวยพรควบคู่กันไป

โครงสร้างของเพลงอีแซวเท่าที่กล่าวมาทั้ง 5 ขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนหลักที่ชาวคณะเพลง
อีแซวส่วนใหญ่ยึดถือและปฏิบัติกันตามปกติ แต่อย่างไรก็ตามผู้เล่นเพลงอีแซวอาจเปลี่ยนแปลงได้
ตามสถานการณ์ ไม่จำเป็นต้องเล่นครบทุกขั้นตอน เช่น ถ้ามีเวลาจำกัดอาจจะไม่มีการร้องเพลงลา
ก็ได้

แม่ขวัณจิต ศรีประจันต์ (2548, พฤษภาคม 12) กล่าวว่า “ปัจจุบันเนื่องจากสภาพสังคม
และวัฒนธรรมเปลี่ยนไป ผู้เล่นเพลงอีแซวจึงต้องประยุกต์ลักษณะการเล่นเพื่อให้ทันสมัยและเป็น
ที่
ถูกใจของผู้ชมยิ่งขึ้น ได้แก่ การร้องเพลงลูกทุ่งสลับรายการการเล่นเพลงอีแซว การรำประกอบลูกคู่
และการรำหรือการเต้นก่อนการแสดง”

สรุปได้ว่า ลำดับขั้นตอนการแสดงเพลงอีแซวมีขั้นตอนหลักของการแสดง 5 ขั้นตอน
คือบทไหว้ครู เป็นบทร้องบูชาครูที่สั่งสอนวิชาการร้องเพลงพื้นบ้าน บทเกริ่น เป็นบทร้องทักทาย
ผู้ชมและพ่อเพลงแม่เพลงจะร้องชวนกันมาต่อกลอน บทประหรือบททักทาย เป็นบทร้องโต้ตอบ

กรรมกันระหว่างพ่อเพลงและแม่เพลง บทจากหรือบทลา เป็นบทร้องสั่งลากันระหว่างพ่อเพลงและแม่เพลง บทอวยพร เป็นบทร้องให้ศิลาให้พรเจ้าภาพและผู้ชม

ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปินเพลงพื้นบ้านที่สำคัญของจังหวัดสุพรรณบุรี

การศึกษาประวัติของศิลปินพื้นบ้าน ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลจากการสัมภาษณ์ การค้นคว้าเอกสารต่าง ๆ การได้ร่วมงานเป็นวิทยากรในการฝึกสอนเพลงพื้นบ้านให้กับนักเรียนร่วมกับพ่อเพลงแม่เพลง การได้พบปะสนทนาทั้งชีวิตส่วนตัวและชีวิตการแสดง พบว่า พ่อเพลง แม่เพลงอาวุโสที่มีชื่อเสียงโด่งดัง เป็นที่รู้จักว่าร้องได้ไพเราะและเสียงหวานคือ พ่อไสว วงษ์งาม และแม่บัวผัน จันทร์ศรี และในปัจจุบันที่มีชื่อเสียงโด่งดังที่สุดคือ แม่ขวัญจิต ศรีประจันต์ นอกจากนี้ศิลปินเพลงพื้นบ้านที่ประกอบอาชีพในการแสดงได้แก่ พ่อสุจินต์ ศรีประจันต์ พ่อบุญโชค ชนะโชติ แม่กเอี้ยง เสียงทอง เป็นต้น

พ่อไสว วงษ์งาม เป็นพ่อเพลงอีแซวแถบอำเภอศรีประจันต์ นามสกุลจริง คือ สุวรรณประทีป ส่วนนามวงษ์คือนามสกุลในการแสดง พ่อไสวเกิดปีมะโรง พ.ศ. 2459 หัดเล่นเพลงจากนายเฉลียว ช่างเผือก และครูเพลงอีกหลายท่าน ด้วยวิธีการเรียนแบบโบราณคือติดตามหิ้วกระเป๋าให้ครูเพลงไปเล่นในงานต่าง ๆ ในระหว่างเดินทางเอากระเป๋าคล้องคอ มือจดเพลงจากคำร้องของครูต่อเพลงเป็นท่อน ๆ ด้วยความยากลำบาก จนสามารถร้องเพลงได้ ทั้งเพลงอีแซว เพลงเรือ เพลงพวงมาลัย เป็นต้น พ่อไสวได้รับโล่เกียรติยศสาขาเพลงพื้นบ้านปี 2525 จากสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติและศูนย์สังคีต ในพิธีเชิดชูเกียรติศิลปินพื้นบ้านครั้งที่ 1

แม่บัวผัน จันทร์ศรี เดิมเป็นชาวอ่างทอง เกิดปีวอก พุทธศักราช 2463 ในครอบครัวนักเล่นเพลงน้อย คือ พ่อดิน แม่อิน และพี่ชายคือนายเผื่อน โพร้พักตร์ แม่บัวผันจึงได้ฝึกเล่นเพลงน้อย เพลงทรงเครื่อง มาตั้งแต่เด็กด้วยการจดจำเพราะเขียนหนังสือไม่ได้ จนเติบโตขึ้นเป็นนักเล่นเพลงในคณะของครอบครัวกระทั่งได้พบกับพ่อไสว วงษ์งาม ในการประชันเพลงงานหนึ่ง ทั้งสองท่านได้ได้เพลงระหว่างกันจนต้องใจกัน จึงแต่งงานและตั้งหลักปักฐานอยู่ที่อำเภอศรีประจันต์ แม่บัวผันหัดเล่นเพลงอีแซวกับพ่อไสว และเป็นนักเล่นเพลงในคณะพ่อไสว ต่อมาได้ร่วมกันสอน ลูกศิษย์ สร้างนักเล่นเพลงอีแซวจำนวนมาก แม่บัวผัน จันทร์ศรี ได้รับพระราชทานรางวัลศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดงพื้นบ้าน เมื่อพุทธศักราช 2533 ปัจจุบันพ่อไสวเสียชีวิตแล้ว แม่บัวผันได้ชื่อว่าเป็นศิลปินผู้อุทิศตนให้แก่ศิลปะเพลงพื้นบ้านอย่างแท้จริง

แม่ขวัญจิต ศรีประจันต์ ชื่อจริงคือ นางเกลียว เสรีจกิจ เกิดวันอาทิตย์ที่ 3 สิงหาคม พ.ศ. 2490 ปัจจุบันอายุ 59 ปี เป็นศิษย์เอกของพ่อไสว วงษ์งาม และแม่บัวผัน จันทร์ศรี แม่ขวัญจิตเริ่มหัดเพลงแบบครูพักลักจำเมื่ออายุ 15 ปี ขณะติดตามน้องสาว (ขวัญใจ ศรีประจันต์) ที่ไปฝึกเล่นเพลงโดยไปปรับตัดผมในคณะพ่อไสว วงษ์งาม เพราะมีอายุมากครูจึงไม่ฝึกสอนให้แต่ด้วยมี

ความจำเป็นเลิศสามารถเรียนรู้ด้วยตนเองจนเล่นเพลงได้ พ่อไสว และแม่บัวผันจึงสอนให้ในยุคแรก แม่บัวผันจิตได้หันเหไปเป็นนักร้องลูกทุ่ง และดาราทาภาพยนตร์อยู่ช่วงหนึ่ง ระหว่างพุทธศักราช 2509-2515 ด้วยใจรักในทางเพลงอีแซวจึงกลับมาตั้งคณะเพลงอีแซวจนมีชื่อเสียงโด่งดัง ได้รับพระราชทานรางวัลศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดงพื้นบ้าน พุทธศักราช 2539 ปัจจุบันยังคงเป็นแม่เพลงอีแซวอยู่ที่อำเภอศรีประจันต์ รับผิดชอบสอนเพลงพื้นบ้านให้แก่แก่นักเรียนวิทยาลัยนาฏศิลป์ สุพรรณบุรี และได้รับยกย่องให้เป็นครูภูมิปัญญา จากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ เป็นวิทยากรพิเศษให้ความรู้แก่นักเรียนนักศึกษา เกี่ยวกับเพลงพื้นบ้านในสถาบันการศึกษาต่าง ๆ

2.3 ด้านทักษะปฏิบัติ

ในด้านทักษะการปฏิบัติ ประกอบด้วย กระบวนการสอนเพลงอีแซวของภูมิปัญญาท้องถิ่น และกระบวนการสอนทักษะปฏิบัติของนักการศึกษาที่เป็นสากล โดยมีรายละเอียดดังนี้

กระบวนการสอนเพลงอีแซวของภูมิปัญญาท้องถิ่น

แม่บัวผัน จันทรศรี ศิลปินแห่งชาติ (สาขาศิลปะการแสดงเพลงพื้นบ้าน-อีแซว) ปี พ.ศ. 2533 กล่าวถึงเรื่องกระบวนการสอนเพลงอีแซวของครูที่ฝึกสอนเพลงอีแซวให้ท่านในสมัยที่ท่านหัดเพลงในยุคก่อน ท่านเริ่มต้นหัดเพลงจากพ่อ แม่ และอา เมื่ออายุ 6 – 7 ขวบ ทั้งที่อ่านหนังสือไม่ออก เริ่มจากการตามเขาไปดูการเล่นเพลงในสมัยนั้นเครื่องดนตรีมีแต่ฉิ่ง และกรับ ครั้งแรกหัดเพลงทรงเครื่อง (เพลงน้อย) เรื่องขุนช้างขุนแผน การจำเพลงใช้วิธีจำเขาเอา ฟังเขาร้อง แล้วใช้สมองจำเนื้อเพลงไว้ เมื่อหัดใหม่ ๆ ยังร้องไม่เข้าจังหวะเขาให้เป็นลูกคู่รับไปก่อน ส่วนการหัดเพลงอีแซวในยุคนั้นหัดตอนกลางคืน จุดได้ให้แสงสว่างที่ลานบ้าน ฟังเขาร้องแล้วพยายามจำเนื้อร้อง และฝึกว่าตามตั้งแต่การร้องเกริ่น หัดร้องรับเป็นลูกคู่ หัดรำทำท่าตามที่นักเพลงเขารำกัน ในสมัยนั้นไม่มีไฟฟ้าไม่มีเครื่องขยายเสียงวันใดได้ยินเขาเล่นเพลงกันจะต้องตามไปดูทุกครั้ง จนบางครั้งโดนพ่อดุแต่ก็ต้องไปดูด้วยใจรัก แม่บัวผันเล่าถึงการรำประกอบการเล่นเพลงอีแซวว่า การรำต้องรำวง แคมและไม่ควรยกมือสูง จะดูไม่สวย

แม่บัวผันจิต ศรีประจันต์ ศิลปินแห่งชาติ (สาขาศิลปะการแสดงเพลงพื้นบ้าน-อีแซว) ปี พ.ศ. 2539 กล่าวถึงการได้รับฝึกหัดเพลงอีแซวในยุคของท่านว่า เริ่มหัดเพลงอีแซวกับพ่อไสว วงษ์งาม และแม่บัวผัน จันทรศรี ตอนอายุประมาณ 15 ปี การหัดเพลงเริ่มจากการตามไปดูการแสดงของพ่อไสว – แม่บัวผัน นักเพลงรุ่นก่อนเขาเล่นตามงานต่าง ๆ และฝึกเป็นลูกคู่ร้องรับก่อนพยายามสังเกตการร้อง การรำของนักเพลงที่เขาเล่นกัน และจดเนื้อเพลงบทต่าง ๆ นำเอามาท่องจำ ฝึกฝนตนเองตามแบบที่ครูเพลงสอน แล้วว่าเพลงให้ครูฟังตอนใดคิดซัดก็จะไปหาครูเพลงให้พ่อไสว แม่บัวผันร้องให้ฟังแล้วร้องตามเมื่อฝึกร้องซ้ำหลาย ๆ เทียบก็เกิดความชำนาญ และประกอบ

กับตนเองเป็นคนชอบร้องเพลงอยู่แล้ว การรำก็ฝึกตามแบบจากแม่บัวผัน แม่รำให้ดูแล้วก็รำทำท่าทางตามแบบหลาย ๆ ครั้งจนจำได้ฝึกหัดเพลงอีแซวอยู่หลายเดือนจึงออกงานแสดงได้

แม่ขวัญจิต ศรีประจันต์ (2548, พฤษภาคม 12) ในการจัดกระบวนการสอนเพลงอีแซวให้กับลูกศิษย์ จะควบคู่ฝึก และความสามารถของแต่ละคนเป็นสำคัญ เนื้อหาในการสอนจะไม่สอนมาก จะสอนครั้งละน้อย ๆ สอนทั้งร้องและรำ การทำท่าทางต่าง ๆ ไปพร้อมกัน แล้วให้ลูกศิษย์กลับไปท่องจำเนื้อเพลงมาให้ได้แล้วมาร้องให้ฟังทีละคน ใครร้องได้ก็จะสอนลีลาเทคนิคในการร้องให้รวมทั้งช่วยสอนท่าทางการใช้บทบาทต่าง ๆ จะสอดแทรกมุขตลกไปด้วย หากใครยังท่องไม่ได้ก็จะไม่ยอมต่อเนื้อเพลงอย่างอื่นให้ เมื่อลูกศิษย์ทุกคนมาร้องให้ฟังจนครบ ก็จะซ้อมติดต่อกันเป็นตอน ๆ หรือเป็นดับต่อไป

พ่อสุจินต์ ศรีประจันต์ แม่หนักเอียง เสียงทอง พ่อบุญโชค ชนะโชติ และแม่จินตนา ทับมี ได้จัดกระบวนการสอนเพลงอีแซวในโครงการมรดกเมืองสุพรรณสืบสานเพลงอีแซว มีขั้นตอนดังนี้

1. สาธิตการแสดงเพลงอีแซวโดยการร้องเนื้อเพลงประกอบท่าทางการรำให้ดู
2. ฝึกการร้องเกริ่น ร้องเนื้อเพลงอีแซว ร้องลงเพลง และร้องรับของลูกคู่
3. ฝึกร้องและรำทำท่าทาง
4. ฝึกรำประกอบการแสดง
5. ฝึกพูดเจรจาแนะนำตัว พูดโต้ตอบกัน
6. ฝึกพูดสลับกับการร้องให้สนุกสนานน่าสนใจ
7. ฝึกด้นกลอนสด ฝึกรำทำท่า
8. ฝึกการให้จังหวะเครื่องดนตรี ตะโพน ฉิ่ง กรับ

ชำเลื่อง มณีวงษ์ ผู้ช่วยครูภูมิปัญญาไทย ได้จัดขั้นตอนการสอนเพลงอีแซวไว้ 9 ขั้นตอนดังนี้

ดังนี้

1. ขึ้นร้องเกริ่นขึ้นต้นเพลง
2. ขึ้นฝึกร้องบทเพลงตามทำนองเพลงอีแซว
3. ขึ้นร้องลงเพลง
4. ขึ้นร้องรับ (สำหรับลูกคู่)
5. ขึ้นฝึกหัดรำ ทำท่าทางประกอบการร้อง
6. ขึ้นฝึกหัดพูดโต้ตอบ
7. ขึ้นฝึกหัดร้อง และรำ
8. ขึ้นฝึกหัดร้อง รำ และพูดโต้ตอบ

9. ขั้นฝึกหัดการแสดงตามขั้นตอน

จากกระบวนการสอนเพลงอีแซวของปราชญ์ชาวบ้านข้างต้นสรุปได้ว่า การฝึกหัดเพลงอีแซว จะเริ่มจากการฝึกร้องตามครูเพลง จดจำนำมาฝึกทบทวนซ้ำ ๆ ฝึกทำท่าทางประกอบเนื้อเพลง ฝึกพูดโต้ตอบเพื่อให้เกิดความสนุกสนาน

กระบวนการสอนทักษะปฏิบัติของนักการศึกษาที่เป็นสากล

แฮร์โรว์ (Harrow) (ทิสนา เขมมณี. 2546 : 37) ได้จัดลำดับขั้นของการเรียนรู้ทางด้านทักษะปฏิบัติไว้ 5 ขั้น โดยเริ่มจากระดับที่ซับซ้อนน้อยไปจนถึงระดับที่มีความซับซ้อนมาก ดังนั้นการกระทำจึงเริ่มจากการเคลื่อนไหวกล้ามเนื้อใหญ่ไปถึงการเคลื่อนไหวกล้ามเนื้อย่อย ลำดับขั้นดังกล่าวได้แก่การเลียนแบบ การลงมือกระทำตามคำสั่ง การกระทำอย่างถูกต้องสมบูรณ์ การแสดงออกและการกระทำอย่างเป็นธรรมชาติ รูปแบบการเรียนการสอนของแฮร์โรว์ มุ่งช่วยให้ผู้เรียนเกิดความสามารถทางด้านทักษะปฏิบัติต่าง ๆ กล่าวคือ ผู้เรียนสามารถปฏิบัติหรือกระทำอย่างถูกต้องสมบูรณ์และชำนาญ แฮร์โรว์ ได้จัดกระบวนการสอนไว้ 5 ขั้น คือ

ขั้นที่ 1 ขั้นการเลียนแบบ เป็นขั้นที่ให้ผู้เรียนสังเกตการกระทำที่ต้องการให้ผู้เรียนทำได้ ซึ่งผู้เรียนย่อมจะรับรู้หรือสังเกตเห็นรายละเอียดต่าง ๆ ได้ไม่ครบถ้วน แต่ผู้เรียนจะสามารถบอกได้ว่าขั้นตอนหลักของการกระทำนั้น ๆ มีอะไรบ้าง

ขั้นที่ 2 ขั้นลงมือกระทำตามคำสั่ง เมื่อผู้เรียนได้เห็นและสามารถบอกขั้นตอนของการกระทำที่ต้องการเรียนรู้แล้ว ให้ผู้เรียนลงมือกระทำโดยไม่มีแบบอย่างให้เห็น ผู้เรียนอาจลงมือทำตามคำสั่งของผู้สอน หรือทำตามคำสั่งที่ผู้สอนเขียนไว้ในคู่มือก็ได้ การลงมือปฏิบัติตามคำสั่งนี้แม้ผู้เรียนจะยังไม่สามารถทำได้อย่างสมบูรณ์ แต่อย่างน้อยผู้เรียนก็ได้ประสบการณ์ในการลงมือทำและค้นพบปัญหาต่าง ๆ ซึ่งช่วยให้เกิดการเรียนรู้ และการปรับการกระทำให้ถูกต้องสมบูรณ์ขึ้น

ขั้นที่ 3 ขั้นการกระทำอย่างถูกต้องสมบูรณ์ (Precision) ขั้นนี้เป็นขั้นที่ผู้เรียนจะต้องฝึกฝนจนสามารถทำสิ่งนั้น ๆ ได้อย่างถูกต้องสมบูรณ์ โดยไม่จำเป็นต้องมีแบบอย่างหรือมีคำสั่งนำทางการกระทำ การกระทำที่ถูกต้องแม่นยำ พอดี สมบูรณ์แบบ เป็นสิ่งที่ผู้เรียนจะต้องสามารถทำได้ในขั้นนี้

ขั้นที่ 4 ขั้นการแสดงออก (Articulation) ขั้นนี้เป็นขั้นที่ผู้เรียนมีโอกาสได้ฝึกฝนมากขึ้นจนกระทั่งสามารถกระทำสิ่งนั้นได้ถูกต้องสมบูรณ์แบบอย่างคล่องแคล่ว รวดเร็ว ราบรื่น และด้วยความมั่นใจ

ขั้นที่ 5 ขั้นการกระทำอย่างเป็นธรรมชาติ (Naturalization) ขั้นนี้เป็นขั้นที่ผู้เรียนสามารถกระทำสิ่งนั้น ๆ อย่างสบาย ๆ เป็นไปอย่างอัตโนมัติโดยไม่รู้สึกรู้ว่าต้องใช้ความพยายามเป็นพิเศษ ซึ่งต้องอาศัยการปฏิบัติบ่อย ๆ ในสถานการณ์ต่าง ๆ ที่หลากหลาย

สรุปได้ว่า รูปแบบการเรียนรู้ของเฮโรว์ เริ่มจากการเรียนแบบ ลงมือปฏิบัติตาม ฝึกฝน จนปฏิบัติได้ถูกต้องมีความสามารถแสดงออกได้อย่างมั่นใจและเป็นธรรมชาติ ผลจากการที่ผู้เรียน ได้เรียนรู้ จะทำให้เกิดการพัฒนาทางด้านทักษะปฏิบัติ จนสามารถกระทำหรือปฏิบัติสิ่งที่เรียนรู้ นั้น ๆ ได้อย่างสมบูรณ์

เดวิส (ทิสนา แคมมณี. 2546 : 39 ; อ้างอิงจาก Davies. 1971 : 50 – 56) ได้นำเสนอ แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะปฏิบัติไว้ว่า ทักษะส่วนใหญ่จะประกอบไปด้วยทักษะย่อย ๆ จำนวนมาก การฝึกให้ผู้เรียนสามารถทำทักษะย่อย ๆ เหล่านี้ได้ก่อนแล้วค่อยเชื่อมโยงต่อกันเป็น ทักษะใหญ่ จะช่วยให้ผู้เรียนประสบผลสำเร็จได้ดีและรวดเร็วขึ้น

รูปแบบการสอนของเดวิสมุ่งช่วยพัฒนาความสามารถด้านทักษะปฏิบัติของผู้เรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ทักษะที่ประกอบไปด้วยทักษะย่อยจำนวนมาก ลำดับขั้นการสอนมีดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นสาธิตทักษะหรือการกระทำ ขั้นนี้เป็นขั้นที่ให้ผู้เรียนได้เห็นทักษะหรือการกระทำที่ต้องการให้ผู้เรียนทำได้ในภาพรวมโดยการสาธิตให้ผู้เรียนดูทั้งหมดตั้งแต่ต้นจนจบ ทักษะ หรือการกระทำที่สาธิตให้ผู้เรียนดูนั้น จะต้องเป็นการกระทำในลักษณะที่เป็นธรรมชาติ ไม่ซ้ำหรือ เร็วเกินปกติ ก่อนการสาธิต ครูควรให้คำแนะนำแก่ผู้เรียนในการสังเกต ควรชี้แนะจุดสำคัญที่ควร ให้ความสนใจเป็นพิเศษในการสังเกต

ขั้นที่ 2 ขั้นสาธิตและให้ผู้เรียนปฏิบัติทักษะย่อย เมื่อผู้เรียนได้เห็นภาพรวมของการกระทำ หรือทักษะทั้งหมดแล้ว ผู้สอนควรแตกทักษะทั้งหมดให้เป็นทักษะย่อย ๆ หรือแบ่งสิ่งที่กระทำ ออกเป็นส่วนย่อย ๆ และสาธิตส่วนย่อยแต่ละส่วนให้ผู้เรียนสังเกต และทำตามไปที่ละส่วนอย่างช้า ๆ

ขั้นที่ 3 ขั้นให้ผู้เรียนปฏิบัติทักษะย่อย ผู้เรียนลงมือปฏิบัติทักษะย่อย โดยไม่มีการสาธิต หรือมีแบบอย่างให้ดู หากติดขัดจุดใดผู้สอนควรให้คำชี้แนะ และช่วยแก้ไขจนกระทั่งผู้เรียนทำได้ เมื่อได้แล้วผู้สอนจึงเริ่มสาธิตทักษะย่อยต่อไป และให้ผู้เรียนปฏิบัติทักษะย่อยนั้นจนทำได้ ทำเช่นนี้ เรื่อยไปจนกระทั่งครบทุกส่วน

ขั้นที่ 4 ขั้นให้เทคนิควิธีการ เมื่อผู้เรียนปฏิบัติได้แล้วผู้สอนอาจแนะนำเทคนิควิธีการที่ จะช่วยให้ผู้เรียนสามารถทำงานนั้นได้ดีขึ้น เช่น ทำได้ประณีตสวยงามขึ้น ทำได้รวดเร็วขึ้น หรือ สิ้นเปลืองน้อยลง เป็นต้น

ขั้นที่ 5 ขั้นให้ผู้เรียนเชื่อมโยงทักษะย่อย ๆ เป็นทักษะที่สมบูรณ์ เมื่อผู้เรียนสามารถปฏิบัติ แต่ละส่วนได้แล้ว จึงให้ผู้เรียนปฏิบัติทักษะย่อย ๆ ต่อเนื่องกันตั้งแต่ต้นจนจบ และฝึกปฏิบัติหลาย ๆ ครั้งจนกระทั่งสามารถปฏิบัติทักษะที่สมบูรณ์ได้อย่างชำนาญ

สรุปลำดับขั้นการสอนของเดวิส เริ่มจากการสาธิตให้ดูภาพรวม แล้วจึงแยกสอนทักษะ ย่อย ๆ ปฏิบัติซ้ำ ๆ จนกว่าจะทำได้ จึงสอนเทคนิควิธีการ แล้วจึงเชื่อมโยงทักษะย่อย ๆ แต่ละส่วน

ให้ต่อเนื่องกันจนจบและฝึกปฏิบัติหลาย ๆ ครั้ง ผู้เรียนจะสามารถปฏิบัติทักษะได้อย่างดี มีประสิทธิภาพ

นิโบล นิมกิงรัตน (2531 : 1-4) ได้แบ่งระดับพฤติกรรมทางด้านทักษะปฏิบัติ โดยเรียงจากการรับรู้ต่ำสุดถึงการรับรู้สูงสุด เป็นไปตามลำดับขั้นดังนี้

1. การรับรู้ (Perception)

เป็นขั้นสำคัญขั้นแรกในการปฏิบัติหรือลงมือกระทำกิจกรรม เป็นกระบวนการของการรับรู้ตัวเกี่ยวกับวัตถุคุณภาพหรือความสัมพันธ์ โดยอาศัยโสตประสาท ขั้นนี้เป็นขั้นพื้นฐานของวงจรที่เกี่ยวกับสถานการณ์การแปรผลการกระทำซึ่งนำไปสู่กิจกรรมทักษะการรับรู้ที่จัดอยู่ในขั้นนี้ แบ่งเป็น 3 ลำดับขั้นของกระบวนการรับรู้

1.1 การเร้าความรู้สึก (Sensory stimulation) การกระตุ้นของสิ่งเร้าต่อโสตประสาท ความรู้สึกหนึ่งอย่าง หรือมากกว่า ได้แก่

1.1.1 ทางหู การได้ยินหรือประสาทที่เกี่ยวกับการได้ยิน

1.1.2 ทางตา เกี่ยวกับภาพพจน์ในสมอง หรือภาพที่ได้จากการมองเห็น

1.1.3 ทางมือ เป็นการรับความรู้สึกที่ได้จากการสัมผัส

1.1.4 ทางลิ้น เป็นการรับความรู้สึกโดยอาศัยรส หรือการนำเข้าไปในปาก

1.1.5 การดมกลิ่น รับรู้โดยการกระตุ้นประสาทโอทแฟกทอรี

1.1.6 ความรู้สึกทางกล้ามเนื้อเกี่ยวกับความรู้สึกจากกิจกรรมของเครื่องรับซึ่งอยู่ในกล้ามเนื้อเอ็นและข้อต่อ

1.2 การเลือกตัวแนะ (Cue selection) การตัดสินใจที่จะเลือกตัวแนะอะไรที่คนจะสนองตอบเพื่อให้สอดคล้องกับข้อเรียกร้องบางอย่างในการปฏิบัติงาน

1.3 การแปล (Translation) เกี่ยวข้องกับการรับรู้ต่อการปฏิบัติกิจกรรมที่เป็นกระบวนการทางสมอง การแปลเกี่ยวข้องกับสัญลักษณ์ คือ การมีภาพพจน์ หรือการย้อนรำลึกถึงบางอย่าง “การมีความคิด” อันเป็นผลของตัวแนะที่ได้รับ

2. ความพร้อม (Set) ความพร้อมเป็นการปรับตัวให้เตรียมพร้อมต่อการกระทำบางอย่างหรือประสบการณ์บางอย่าง ความพร้อมมี 3 ลักษณะ คือ ทางสมอง ร่างกาย และอารมณ์

2.1 ความพร้อมทางสมอง คือ ความพร้อมในเชิงความคิดที่จะกระทำกิจกรรมทางทักษะบางอย่าง ความพร้อมทางสมองเป็นสิ่งที่ต้องมีมาก่อน และเกี่ยวข้องถึงระดับของการรับรู้

2.2 ความพร้อมทางร่างกาย คือ ความพร้อมในลักษณะที่มีการปรับสภาพร่างกายซึ่งจำเป็นสำหรับการกระทำบางอย่าง ความพร้อมทางร่างกายที่เกี่ยวข้องกับความพร้อมด้าน

เครื่องรับ นั่นคือการรับรู้ความรู้สึกหรือการมุ่งไปยังความตั้งใจของประสาทสัมผัส และท่าทางที่จำเป็น หรือการจัดท่าทางตำแหน่งของร่างกาย

2.3 ความพร้อมทางอารมณ์ คือ ความพร้อมในรูปของเจตนาคติที่พึงปรารถนาต่อกิจกรรมปฏิบัติที่เกิดขึ้น ความตั้งใจตอบสนอง

3. การตอบสนองตามแนวทางที่ให้ (Guided response) เป็นขั้นตอนในการพัฒนาทักษะการเน้นอยู่ที่ความสามารถ ซึ่งเป็นส่วนสำคัญของทักษะที่ซับซ้อนยิ่งขึ้น การตอบสนองตามแนวทางนี้เป็นการแสดงออกของแต่ละคนภายใต้การแนะแนวทางของผู้สอน จำแนกได้ 2 อย่าง คือ การเลียนแบบและการลองผิด-ถูก

3.1 การเลียนแบบ หมายถึง การดำเนินการในลักษณะที่เป็นการตอบสนองโดยตรงตามการรับรู้ของบุคคลที่กระทำการนั้น ๆ

3.2 การลองผิด-ถูก เป็นความพยายามที่จะตอบสนองแบบต่าง ๆ ตามปกติ จะมีหลักการซ่อนอยู่ภายใต้การตอบสนองแต่ละอย่าง จนกระทั่งประสบผลสำเร็จ การตอบสนองที่เหมาะสมเป็นเรื่องที่ต้องให้ตอบสนองความต้องการของงานที่ปฏิบัติ นั่นคือ “ทำงานให้เสร็จ” หรือทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งการตอบสนองที่เหมาะสมได้รับการคัดเลือกจากพฤติกรรมต่าง ๆ อาจอาศัยอิทธิพลของรางวัลหรือการลงโทษ

4. กลไก (Mechanism) คือการตอบสนองที่เกิดการเรียนรู้จนกลายเป็นนิสัย ผู้เรียนมีความเชื่อมั่นและมีความชำนาญมากพอที่จะปฏิบัติงานนั้น ๆ กิจกรรมเป็นส่วนหนึ่งของสิ่งที่เหมาะสมไว้ซึ่งสามารถจะตอบสนองสิ่งเร้าและข้อเรียกร้องของสถานการณ์ ซึ่งต้องการการตอบสนองอย่างเหมาะสม จะซับซ้อนกว่าระดับที่ผ่านมา และเกี่ยวกับรูปแบบบางอย่างที่ใช้กระทำกิจกรรมนั้น ๆ

5. การตอบสนองที่ซับซ้อน (Complex overt response) ในระดับนี้แต่ละคนสามารถปฏิบัติงานเป็นเรื่องที่ซับซ้อนตามข้อเรียกร้องของรูปแบบการเคลื่อนไหวและต้องมีทักษะ การกระทำมีการปฏิบัติอย่างราบรื่นและอย่างมีประสิทธิภาพ นั่นคือ โดยอาศัยการลงทุนในส่วนที่เกี่ยวข้องกับเวลาและกำลังงานให้น้อยที่สุด การตอบสนองที่ซับซ้อนนี้จำแนกได้เป็น 2 อย่าง คือ การตัดสินใจกระทำอย่างเด็ดเดี่ยวในสิ่งที่อาจเปลี่ยนแปลงได้กับการกระทำโดยอัตโนมัติ

5.1 การตัดสินใจกระทำอย่างเด็ดเดี่ยวในสิ่งที่อาจเปลี่ยนแปลงได้ หมายถึง การกระทำที่ปราศจากความลังเลใจของแต่ละคน ที่จะให้ได้ภาพเป็นขั้นตอนของกระบวนการ นั่นคือ เขาารู้ถึงขั้นตอนต่าง ๆ ที่จำเป็น และสามารถทำให้สำเร็จได้ การกระทำนี้มีลักษณะซับซ้อนตามธรรมชาติ

5.2 การกระทำโดยอัตโนมัติในระดับนี้ แต่ละคนสามารถปฏิบัติงานซึ่งต้องอาศัยการประสานงานของพลังทักษะและกล้ามเนื้อ

6. การดัดแปลงให้เหมาะสม (Adaptation) การเปลี่ยนกิจกรรมทางทักษะ เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการในสภาพปัญหาแบบใหม่ที่ต้องการการตอบสนองทางร่างกาย

7. การริเริ่ม (Origination) เป็นการสร้างกิจกรรมทางทักษะแบบใหม่หรือใช้วิธีใหม่ในการจัดกระทำกับวัสดุต่าง ๆ ซึ่งอยู่นอกขอบเขตของความเข้าใจ ความสามารถ และทักษะที่ได้รับการพัฒนาในด้านพลังทักษะ

สรุปพฤติกรรมการเรียนรู้ด้านทักษะปฏิบัติของซิมป์สันประกอบด้วยลำดับขั้นหลายลำดับ โดยเรียงจากการรับรู้ต่ำสุดถึงการรับรู้สูงสุด โดยเริ่มตั้งแต่การรับรู้ ความพร้อม การตอบสนองกลไก ในการเรียนรู้ การตอบสนองที่ซับซ้อน การดัดแปลงให้เหมาะสมและการริเริ่มในการสร้างกิจกรรมใหม่

จากการได้ศึกษาตำรา เอกสาร และแนวคิดของนักการศึกษาสากล และภูมิปัญญาท้องถิ่น เพลงพื้นบ้าน ดังกล่าวข้างต้น อีกทั้งได้รับการฝึกอบรมเรื่องเพลงพื้นบ้าน เพลงอีแซว จากครูภูมิปัญญาไทย และปราชญ์ชาวบ้าน ผู้วิจัยจึงนำความรู้มาประยุกต์ใช้ในการจัดขั้นตอนการสอนทักษะปฏิบัติเรื่องเพลงอีแซว ให้กับผู้เรียน ดังนี้

ขั้น 1 สังเกตอย่างตั้งใจ เป็นการสาธิตการร้องให้ผู้เรียนฟัง และดู ประกอบการทำท่าทางตามเนื้อเพลง

ขั้น 2 ปฏิบัติได้ตามคำสั่ง ให้ผู้เรียนร้องตามที่ละวรรค พร้อมทั้งประกอบการทำท่าทางตามเนื้อเพลงไปด้วย

ขั้น 3 ฝึกทวนย้ำความแม่นยำ ให้ผู้เรียนฝึกร้อง ฝึกทำ ท่าทางตามเนื้อเพลงซ้ำ ๆ หลายเที่ยว จนกว่าจะเกิดความชำนาญร้องได้ รำได้อย่างถูกต้อง

ขั้น 4 ฉายแว่นำความเด่น ขั้นนี้จะแบ่งกลุ่มผู้เรียนตามความสามารถและความถนัดของแต่ละคน เพื่อส่งเสริมความถนัดแต่ละด้านของผู้เรียน เช่น กลุ่มร้อง กลุ่มรำเป็นลูกคู่ และกลุ่มให้จังหวะเครื่องดนตรี

ขั้น 5 รวมวงเล่นเพลงอีแซวสู่อาชีพ ให้ผู้เรียนที่มีความถนัดในแต่ละด้านมารวมวงแสดงเพลงอีแซวใครที่มีความสามารถอย่างโดดเด่น นำไปสู่อาชีพการแสดงเพลงอีแซวในอนาคตต่อไป

2.4 การวัดความรู้ และทักษะปฏิบัติ

ในการวัดความรู้และทักษะปฏิบัติ ได้มีนักวิชาการได้กล่าวถึง ความหมายของแบบทดสอบวัดความรู้ การวัดและประเมินผลทักษะปฏิบัติ ความหมายของการวัดผลด้านทักษะปฏิบัติ เครื่องมือที่ใช้วัดผลด้านทักษะปฏิบัติ หลักการสร้างเครื่องมือวัดผลทักษะปฏิบัติ โดยมีรายละเอียดดังนี้

ความหมายของแบบทดสอบวัดความรู้ มีนักวิชาการกล่าวไว้ ดังนี้

ลิวิน สายยศ และอังคณา สายยศ (2538 : 146 – 147) ให้ความหมายของแบบทดสอบวัดความรู้ทางการเรียนไว้ว่า เป็นแบบทดสอบที่วัดความรู้ของนักเรียนที่ได้เรียนไปแล้ว ซึ่งมักจะเป็นข้อคำถามให้นักเรียนตอบด้วยกระดาษและดินสอกับให้นักเรียนปฏิบัติจริง ซึ่งแบ่งแบบทดสอบประเภทนี้ 2 ชนิด คือ

1. แบบทดสอบของครู หมายถึง ชุดของคำถามที่ครูเป็นผู้สร้างขึ้น ซึ่งเป็นคำถามที่ถามเกี่ยวกับความรู้ที่นักเรียนได้เรียนในห้องว่านักเรียนมีความรู้มากแค่ไหนบนกรอบที่ตรงไหนจะได้สอนซ่อมเสริม หรือเป็นการวัดความรู้พร้อมที่จะเรียนใหม่ ซึ่งขึ้นอยู่กับความต้องการของครู

2. แบบทดสอบมาตรฐาน สร้างขึ้นจากผู้เชี่ยวชาญในแต่ละสาขาวิชาหรือจากครูผู้สอนวิชานั้นแต่ผ่านการทดลองหาคุณภาพหลายครั้งจนกระทั่งมีคุณภาพดีพอ จึงสร้างเกณฑ์ปกติของแบบทดสอบนั้น สามารถใช้เป็นหลักและเปรียบเทียบผลเพื่อประเมินค่าของการเรียนการสอนในเรื่องใด ๆ ก็ได้ แบบทดสอบมาตรฐานจะมีคู่มือดำเนินการสอบและยังมีมาตรฐานในด้านการแปลคะแนนด้วย

ทั้งแบบทดสอบที่ครูสร้างขึ้นและแบบทดสอบมาตรฐานมีวิธีการในการสร้างข้อคำถามเหมือนกัน เป็นคำถามที่วัดเนื้อหาและพฤติกรรมที่สอนไปแล้วจะเป็นพฤติกรรมที่สามารถตั้งคำถามวัดได้ซึ่งควรวัดให้ครอบคลุมพฤติกรรมต่าง ๆ ดังนี้

1. วัดด้านความรู้ความจำ
2. วัดความเข้าใจ
3. วัดการนำไปใช้
4. วัดด้านการวิเคราะห์
5. วัดด้านการสังเคราะห์
6. วัดด้านการประเมิน

เปี่ยมสุข ปรีดี (2542 : 15 – 17) ได้กล่าวว่า แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (Achievement test) สามารถจำแนกออกได้เป็น 2 ประเภท คือ

1. แบบทดสอบมาตรฐาน (Standardized test) เป็นแบบทดสอบที่สร้างขึ้นโดยหน่วยงานที่รับผิดชอบขนาดใหญ่หรือระดับประเทศ แล้วมีการนำไปทดลองสอบ และวิเคราะห์ด้วยวิธีการทางสถิติหลายครั้ง เพื่อปรับปรุงให้มีคุณภาพ มีความเป็นมาตรฐานในการดำเนินการสอบและการแปลความหมายคะแนน ซึ่งแบบทดสอบนี้สามารถนำไปใช้วัดได้อย่างกว้างขวาง

2. แบบทดสอบที่ครูสร้างขึ้นเอง (Teacher – made test) เป็นแบบทดสอบที่สร้างขึ้นมาเป็นครั้งคราวในการทดสอบผลสัมฤทธิ์และความสามารถทางวิชาการของนักเรียน เมื่อสอบ

เสร็จแล้วก็จะทิ้งไปถ้ามีการสอบใหม่ก็จะสร้างขึ้นใหม่หรือนำแบบทดสอบเก่ามาปรับปรุงแก้ไขใช้อีก แบบทดสอบประเภทนี้ไม่ได้ผ่านการวิเคราะห์ การตรวจสอบมาตรฐาน ด้วยวิธีการทางสถิติแต่ประการใด ซึ่งทำให้ไม่อาจรับรองคุณภาพของแบบทดสอบนี้ได้

สุรางค์ โคว์ตระกูล (2537 : 299) กล่าวว่า ประเภทของข้อสอบที่ครูสร้างขึ้นเอง แบ่งได้เป็น 2 ชนิด คือ 1) ข้อทดสอบแบบปรนัย (Objective test) และ 2) ข้อทดสอบแบบอัตนัย (Subjective test หรือ Essay) และภัทรา นิคมานนท์ (2540 : 63) ได้กล่าวถึงแบบทดสอบทั้ง 2 ชนิดนี้ว่า

แบบทดสอบอัตนัย (Subjective test) เป็นแบบทดสอบที่มีจุดมุ่งหมายที่จะให้ผู้สอบได้ตอบยาว ๆ แสดงความคิดเห็นอย่างเต็มที่ ผู้สอบมีความรู้ในเนื้อหาที่ถามน้อยเพียงไรก็เขียนออกมาให้หมดในเวลาที่กำหนดให้แบบทดสอบประเภทนี้เหมาะสำหรับวัดความสามารถหลาย ๆ ด้านในแต่ละข้อ เช่น วัดความสามารถในด้านความคิดเห็น ความสามารถในการใช้ภาษา เป็นต้น

แบบทดสอบปรนัย (Objective test) เป็นแบบทดสอบที่ถามให้ผู้สอบตอบสั้น ๆ ในขอบเขตจำกัด คำถามแต่ละข้อวัดความสามารถเพียงเรื่องใดเรื่องหนึ่งเรื่องเดียว ผู้สอบไม่มีโอกาสแสดงความคิดเห็นได้อย่างกว้างขวางเหมือนแบบทดสอบอัตนัย แบบทดสอบปรนัยที่รู้จักกันทั่วไป ได้แก่ แบบทดสอบแบบถูก – ผิด (True - false) เติมคำ (Completion) แบบจับคู่ (Matching) และแบบเลือกตอบ (Multiple choices)

สรุปได้ว่า แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นแบบทดสอบวัดความรู้ของนักเรียนที่เรียนไปแล้วเพื่อตรวจสอบว่าผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถทางวิชาการมากน้อยเพียงใดและแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนนิยมใช้เป็นเครื่องมือวัดพฤติกรรมการเรียนรู้ด้านพุทธิพิสัย ซึ่งเป็นการวัดความสามารถด้านสติปัญญา ได้แก่ ความสามารถด้านความรู้ – ความจำ ความเข้าใจ การนำไปใช้ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และการประเมินค่า แบบทดสอบนี้ยังสามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ แบบทดสอบมาตรฐานและแบบทดสอบที่ครูสร้างขึ้นเองซึ่งแบบทดสอบประเภทหลังนี้มี 2 ชนิด คือ แบบทดสอบอัตนัยและปรนัย แบบทดสอบปรนัยที่รู้จักกันทั่วไป ได้แก่ แบบทดสอบแบบถูก – ผิด แบบเติมคำ แบบจับคู่ และแบบเลือกตอบซึ่งในการวิจัยครั้งนี้มีผู้วิจัยได้สร้างแบบทดสอบปรนัยชนิดเลือกตอบ เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการวิจัย

การวัดและประเมินผลทักษะปฏิบัติ หลักการสำคัญของการวัดและประเมินผลภาคปฏิบัติก็คือการกำหนดงานให้ผู้เรียนปฏิบัติตนเอง โดยงานที่กำหนดถือว่าเป็นตัวแทนของบรรดางานที่ผู้สอนได้ฝึกผู้เรียนในระหว่างสอน จากนั้นผู้สอนก็ประเมินผลงานหรือวิธีการการปฏิบัติงานของผู้เรียน แนวปฏิบัติในการวัดและประเมินผลภาคปฏิบัติที่สำคัญ คือ

1. กำหนดงานหรือสถานการณ์เพื่อให้ผู้เรียนปฏิบัติ โดยมีแนวทางและข้อคำนึงที่สำคัญ ดังนี้

1.1 งานที่กำหนดให้ผู้เรียนปฏิบัติมี 3 แบบ คือ

1.1.1 งานตามแผน (Work sample) เป็นงานที่ให้ปฏิบัติตามต้นแบบหรือชิ้นงานตัวอย่างที่กำหนดให้

1.1.2 งานแบบจำลอง (Simulation) เป็นงานที่ให้ปฏิบัติตามข้อกำหนด หรือรายละเอียด (Specifications) ที่กำหนดให้ รวมถึงการปฏิบัติตามบทบาทสมมุติ (Role-play) โดยมุ่งเน้นให้ผู้ปฏิบัติจำลองงานตามเงื่อนไข ที่วางเป็นกรอบไว้

1.1.3 งานในสถานการณ์จริง (Real situation) เป็นงานที่ให้ปฏิบัติในสภาวะแวดล้อมที่เป็นจริงรวมถึงการสร้างแม่แบบ (Modeling) งานในลักษณะนี้ผู้ปฏิบัติต้องแสดงทุกด้านอย่างเป็นจริง

1.2 ในการกำหนดงานเพื่อให้ปฏิบัติจะเลือกงานแบบใดย่อมขึ้นกับวัตถุประสงค์ของรายวิชา โดยต้องคำนึงถึงระดับหรือวัยของผู้ปฏิบัติ และเวลาที่จะต้องใช้ในการปฏิบัติ

2. กำหนดขอบข่าย เงื่อนไข ข้อกำหนดในการปฏิบัติงาน ทั้งนี้เพื่อใช้เป็นกติกาหรือกรอบการสอบวัดภาคปฏิบัติสำหรับผู้ปฏิบัติหรือผู้เรียน ข้อกำหนดสำคัญที่ควรระบุ หรือแจ้งให้ผู้ปฏิบัติทราบ ได้แก่

2.1 เวลา สถานที่ใช้ในการสอบปฏิบัติ

2.2 ลักษณะงานหรือเงื่อนไขของผลงานที่จะให้ส่ง หรือตรวจให้คะแนน

2.3 เครื่องมืออุปกรณ์ หรือวัสดุที่ผู้ปฏิบัติต้องจัดเตรียมมาหรืออนุญาตให้ใช้

2.4 ข้อห้าม หรืออุปกรณ์ที่อนุญาตให้ใช้ (ถ้ามี)

3. กำหนดวิธีการตรวจสอบให้คะแนน โดยในทางปฏิบัติถือว่าเป็นเรื่องยุ่งยาก และมักมีปัญหาในเรื่องของความชัดเจนและความน่าเชื่อถือในการดำเนินการมีแนวทางดังนี้

3.1 กำหนดเกณฑ์การตรวจให้คะแนน โดยควรให้คะแนนเป็น 2 ส่วน

3.1.1 วิธีการ (Process หรือ Procedure) เป็นคะแนนในส่วนที่ให้สำหรับวิธีปฏิบัติ เช่น ขั้นตอนการปฏิบัติการใช้เครื่องมือรวมถึงนิสัยในการทำงาน (Work habit) เช่น ความตั้งใจ ความรับผิดชอบ ความกระตือรือร้น ความสะอาด การรักษาความปลอดภัย เป็นต้น

3.1.2 ผลงาน (Product) เป็นคะแนนที่ให้กับผลงานที่ปรากฏอาจเป็นชิ้นงานผลผลิต โดยพิจารณาด้านประสิทธิผลของงานในแง่มุมต่าง ๆ เช่น ความถูกต้อง ความสวยงาม การใช้งาน ความแข็งแรง รสชาติ รูปทรง เป็นต้น

3.2 กำหนดสัดส่วนของคะแนนโดยพิจารณาคะแนนเต็มของทั้งวิธีการและผลงาน ซึ่งไม่จำเป็นจะต้องมีสัดส่วนของคะแนนเต็มเท่ากัน กำหนดคะแนนหรือสัดส่วนของคะแนน วิธีการ กับผลงาน พยายามกำหนดให้สอดคล้องกับความเป็นจริง กล่าวคือ ถ้าการสอบวัดภาคปฏิบัติครั้งนี้ เป็นเพียงขั้นต้น หรือสำหรับผู้เรียนปีแรก ๆ ซึ่งมุ่งเน้นความถูกต้องและประสิทธิภาพในการทำงาน เป็นสำคัญ ก็ควรกำหนดน้ำหนักคะแนนวิธีการสูงกว่าผลงาน เช่น เป็นสัดส่วน 60 : 40 หรือ 70 : 30 หรือ 80 : 20 ซึ่งหมายถึงเน้นผลงานไม่มากนัก แต่ถ้าเห็นว่าผู้เรียนอยู่ในชั้นปีสูงขึ้น เริ่มมีความชำนาญในการปฏิบัติมากขึ้นจนคิดว่าวิธีปฏิบัติไม่ใช่สิ่งที่ควรเน้น แต่ควรให้ความสนใจกับ ผลงานมากกว่าก็ควรกำหนดคะแนนวิธีการให้ต่ำ และให้คะแนนผลงานสูง

3.3 สร้างแบบประเมิน ในทางปฏิบัตินิยมตรวจให้คะแนนวิธีการโดยใช้แบบสำรวจ รายการ (Checklist) ส่วนคะแนนผลงานนิยมใช้แบบมาตราประมาณค่า (Rating scale) เพื่อใช้ตรวจ ชำนาญซึ่งโดยปกติมีคุณภาพในระดับที่แตกต่างกัน การสร้างแบบประเมินให้ใช้เกณฑ์การตรวจที่ กำหนดไว้ทั้งที่เป็นเกณฑ์ด้านวิธีและผลงาน มาเป็นรายการสำรวจหรือสังเกตเพื่อให้คะแนนต่อไป

แต่อย่างไรก็ตามการใช้มาตราประมาณค่าเพื่อตรวจให้คะแนนผลงานนั้นมักมีปัญหาด้าน ความชัดเจนในการให้คะแนน กล่าวคือ ในกรณีที่แบบประเมินกำหนดระดับในมาตราประมาณค่า เป็น 5 ระดับ ผู้ประเมินจำเป็นต้องนิยามหรืออธิบายความแตกต่างของผลงานที่จะได้คะแนนระดับ 5-4-3-2-1 ว่าแตกต่างกันอย่างไร ซึ่งสามารถอธิบายความแตกต่างในรูปของจำนวนรายละเอียด ของผลงาน เช่น การตรวจให้คะแนนผลงานด้าน “ความถูกต้อง” อาจกำหนดคำอธิบายเชิงปริมาณ ได้ดังนี้

- ระดับ 5 : ผลงานถูกต้องทั้งหมด
 4 : ผลงานมีผิดพลาดไม่เกิน 2 แห่ง
 3 : ผลงานมีผิดพลาดไม่เกิน 4 แห่ง
 2 : ผลงานมีผิดพลาดไม่เกิน 6 แห่ง
 1 : ผลงานมีผิดพลาดมากกว่า 6 แห่ง

หรืออาจกำหนดคำอธิบายเชิงบรรยายหรือบอกรายละเอียดได้ดังนี้

- ระดับ 5 : ผลงานถูกต้องหมด
 4 : ผลงานผิดพลาดเล็กน้อยเป็นจุดไม่สำคัญ
 3 : ผลงานผิดพลาดเล็กน้อยและเป็นจุดที่สำคัญ
 2 : ผลงานผิดพลาดหลายจุด
 1 : ผลงานผิดพลาดมาก

4. ดำเนินการสอบการวัดการปฏิบัติงาน โดยเริ่มด้วยการอธิบายชี้แจงวัตถุประสงค์ เนื้อหาการปฏิบัติ รวมทั้งเกณฑ์การให้คะแนนผู้สอบทราบหรือใช้วิธีแจกเป็นใบงานการสอบปฏิบัติก็ได้ เมื่อให้ผู้สอบลงมือปฏิบัติ ควรกำกับดูแลและสำรวจการปฏิบัติของผู้สอบเพื่อให้เป็นไปตามขอบเขต เนื้อหาที่กำหนด

5. ตรวจให้คะแนน โดยการให้คะแนนวิธีการซึ่งต้องใช้แบบสำรวจรายการผู้ประเมิน ต้องใช้วิธีสังเกตในขณะที่ผู้สอบกำลังปฏิบัติงาน แล้วทำการประเมินโดยให้คะแนนตามรายการ ส่วนการให้คะแนนผลงานผู้ประเมินสามารถให้คะแนนโดยการตรวจ-สำรวจชิ้นงาน หรือผลผลิต หลังจากปฏิบัติเสร็จสิ้นแล้ว

สรุปได้ว่าการวัดผลหรือทดสอบภาคปฏิบัติ (Performance testing) เป็นวิธีการหนึ่งในการประเมินผลการเรียนของผู้เรียน โดยมีจุดมุ่งหมายหลักเพื่อตรวจสอบความสามารถด้านทักษะและความชำนาญในการปฏิบัติงานจริง ซึ่งเป็นสิ่งสะท้อนศักยภาพในการประยุกต์ความรู้สู่การปฏิบัติ การวัดและการประเมินผลพฤติกรรมด้านทักษะพิสัย มีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับรายวิชาที่เน้นการปฏิบัติซึ่งจัดกิจกรรมการสอนโดยการฝึกปฏิบัติจริงทำการทดลอง ฝึกสร้างหรือผลิตชิ้นงาน จำเป็นต้องวัดและประเมินผลภาคปฏิบัติ เพื่อตรวจสอบผลการฝึก (ในการสอบ)

ความหมายของการวัดผลด้านทักษะปฏิบัติ การวัดผลจะเป็นการประเมินผลงานที่ได้ทำขึ้นมา แต่ในการปฏิบัตินั้นจะวัดผลในรายละเอียดของขั้นตอนรวมทั้งผลงานประกอบกัน มีนักการศึกษาหลายท่านให้ความหมายของการวัดผลด้านทักษะปฏิบัติไว้ดังนี้

ไพศาล หวังพานิช (2545 : 89) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การวัดผลงานภาคปฏิบัติ คือ ความสามารถในการปฏิบัติ เป็นการวัดที่ให้ผู้เรียนได้แสดงพฤติกรรมตรงออกมาด้วยการกระทำ โดยถือว่าการปฏิบัติเป็นความสามารถในการผสมผสานหลักการวิธีการต่าง ๆ ที่ได้รับการฝึกฝนมาให้ปรากฏออกมาเป็นทักษะของผู้เรียน

สุนันท์ สลโกสุม (ชูเกียรติ โพธิ์ทอง. 2544 : 43 ; อ้างอิงจาก สุนันท์ สลโกสุม. 2524 : 85) ได้กล่าวว่า การทดสอบภาคปฏิบัติเป็นการทดสอบเพื่อพิจารณาการกระทำ หรือความสามารถในการจัดการ (Manipulate objective) ทำงานได้ตามจุดมุ่งหมายที่กำหนด หรือพิจารณาประสิทธิภาพและประสิทธิผลที่เกิดขึ้นจากการสนองต่อสถานการณ์ที่กำหนดให้

เชดศักดิ์ โฆวาสินธุ์ (2529 : 16) ได้ให้ความหมายของแบบทดสอบวัดผลการปฏิบัติไว้ว่าเป็นเครื่องมือที่ออกแบบเพื่อวิเคราะห์และวัดทักษะของนักเรียนในด้านการปฏิบัติหรือการกระทำที่ให้เลือกปฏิบัติภายใต้เงื่อนไข ที่ได้ควบคุมไว้อย่างดี

ซูเกียรติ โพร้ทอง (2544 : 43) ได้ให้ความหมายของการวัดผลงานการปฏิบัติว่า เป็นการวัดความสามารถของบุคคลในการทำงานอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยบุคคลนั้นได้ลงมือปฏิบัติการจัดกระทำ (Manipulate) ซึ่งมีการเกี่ยวข้องกับสิ่งที่อยู่ในลักษณะของรูปธรรม (Materials of physical objects) โดยทางกายหรือการรับรู้ทางประสาทสัมผัส

จากความหมายของการวัดผลด้านทักษะปฏิบัติพอจะสรุปได้ว่า การวัดผลทางด้านทักษะปฏิบัติ หมายถึง การวัดความสามารถของผู้เรียนในการปฏิบัติงานตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดสามารถควบคุมได้ เพื่อพิจารณาขั้นตอนในการปฏิบัติและผลงานที่เกิดขึ้นได้

เครื่องมือที่ใช้วัดผลด้านทักษะปฏิบัติ สำหรับในการปฏิบัตินั้นจะใช้เครื่องมือวัด ซึ่งมีนักการศึกษาได้กล่าวไว้ดังนี้

อุทุมพร จามรمان (2529 : 69) ได้กล่าวถึงเครื่องมือตรวจสอบภาคปฏิบัติว่ามีหลายอย่าง เช่น แบบทดสอบ แบบเขียนตอบ แบบสังเกตการปฏิบัติงาน แบบตรวจสอบ รายการ แบบวัดทัศนคติ ต่องานหรือเกณฑ์ประเมินผลงาน เป็นต้น

ซูเกียรติ โพร้ทอง (2544 : 45) ได้แบ่งการทดสอบการปฏิบัติออกเป็น 4 ชนิด ตามระดับความเป็นจริง คือ

1. การทดสอบการปฏิบัติด้วยการเขียนตอบ จะแตกต่างไปจากการสอบโดยทั่ว ๆ ไป เพราะการทดสอบนี้จะมุ่งการใช้ความรู้และทักษะ คำถามส่วนใหญ่เป็นการใช้ความรู้ที่เป็นผลมาจากการเรียนรู้ที่ผ่านมา

2. การทดสอบเชิงจำแนก (Identification test) เป็นแบบทดสอบที่ใช้กันแพร่หลายในระดับความเป็นจริงต่าง ๆ เช่น ให้นักเรียนจำแนกเครื่องมือ หรือชิ้นส่วนของเครื่องมือว่ามีอะไรบ้าง

3. การปฏิบัติเชิงสร้างสถานการณ์ (Stimulated performance) จะเป็นวิธีการโดยให้นักเรียนได้ปฏิบัติงานในสถานการณ์ที่เหมือนจริง เช่น ในวิชาพลศึกษาให้นักเรียนแสดงท่ามวย โดยไม่มีคู่ต่อสู้ เป็นต้น

4. การปฏิบัติงานจริง (Work sample) ในการทดสอบการปฏิบัติซึ่งมีหลาย วิธีการนั้น การปฏิบัติงานจริงถือว่ามีระดับความเป็นจริงสูงสุด นักเรียนจะต้องแสดงตัวอย่างของงานภายใต้สภาพการณ์จริง

เครื่องมือที่ใช้ในการวัดผลด้านทักษะปฏิบัตินั้นจะขึ้นอยู่กับจุดมุ่งหมายของการปฏิบัติ และลักษณะของงานที่ผลิต

การประเมินด้วยการกำหนดประเด็นการประเมินที่แจ่มแจ้งระดับการปฏิบัติ มิติคุณภาพ (Rubric)

การวัดผลด้านมิติคุณภาพ เป็นเครื่องมือประเมินผลการเรียนรู้ที่กำลังได้รับการยอมรับ และถูกนำมาใช้ในการประเมินผลการเรียนอย่างกว้างขวาง เนื่องจากผลการประเมินที่ได้มีคุณค่าต่อการปรับปรุงพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนมากกว่าตัวเลขคะแนน และมีประสิทธิภาพสำหรับการประเมิน การปฏิบัติ หรือผลงานที่ไม่มีคำตอบถูกเพียงคำตอบเดียวหรือการแก้ปัญหาทางเดียว แต่จะมีคำตอบ ที่หลากหลาย การตัดสินผลการประเมินจำเป็นต้องมีเกณฑ์การประเมินที่แสดงระดับคุณภาพที่ ต้องการ

ประกอบด้วยเกณฑ์ที่สร้างขึ้นใช้ในการให้คะแนนหรือประเมินการปฏิบัติของเรียน โดยเกณฑ์การ ให้คะแนนที่อธิบายระดับการปฏิบัติ ซึ่งสอดคล้องกับมาตรฐาน ผลสัมฤทธิ์ที่ต้องการคำอธิบายจะ เป็นแนวทางให้ผู้ประเมินพิจารณาว่างานหรือการปฏิบัติของผู้เรียนมีคุณธรรมเป็นอย่างไร การ ประเมินความสามารถหรือทักษะทางภาษา เครื่องมือประเภทนี้น่าจะเป็นเครื่องมือที่สามารถ นำไปใช้ได้อย่างสอดคล้อง แต่เนื่องจากสร้างยากแต่หากสามารถพัฒนาขึ้นใช้ได้จะช่วยให้ผลการ ประเมินเที่ยงตรง เชื่อถือได้ และยุติธรรม รวมทั้งมีคุณค่าต่อการปรับปรุงและพัฒนาตนเองของ ผู้เรียน เนื่องจากระบุความคาดหวังของการปฏิบัติไว้อย่างชัดเจน

สรุปได้ว่า เครื่องมือวัดด้านทักษะปฏิบัติเป็นแบบประเมินความสามารถด้านทักษะปฏิบัติ ของผู้เรียน เครื่องมือที่ใช้ในการวัดผลด้านทักษะปฏิบัตินั้นจะขึ้นอยู่กับจุดมุ่งหมายของการปฏิบัติ และลักษณะของงานที่ผลิต ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้สร้างแบบวัดความสามารถด้านทักษะ ปฏิบัติเป็นแบบมิติคุณภาพ Rubric 5 ระดับ คือ 5-4-3-2-1 โดยอธิบายระดับคุณภาพของการปฏิบัติ ไว้อย่างชัดเจน

หลักการสร้างเครื่องมือวัดผลทักษะปฏิบัติ ในการสร้างเครื่องมือต้องมีหลักการและ แนวทางเพื่อเป็นแบบอย่างในการปฏิบัติที่ถูกต้อง เพื่อเลือกใช้ให้เหมาะสมกับการปฏิบัติงานนั้น ซึ่ง ได้มีนักวิชาการได้กล่าวไว้ ดังนี้

ชูเกียรติ โภชิตทอง (2544 : 43) ได้กล่าวถึงขั้นตอนในการสร้างแบบวัดภาคปฏิบัติ ไว่ดังนี้

1. เลือกวิธีการต่าง ๆ ที่จะนำมาสร้างเป็นสถานการณ์ หรืองานที่จะใช้แบบทดสอบ วัสดุและขั้นตอนในการทำงาน
2. วิเคราะห์ปฏิบัติการต่าง ๆ ที่เลือกไว้เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับเครื่องมือ วัสดุ และขั้นตอนในการทำงาน
3. เลือกหรือกำหนดประเภทของงานที่สอดคล้องเหมาะสมกับปฏิบัติการ

4. จัดเตรียมวัสดุ อุปกรณ์ต่าง ๆ ที่จำเป็นสำหรับการทำงาน ตลอดจนเงื่อนไขของการทำงาน
5. กำหนดจุดมุ่งหมายและสิ่งที่ต้องการวัดในตัวแบบทดสอบ
6. เน้นจุดสำคัญเฉพาะที่ต้องการทดสอบ โดยคำนึงถึงความสำคัญและความสัมพันธ์ร่วมระหว่างงานในแบบทดสอบ ความเป็นปรนัย ความเชื่อมั่น และอำนาจจำแนกของงาน
7. สร้างแบบตรวจสอบรายการ นำข้อสอบที่ได้จากขั้นตอนที่ 6 มารวมเป็นแบบทดสอบวัดภาคปฏิบัติ โดยการสร้างแบบตรวจสอบรายการประกอบการใช้แบบทดสอบ
8. เตรียมคำชี้แจงสำหรับผู้เข้าสอบ ประกอบด้วยจุดมุ่งหมายของการสอบ คำอธิบายที่ชัดเจน
9. เตรียมคำชี้แจงสำหรับผู้ดำเนินการสอบ
10. ทดลองและปรับปรุงแบบทดสอบโดยอาศัยข้อวิจารณ์จากคนอื่นที่เกี่ยวข้องภายในสาขานั้น ๆ หรือสอนในระดับนั้น

สรุปได้ว่า หลักการในการสร้างเครื่องมือในการวัดผลด้านทักษะปฏิบัติจะประกอบด้วย การวิเคราะห์งาน การกำหนดจุดมุ่งหมาย การศึกษาเอกสาร และความเกี่ยวข้องจากผู้เชี่ยวชาญในการสร้างเครื่องมือ การสร้างแบบทดสอบและแบบฝึกหัด การประเมินผลการทดลอง และปรับปรุงแก้ไขเครื่องมือให้สมบูรณ์พร้อมที่จะนำมาวัดผลด้านทักษะปฏิบัติ

2.5 ตัวแปรเกิน/ตัวแปรแทรกซ้อนที่มีอิทธิพลต่อการทดลองที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้

ในการศึกษาครั้งนี้ ตัวแปรเกิน/ตัวแปรแทรกซ้อนที่มีอิทธิพลต่อการทดลองที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับความฉลาดทางอารมณ์ ความหมายของความฉลาดทางอารมณ์ องค์ประกอบของความฉลาดทางอารมณ์ และความสำคัญและประโยชน์ของความฉลาดทางอารมณ์ โดยมีรายละเอียดดังนี้

ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับความฉลาดทางอารมณ์

อีคิว คืออะไร อีคิว หรือ E.Q. มาจากคำว่า Emotional Quotient หมายถึง ความฉลาดทางอารมณ์ ความฉลาดทางอารมณ์ คือ ความสามารถทางอารมณ์ในการดำเนินชีวิตร่วมกับผู้อื่นอย่างสร้างสรรค์ และมีความสุข อีคิว เป็นเรื่องใหม่ในแวดวงการศึกษาและจิตวิทยา เดิมเคยเชื่อกันว่าความสามารถทางเชาวน์ปัญญาหรือไอคิว คือปัจจัยสำคัญที่ทำให้มนุษย์ประสบความสำเร็จ มีชีวิตที่ดีและมีความสุข แดเนียล โกลแมน ได้ให้ความหมายของอีคิวว่า "เป็นความสามารถหลายด้าน ได้แก่การเร่งเร้าตัวเองให้ไปสู่เป้าหมาย มีความสามารถควบคุมความขัดแย้งของตนเอง รอคอยเพื่อให้ได้ผลลัพธ์ที่ดีกว่า มีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น สามารถจัดการกับอารมณ์ไม่สบายต่าง ๆ มีชีวิตอยู่ด้วยความหวัง อีคิวหรือความฉลาดทางอารมณ์ได้รับการยอมรับว่ามีความสำคัญต่อความสำเร็จ

และความสุขในชีวิตมนุษย์ นอกจากคำว่า Emotional Quotient ที่เราเรียกว่าอีคิวแล้ว ยังมีคำอื่น ๆ อีกหลายคำที่นักวิชาการใช้ในความหมายใกล้เคียงกัน เช่น Emotional Intelligence, Emotional Ability, Interpersonal Intelligence, Multiple Intelligence (กรมสุขภาพจิต. 2545 : 10)

ความหมายของความฉลาดทางอารมณ์

อีคิวหรือ E.Q มาจากคำว่า Emotional Quotient หมายถึง ความฉลาดทางอารมณ์ ความฉลาดทางอารมณ์ คือ ความสามารถทางอารมณ์ ที่จะช่วยให้การดำเนินชีวิตเป็นไปอย่างสร้างสรรค์และมีความสุข (กรมสุขภาพจิต. 2545 : 49)

อีคิว หรือ Intelligence Quotient หมายถึง ความฉลาดทางอารมณ์เป็นความสามารถในการรับรู้และเข้าใจอารมณ์ทั้งของตนเองและผู้อื่น ตลอดจนสามารถปรับหรือควบคุมได้อย่างเหมาะสมกับสถานการณ์ (กรมสุขภาพจิต. 2543 : 54)

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต. 2549 : ออนไลน์) อธิบายถึง ความฉลาดทางอารมณ์ว่า อารมณ์ก็คือสภาพจิต ที่โยงไปถึงพฤติกรรมในความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม เพราะอารมณ์หรือสภาพจิตนั้นอาศัยพฤติกรรมเป็นช่องทางสื่อสารแสดงออก เมื่ออารมณ์หรือสภาพจิตได้รับการดูแลพัฒนา ซึ่งช่องทางขยายขอบเขตและปลดปล่อยด้วยปัญญา ให้สื่อสารแสดงออกอย่างได้ผลดี ด้วยพฤติกรรมทางกาย วาจา ก็นับได้ว่าระบบความสัมพันธ์แห่งพฤติกรรม จิตใจ และปัญญา เข้ามาประสานกัน บรรจบเป็นองค์รวม ซึ่งเมื่อดำเนินไปอย่างถูกต้องก็จะอยู่ในภาวะสมดุลให้เกิดผลดีทั้งแก่ตนและ คนอื่น ตลอดถึงสังคมและสิ่งแวดล้อมทั้งหมด

พระราชวรมุณี (ประยูร ธรรมจิตโต. 2549 : ออนไลน์) ให้ความหมายของความฉลาดทางอารมณ์ว่า คือการใช้ปัญญากำกับอารมณ์ที่ออกมาให้มีเหตุผล เป็นการแสดงอารมณ์ความรู้สึกออกมาในแต่ละสถานการณ์ โดยถือว่าอารมณ์หรือความรู้สึกนั้นเป็นพลังให้เกิดความประพฤติ ซึ่งถ้าพลังขาดปัญญากำกับก็เป็นพลังบอด ปัญญาจึงเป็นตัวที่จะกำกับชีวิตของเราให้การแสดงออกเป็นไปในทางถูกต้องซึ่งถ้าพิจารณาในความหมายนี้ ทั้งความสามารถทางเชาวน์ปัญญาและความสามารถทางอารมณ์มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกัน

สรุปความหมายของความฉลาดทางอารมณ์ได้ว่า ความฉลาดทางอารมณ์เป็นความสามารถของบุคคลที่รู้จักในการรับรู้ เข้าใจอารมณ์ของตนเองและผู้อื่น รู้จักปรับหรือควบคุมอารมณ์ได้ ทุกสถานการณ์ สามารถดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

องค์ประกอบของความฉลาดทางอารมณ์

ความฉลาดทางอารมณ์ประกอบด้วยปัจจัยสำคัญ 3 ด้าน คือ ความดี ความเก่ง ความสุข

1. ดี หมายถึง ความสามารถในการควบคุมอารมณ์ และความต้องการของตนเอง รู้จักเห็นใจผู้อื่นและมีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม

- 1.1 ความสามารถในการควบคุมอารมณ์ และความต้องการของตนเอง
 - 1.1.1 รู้อารมณ์ และความต้องการของตนเอง
 - 1.1.2 ควบคุมอารมณ์ และความต้องการได้
 - 1.1.3 แสดงออกอย่างเหมาะสม
 - 1.2 เห็นใจผู้อื่น
 - 1.2.1 ใส่ใจผู้อื่น
 - 1.2.2 เข้าใจและยอมรับผู้อื่น
 - 1.2.3 แสดงความเห็นใจอย่างเหมาะสม
 - 1.3 รับผิดชอบส่วนรวม
2. เก่ง หมายถึง ความสามารถในการรู้จักตนเอง มีแรงจูงใจ สามารถตัดสินใจ แก้ปัญหา และแสดงออกได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งมีสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น
- 2.1 ความสามารถในการรู้จักตนเอง มีแรงจูงใจ
 - 2.1.1 รู้ศักยภาพของตนเอง
 - 2.1.2 สร้างขวัญ และกำลังใจให้กับตนเอง
 - 2.1.3 มีความมุ่งมั่น ไปสู่เป้าหมาย
 - 2.2 ตัดสินใจ แก้ปัญหา
 - 2.2.1 รับรู้และเข้าใจปัญหา
 - 2.2.2 มีขั้นตอนในการแก้ปัญหา
 - 2.2.3 มีความยืดหยุ่น
 - 2.3 มีสัมพันธภาพกับผู้อื่น
 - 2.3.1 สร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น
 - 2.3.2 กล้าแสดงออกอย่างเหมาะสม
 - 2.3.3 แสดงความเห็นที่ขัดแย้งอย่างสร้างสรรค์
3. สุข หมายถึง ความสามารถในการดำเนินชีวิตอย่างเป็นสุข ประกอบด้วย
- 3.1 ความภูมิใจในตนเอง
 - 3.1.1 เห็นคุณค่าตนเอง
 - 3.1.2 เชื่อมั่นตนเอง
 - 3.2 พึงพอใจในชีวิต
 - 3.2.1 มองโลกในแง่ดี
 - 3.2.2 มีอารมณ์ขัน

3.2.3 พอใจในสิ่งที่ตนมีอยู่

3.3 ความสงบทางใจ

3.3.1 มีกิจกรรมที่เสริมสร้างความสุข

3.3.2 รู้จักผ่อนคลาย

3.3.3 มีความสงบทางจิตใจ

สรุปได้ว่า บุคคลที่มีความฉลาดทางอารมณ์จะต้องมีความดี ความเก่ง และสามารถดำรงชีวิตอยู่อย่างมีความสุข

ความสำคัญและประโยชน์ของความฉลาดทางอารมณ์

ความฉลาดทางอารมณ์ เป็นสิ่งที่มีความจำเป็นที่บุคคลควรจะมี หรือพัฒนาให้มากขึ้น เพื่อชีวิตการทำงานทั้งในปัจจุบัน และอนาคตคนทำงานที่อยู่ในองค์กรต่าง ๆ ถูกคาดหวังว่าจะต้องมีคุณภาพมาก ไม่เพียงแต่มีความสามารถ หรือทักษะที่จำเป็นในการทำงานหรือมีเชาว์ปัญญาดีเท่านั้น แต่ต้องมีความสามารถทำงาน เป็นทีมได้อย่างมีความรับผิดชอบ มีความเข้าใจ และเอื้ออาทร ผู้ร่วมงานมีความตื่นตัวที่จะเรียนรู้ และพัฒนาตนเองอยู่เสมอ และต้องมีการปรับตัวอย่างมากเพื่อการทำงานที่มีประสิทธิภาพประสิทธิผล และมีความสุขด้วย ดังนั้นคนที่มีความฉลาดทางอารมณ์สูงเท่านั้นจึงจะสามารถดำรงตนอยู่ใน โลกการทำงานปัจจุบันได้ดีกว่าคนที่มีไอคิวสูงแต่มีอีคิวต่ำ ความฉลาดทางอารมณ์ จึงมีความสำคัญและมีประโยชน์ต่อคนทำงานในปัจจุบันมาก (กรมสุขภาพจิต, 2545)

สรุปได้ว่า ความฉลาดทางอารมณ์มีอิทธิพลต่อผลการเรียนรู้อย่างมาก ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้นำแบบทดสอบวัดความฉลาดทางอารมณ์ของกรมสุขภาพจิต (แบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์อยู่ (ภาคผนวก ฉ) มาเป็นตัวแปรร่วมเพื่อจัดอิทธิพลของตัวแปรเกินหรือตัวแปรแทรกซ้อนที่มีอิทธิพลต่อผลการวิจัยครั้งนี้

3. การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ

3.1 ความหมายของการบูรณาการ

การบูรณาการ หมายถึง การนำเอาศาสตร์สาขาความรู้ต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์กันมา เชื่อมโยงกับความรู้ ซึ่งได้มีนักวิชาการได้ให้ความหมายไว้หลายทัศนะ ดังนี้

วัฒนาพร ระงับทุกข์ (2542 : 46) ได้กล่าวถึงความหมายของการบูรณาการไว้ว่า บูรณาการ หมายถึง การนำศาสตร์ต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันมาผสมผสานกันเพื่อประโยชน์ในการ

ดำเนินการ การจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ จึงเป็นการนำเอาความรู้สาขาวิชาต่าง ๆ ที่สัมพันธ์กันมาผสมผสานกัน การจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการจะเน้นองค์รวมของเนื้อหามากกว่าองค์ความรู้ของแต่ละรายวิชา และเน้นถึงการสร้างความรู้ของผู้เรียนมากกว่าการให้เนื้อหาโดยตัวครู

บันลือ พลุทชะวัน (2524 : 19) ได้ให้ความหมายของการบูรณาการไว้ว่า เป็นการพัฒนาการ ทั้ง 4 ด้าน กาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา

อรทัย มุลคำ และคณะ (2542 : 10) ได้กล่าวถึงความหมายของการบูรณาการไว้ว่า การบูรณาการ หมายถึง การนำเอาศาสตร์สาขาวิชาต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันมาผสมผสานเข้ากัน เพื่อประโยชน์ในการจัดหลักสูตรและการเรียนการสอน หลักสูตรที่พัฒนา หรือดำเนินการด้วยวิธีบูรณาการแล้ว เราเรียกว่าหลักสูตรบูรณาการ (Integrated curriculum) คือ หลักสูตรที่นำเอาเนื้อหาของวิชาต่าง ๆ มาหลอมรวมเข้าด้วยกัน ทำให้เอกลักษณ์ของแต่ละวิชา หดหายไป การเรียนการสอนแบบบูรณาการ (Integratd instruction) คือเน้นที่องค์รวมของเนื้อหา มากกว่าองค์ความรู้ของแต่ละรายวิชาและเน้นที่การเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นสำคัญกว่าการบอกเนื้อหาของครู

สุนันทา สุนทรประเสริฐ (2545 : 54) ได้กล่าวถึงความหมายของการบูรณาการไว้ว่า การบูรณาการ หมายถึง การนำเอาศาสตร์สาขาวิชาต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันมาเชื่อมโยงผสมผสานหลอมรวมความรู้เข้าด้วยกัน เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันโดยเน้นที่องค์รวมของเนื้อหา มากกว่าองค์ความรู้ของแต่ละรายวิชา

สุภาพร แพรวพนิต (2544 : 17) ได้กล่าวถึง ความหมายของการบูรณาการไว้ว่า คำว่าบูรณาการมีความหมายได้สองนัย คือ ความหมายโดยทั่วไปและความหมายเฉพาะทางศึกษาศาสตร์ โดยนัยแรกบูรณาการหมายถึง การทำให้สมบูรณ์ กล่าวคือ ทำให้หน่วยย่อย ๆ ที่สัมพันธ์กันร่วมทำหน้าที่อย่างผสมกลมกลืนเป็นองค์รวมหนึ่งเดียว ที่มีความครบถ้วนสมบูรณ์ในตัวเอง ส่วนอีกนัยหนึ่งบูรณาการหมายถึง การนำเอาศาสตร์สาขาวิชาต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันมาผสมผสานเข้าด้วยกัน เพื่อประโยชน์ในการจัดหลักสูตร และจัดการเรียนการสอน หลักสูตรที่พัฒนาหรือดำเนินการด้วยวิธีการบูรณาการเรียกว่า หลักสูตรบูรณาการ (Integrated curriculum)

สุมานิน รุ่งเรืองธรรม (2526 : 33-34) ได้ให้ความหมายของการบูรณาการในลักษณะที่แยกเป็นด้าน ๆ คือ ด้านจิตวิทยา ด้านการสอน และด้านสังคม โดยแต่ละด้านจะมีความเชื่อมโยงกันจนเกิดความสมบูรณ์

วิเศษ ชินวงศ์ (2544 : 28) ได้กล่าวถึงความหมายของการบูรณาการไว้ว่า การบูรณาการ หมายถึง การจัดกระบวนการเรียนรู้ให้ผู้เรียนโดยมีการเชื่อมโยงและผสมผสานกระบวนการสอน การสร้างคุณธรรมให้สอดคล้องกับความสามารถของผู้เรียนให้นำความรู้และประสบการณ์ไปใช้ใน ชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม

สาริข บัวศรี (2521 : 3-21) ให้ความหมายของการบูรณาการไว้ว่า หมายถึง ความสมบูรณ์ คือ ปราศจากความกังวล ความทรมานใจ ทรมานกาย ปราศจากปัญหาที่ร้ายแรงจนแก้ไขไม่ได้ และปราศจากภัย บูรณาการกับสมดุล มีความหมายทำนองเดียวกัน การมีสมดุลหรือการมีความสมบูรณ์จึงเป็นสิ่งที่จำเป็นและพึงประสงค์ยิ่งในชีวิตของมนุษย์ทุกคน ด้านการเรียนการสอน วิธีการสอนที่จะช่วยฝึกให้ผู้เรียน คิดได้ คิดเป็น และแก้ปัญหาเป็นจะช่วยก่อให้เกิดบูรณาการขึ้น เมื่อได้รู้จักวิธีแก้ปัญหาเขาจะนำคิดตัวไปใช้

จากความเห็นของนักการศึกษาหลายท่านดังกล่าว จึงพอจะสรุปได้ว่า การบูรณาการ หมายถึง การนำเอาศาสตร์สาขาวิชาต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันมาเชื่อมโยงผสมผสานความรู้ และประสบการณ์มาหลอมรวมเข้าด้วยกัน โดยเน้นองค์รวมของเนื้อหามากกว่าองค์ความรู้ของแต่ละรายวิชา และเน้นที่การเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นสำคัญ

3.2 ความหมายของการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ

การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ หมายถึง การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้ผสมผสานความรู้ต่าง ๆ เข้าด้วยกัน เพื่อให้เกิดความรู้ที่มีความหมายสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ ซึ่งมีนักวิชาการให้ความหมายไว้ดังนี้

กรมวิชาการ (2544 : 1) ได้กล่าวถึงความหมายของการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการว่าเป็นการจัดการเรียนรู้โดยให้ความรู้ความเข้าใจและทักษะในศาสตร์ หรือวิชาต่าง ๆ มากกว่า 1 วิชาขึ้นไปรวมเข้าด้วยกันภายใต้เรื่องราว โครงการหรือกิจกรรมเดียวกันเพื่อแก้ปัญหาหรือแสวงหาความรู้ความเข้าใจในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง

กรมสามัญศึกษา (2543 : 65) ได้กล่าวถึงความหมายของการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการว่าเป็นการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้ผู้เรียน โดยผสมผสานความรู้ในสาขาวิชาต่าง ๆ เข้าด้วยกัน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่มีความหมาย และนำสิ่งที่ได้เรียนรู้ไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันได้

อรทัย มูลคำ และคณะ (2542 : 10) ได้กล่าวถึงความหมายของการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการว่า เป็นการนำศาสตร์สาขาวิชาต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันมาผสมผสานเข้าด้วยกันเพื่อประโยชน์ในการจัดหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน

ทองอยู่ แก้วไพเราะ (2548 : ออนไลน์) ได้กล่าวถึงความหมายของการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการว่า เป็นองค์รวม ไม่แยกส่วน เป็นการมองสรรพสิ่งต่าง ๆ เป็นภาพรวม เป็นความสมบูรณ์ ความสมดุล ชีวิตทั้งหมดไม่แยกส่วน เป็นองค์รวมของชีวิตคนซึ่งจะต้องเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กับสรรพสิ่งต่าง ๆ และการเรียนรู้แบบบูรณาการเป็นการจัดประสบการณ์และสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ ที่สัมพันธ์กัน ผสมผสานเข้าด้วยกันเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการและวิถีชีวิตจริงของผู้เรียน

สุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ (2546 : 183) ได้ให้ความหมายของการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการไว้ว่า หมายถึง การเรียนรู้ที่เชื่อมโยงศาสตร์หรือเนื้อหาสาขาวิชาต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันมาผสมผสานเข้าด้วยกัน เพื่อให้เกิดความรู้ที่มีความหมาย มีความหลากหลายและสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริงในชีวิตประจำวัน

นที ศิริมัย (2529 : 11) ได้ให้ความหมายของการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการไว้ว่า หมายถึง การจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับจุดประสงค์ สอนโดยนำวิชาเอกต่าง ๆ เข้ามาผสมผสานกัน ใช้วิชาใดวิชาหนึ่งเป็นแกนหลักและนำเอาวิชาต่าง ๆ มาเชื่อมโยงสัมพันธ์กันตามความเหมาะสม โดยเน้นความสนใจ ความสามารถ และความต้องการของนักเรียน เพื่อให้ นักเรียนสามารถแก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง ยังผลให้เกิดการพัฒนาในด้านบุคลิกภาพในทุก ๆ ด้าน นักเรียนสามารถปรับตัวและตอบสนองต่อทุกสถานการณ์ การแก้ปัญหาขึ้นอยู่กับประสบการณ์ และความรู้พื้นฐาน การสอนจะให้ความสำคัญกับครูและนักเรียนเท่าเทียมกัน การทำกิจกรรมมีการทำงานร่วมกันอย่างเป็นประชาธิปไตย เป็นการสร้างความคิดรวบยอดให้เกิดขึ้นในตัวนักเรียน และยังสามารถนำความคิดรวบยอดไปสร้างเป็นหลักการเพื่อใช้ในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้ด้วย

ลาร์ดีซาเบล และคณะ (Lardizabal and others. 1970 : 141) ได้ให้ความหมายของการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการไว้ว่า หมายถึง การจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับจุดประสงค์เพื่อให้ นักเรียนสามารถแก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง ยังผลให้เกิดการพัฒนาในด้านบุคลิกภาพในทุก ๆ ด้าน นักเรียนสามารถตอบสนองต่อทุกสถานการณ์ การแก้ปัญหานี้ขึ้นอยู่กับประสบการณ์และความรู้พื้นฐาน การจัดการเรียนรู้จะให้ความสำคัญกับครูและนักเรียนเท่าเทียมกัน การทำกิจกรรมมีการทำงานร่วมกันอย่างเป็นประชาธิปไตย

สรุปได้ว่า การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ หมายถึง การนำเอาความรู้สาขาวิชาต่าง ๆ ที่สัมพันธ์กันมาผสมผสานหรือการผสมผสานกระบวนการเรียนรู้ กระบวนการสอน การปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมเพื่อให้การจัดการเรียนการสอนเกิดประโยชน์สูงสุดหรือเพื่อให้ นักเรียนผสมผสานความรู้ ประสบการณ์ และนำไปแก้ปัญหาในชีวิตจริงได้

3.3 ประโยชน์ของการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ

ได้มีนักวิชาการกล่าวถึงประโยชน์ของการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ ดังนี้

วัฒนาพร ระงับทุกข์ (2542 : 50) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการว่า

1. เป็นการเรียนรู้อย่างมีความหมาย ผู้เรียนสามารถจำความรู้ได้นาน ซึ่งเริ่มด้วยการทบทวนความรู้เดิมและประสบการณ์เดิมของผู้เรียน

2. ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และสังคม เป็นการพัฒนาทุกด้าน
 3. ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมตามประสบการณ์ชีวิตของตนและเป็นประสบการณ์ในชีวิตจริงของผู้เรียน
 4. ผู้เรียน ได้ฝึกทักษะต่าง ๆ ซ้ำหลายครั้งโดยไม่เบื่อหน่าย
 5. ผู้เรียน ได้พัฒนาความคิดระดับสูง คิดไตร่ตรอง คิดอย่างมีวิจารณ์ญาณ คิดแก้ปัญหา คิดริเริ่มสร้างสรรค์
 6. ผู้เรียน ได้ฝึกทักษะการทำงานกลุ่มตั้งแต่สองคนขึ้นไปจนถึงเพื่อนในชั้นเรียนตามที่กำหนดในกิจกรรมเพื่อพัฒนาทักษะมนุษยสัมพันธ์
 7. ผู้เรียนจะได้สร้างจินตนาการตามเรื่องที่กำหนด เป็นการเรียนรู้ด้านธรรมชาติ เศรษฐกิจ วัฒนธรรม การเมือง วิถีชีวิต ผสมผสานกันไปอันเป็นสภาพจริงของชีวิต
 8. ผู้เรียนจะได้สร้างจินตนาการตามเรื่องที่กำหนด เป็นการเรียนเกี่ยวกับตัวเรา บ้าน ครอบครัว ชุมชน ประเทศไทย ประเทศเพื่อนบ้านและโลก ตามระดับความซับซ้อนของเนื้อหา และสติปัญญาของผู้เรียน
 9. ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างมีความสุข สนุกสนาน เห็นคุณค่าของงานที่ทำและงานที่ไปนำเสนอต่อเพื่อน ต่อชุมชน ทำให้เกิดความตระหนัก เห็นความสำคัญของการเรียนรู้ด้วยตนเอง
- ธีรชัย ปุณณโชติ (2540 : 22) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการว่า
1. ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจถึงความสัมพันธ์ระหว่างวิชาต่าง ๆ ความสัมพันธ์ระหว่างวิชา กับชีวิตจริง
 2. ช่วยให้เกิดความสัมพันธ์เชื่อมโยงของความคิดรวบยอดในศาสตร์สาขาต่าง ๆ ทำให้เกิดการเรียนรู้ที่มีความหมาย
 3. ช่วยให้เกิดการถ่ายโอนการเรียนรู้ให้เชื่อมโยงสิ่งที่เรียนกับชีวิตจริง และชีวิตนอกห้องเรียนกับสิ่งที่เรียน
 4. ช่วยจัดความซับซ้อนของเนื้อหาวิชาในหลักสูตรและข้อมูลข่าวสารที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว
- สุมิตร คุณานุกร (2521 : 4-42) ได้กล่าวถึงประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการไว้ดังนี้
1. ช่วยให้เกิดความเชื่อมโยงการเรียนรู้ ความรู้ที่เรียนไปจะถูกนำมาสัมพันธ์กับความรู้ใหม่ ช่วยให้เกิดการเรียนรู้ได้รวดเร็วขึ้น

2. ช่วยจัดวิชาหรือความรู้ให้อยู่ในลักษณะเหมือนจริง คือการผสมผสานและสัมพันธ์ เป็นความรู้ที่อยู่ในลักษณะหรือรูปแบบที่เอื้อต่อการนำไปใช้กับชีวิตจริง

3. ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจสภาพและปัญหาของสังคมได้ดีกว่าการจัดเนื้อหาของหลักสูตร แบบเดิม

4. ช่วยให้การสอนและการศึกษามีคุณค่ามากขึ้นแทนที่จะเป็นขบวนการถ่ายทอดความรู้ หรือสาระแต่เพียงสาระเดียว กลับช่วยพัฒนาทักษะที่จำเป็นให้เกิดความคิดรวบยอดที่กระจ่าง ถูกต้อง และสามารถปลูกฝังค่านิยมที่ปรารถนาได้อีกด้วย

5. ทำให้เกิดบูรณาการรวมหน่วยขึ้นมา การบูรณาการความรู้นั้นเป็นการจัดการศึกษา ให้เกิดเอกภาพ ความรู้เมื่อแยกไปตามวิชาต่าง ๆ แต่ถูกนำมารวมกันภายใต้หน่วย

ผกา สัตยธรรม (2524 : 51) ได้กล่าวถึงประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดการเรียนรู้แบบ บูรณาการไว้ดังนี้

1. ช่วยเหลือและแก้ไข ตลอดจนส่งเสริมนักเรียนได้พัฒนาตนเองให้เป็นผู้ที่สมบูรณ์ ในทุก ๆ ด้าน

2. การเชื่อมโยงวิชา ทำให้นักเรียนเกิดความสนุกสนานเพราะได้เรียนรู้หลายด้าน การเชื่อมโยงกันทำให้ไม่ลืมนำ

3. นักเรียนได้ฝึกทักษะด้านต่าง ๆ หลายประการ

ลาร์ดิซาเบล และคณะ (Lardizabal and others. 1970 : 142) ได้กล่าวถึงประโยชน์ ที่ได้รับจากการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการไว้ดังนี้

1. ส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้สึกปลอดภัย มีความพึงพอใจ มีความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของ หมู่คณะและยอมรับผู้อื่น

2. ส่งเสริมพัฒนาค่านิยมและบรรยากาศในชั้นเรียนอันจะเป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียน ได้พัฒนาจริยธรรม มาตรฐานของกลุ่ม ความซาบซึ้งในการทำงาน และความซื่อสัตย์

3. ส่งเสริมการเรียนรู้ที่เกิดจากการกระทำร่วมกันระหว่างครูและนักเรียน ช่วยส่งเสริม พัฒนาวินัยในตนเองโดยการส่งเสริมความสามารถในการทำงานและการควบคุมอารมณ์ของผู้เรียน

4. ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ในด้านต่าง ๆ เช่น ศิลปะ ดนตรี การแสดงละคร ด้าน สังคม วิทยาศาสตร์ และวรรณคดี

5. ส่งเสริมให้นักเรียนมีโอกาสร่วมกันเต็มใจที่จะทำงานร่วมกับกลุ่ม และเป็นสมาชิกที่ดี ของกลุ่ม

6. ช่วยวัดผลการเรียนรู้โดยวิธีตรวจสอบและแนะนำความก้าวหน้าในการเรียนรู้แก่ผู้เรียน ทั้งรายกลุ่มและรายบุคคล

สุนันทา สุนทรประเสริฐ (2545 : 7) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการไว้ดังนี้ คือ

1. นักเรียนเห็นความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งที่เรียนทั้งในและนอกห้องเรียน
2. นักเรียนเห็นความสัมพันธ์ระหว่างความคิดเห็นและความคิดรวบยอด และได้รับประสบการณ์จากการหาความรู้โดยใช้หัวข้อเรื่อง (Theme) เป็นพื้นฐาน
3. กระบวนการสื่อสารเป็นไปตามสภาพที่แท้จริง ซึ่งนักเรียนจะได้เป็นผู้กระทำการเรียนรู้อตามหัวข้อเรื่อง
4. นักเรียนมีความรับผิดชอบในการร่วมปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้มากขึ้น
5. ครูผู้สอนมีบทบาทในการเป็นผู้อำนวยการความสะดวกมากกว่าเป็นผู้ให้ข้อมูล หรือบอกความรู้

6. การวางแผนทำงานกลุ่มของนักเรียนเกิดขึ้นอย่างเป็นธรรมชาติ

สิริพัชร เกษฎาภิโรจน์ (2546 : 18-27) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการจะทำให้เกิดประโยชน์ต่อการจัดการเรียนการสอนดังนี้

1. ทำให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาในลักษณะองค์รวม มองเห็นความสัมพันธ์ระหว่างเนื้อหาวิชา ทำให้ผู้เรียนระลึกถึงข้อมูลได้อย่างรวดเร็ว กระตุ้นผู้เรียนให้มีความรู้ทั้งลึกและกว้าง ทำให้เป็นผู้มีทัศนะกว้างไกล ลดความซ้ำซ้อนของเนื้อหาแต่ละวิชา และทำให้มีเวลาเรียนมากขึ้น
2. ทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง โดยผสมผสานความรู้ คุณธรรม ค่านิยม คุณลักษณะอันพึงประสงค์ และมีเจตคติที่ดี เป็นการเพิ่มศักยภาพของผู้เรียนได้อย่างเต็มที่ ผู้เรียนได้เรียนรู้วิธีการเรียนรู้ตลอดชีวิต และสามารถนำความรู้ที่ได้ไปใช้ในชีวิตจริงอย่างเหมาะสม และมีประสิทธิภาพ
3. ส่งเสริมให้เกิดกิจกรรมการเรียนรู้หลายรูปแบบที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญส่งเสริมกระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ปัญหา และการประยุกต์ใช้ทักษะต่าง ๆ
4. ส่งเสริมการปกครองระบอบประชาธิปไตย รู้จักเคารพสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น โดยคำนึงถึงความคิดเห็นและผลประโยชน์ของส่วนรวมเป็นหลัก
5. ช่วยแก้ปัญหาด้านการขาดครูสอนในแต่ละรายวิชา
6. ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจสภาพและปัญหาสังคมได้ดีกว่า สามารถพิจารณาปัญหาและที่มาของปัญหาอย่างกว้าง ๆ ใช้ความรู้อย่างหลากหลายมาสัมพันธ์กัน ส่งเสริมให้เกิดทักษะและความสามารถในการแก้ปัญหาทั้งผู้เรียนและผู้สอน รวมทั้งส่งเสริมการค้นคว้าวิจัย

7. ช่วยทำให้การสอนและการให้การศึกษาที่มีคุณค่ามากขึ้น สามารถช่วยเน้นการพัฒนาทักษะที่จำเป็นให้เกิดความคิดรวบยอดที่กระทำขึ้นถูกต้องและสามารถปลูกฝังค่านิยมที่พึงประสงค์ได้อีกด้วย
8. ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความพึงพอใจ การยอมรับผู้อื่น การรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของหมู่คณะ และเกิดการเรียนรู้จากการกระทำร่วมกัน
9. ช่วยส่งเสริมการพัฒนาค่านิยม และบรรยากาศในชั้นเรียน เป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาวินัยในตนเอง ส่งเสริมความสามารถในการทำงานและการควบคุมอารมณ์ของผู้เรียน
10. ช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความคิดสร้างสรรค์ในด้านต่าง ๆ และเกิดความสนุกสนาน เพราะได้เรียนรู้หลายด้าน

สุนันทา สุนทรประเสริฐ (2545 : 9) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการไว้ดังนี้

1. ช่วยให้นักเรียนได้รับความรู้ความเข้าใจในลักษณะที่เป็นองค์รวม ไม่แยกเป็นส่วน ๆ ซึ่งสอดคล้องและใกล้เคียงกับชีวิตจริงมากขึ้น
2. ช่วยให้นักเรียนสามารถแสวงหาความรู้ความเข้าใจสิ่งต่าง ๆ จากแหล่งการเรียนรู้ที่อยู่รอบตัว
3. ช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ที่ลึกซึ้งไม่ใช่เพียงผิวเผิน
4. ผู้เรียนสามารถเห็นการเรียนรู้และการดำเนินชีวิตเป็นสิ่งเดียวกัน
5. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนจะดำเนินไปด้วยดี ความรู้ของนักเรียนจะมุ่งไปในทิศทางเดียวกัน ไม่สับสน และเป็นการเพิ่มพลังการเรียนรู้ให้กับนักเรียน
6. การสอนที่ตอบสนองความสามารถที่หลากหลายของนักเรียนจะทำให้นักเรียนสามารถเรียนรู้ได้เต็มศักยภาพของตน ทำให้นักเรียนรู้จักวิธีการเรียนรู้และรักการเรียนรู้

สรุปความสำคัญและประโยชน์ที่นักการศึกษาควรกล่าวไว้ว่า การบูรณาการทำให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะกระบวนการพัฒนาความคิด ทักษะการคิดระดับสูง เห็นความสำคัญระหว่างสิ่งที่เรียนในห้องและนอกห้อง ผู้เรียนรู้จักการทำงานเป็นกลุ่มมีความรับผิดชอบร่วมกันในการปฏิบัติงานอย่างเป็นธรรมชาติ ได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง รู้จักแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันได้เข้าใจเนื้อหาในลักษณะองค์รวม ผู้เรียนจะไม่เกิดความซ้ำซ้อนในเนื้อหาวิชา ทำให้เกิดความเชื่อมโยงความรู้เกิดความคิดรวบยอดทำให้ผู้เรียนมีความเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหาที่เรียนมากขึ้น

3.4 รูปแบบของการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ

ได้มีหน่วยงาน นักวิชาการกล่าวถึงรูปแบบของการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ ดังนี้

กรมสามัญศึกษา (2543 : 68) ได้กำหนดรูปแบบของการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการไว้ดังนี้

การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ (Learning integration) อาจจัดได้ 2 ลักษณะ คือ

1. การบูรณาการภายในวิชา (Intradisciplinary) เป็นการบูรณาการที่เกิดขึ้นภายในขอบเขตของเนื้อหาเดียวกัน วิชาที่ใช้หลักการบูรณาการภายในวิชาเดียวกันมากที่สุดคือวิชาภาษา หรือกระบวนการทางภาษา ซึ่งประกอบด้วยการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน เนื่องจากมีความเกี่ยวพันกันหลายแบบ นอกจากวิชาภาษาแล้ว วิชาสังคมศึกษา วิทยาศาสตร์ หรือคณิตศาสตร์ ก็ใช้หลักการเชื่อมโยงภายในวิชาได้

2. การบูรณาการระหว่างวิชา (Interdisciplinary) เป็นการเชื่อมโยงหรือรวมศาสตร์ต่าง ๆ ตั้งแต่ 2 สาขาวิชาขึ้นไปภายใต้หัวข้อเรื่อง (Theme) เดียวกัน เป็นการเรียนรู้โดยใช้ความรู้ความเข้าใจ และทักษะในศาสตร์หรือความรู้ในวิชาต่าง ๆ มากกว่า 1 วิชาขึ้นไป เพื่อการแก้ปัญหาหรือการแสวงหาความรู้ความเข้าใจในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง การเชื่อมโยงความรู้และทักษะระหว่างวิชาต่าง ๆ จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่ลึกซึ้งไม่ใช่เพียงผิวเผินและมีลักษณะใกล้เคียงกับชีวิตจริงมากขึ้น

สุนันทา สุนทรประเสริฐ (2545 : 9) ได้กล่าวถึงลักษณะของการบูรณาการไว้ดังนี้

1. เป็นการบูรณาการระหว่างความรู้และกระบวนการเรียนรู้
2. เป็นการบูรณาการระหว่างพัฒนาการทางด้านความรู้และทางด้านจิตใจ
3. เป็นการบูรณาการระหว่างความรู้และการปฏิบัติ
4. เป็นการบูรณาการระหว่างสิ่งที่อยู่ในห้องเรียนกับสิ่งที่ป็นอยู่ในชีวิตจริง
5. เป็นการบูรณาการระหว่างวิชาต่าง ๆ

การจัดหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ (Integrated curriculum instruction) ควรจะมีลักษณะสำคัญโดยรวมดังต่อไปนี้

1. เป็นการบูรณาการระหว่างความรู้และกระบวนการเรียนรู้ เพราะในปัจจุบันนี้ปริมาณความรู้มีมากขึ้นเป็นทวีคูณ รวมทั้งมีความสลับซับซ้อนมากขึ้นเป็นลำดับ การเรียนการสอนด้วยวิธีเดิม เช่น การบอกเล่า การบรรยาย และการท่องจำ อาจจะไม่เพียงพอที่จะทำให้เกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพได้ ผู้เรียนควรเป็นผู้สำรวจความสนใจของตนเองว่าในองค์ความรู้หลากหลายนั้น อะไรคือสิ่งที่ตนเองสนใจอย่างแท้จริง ตนควรจะแสวงหาความรู้เพื่อตอบสนองความสนใจเหล่านั้นได้อย่างไร เพียงใด และด้วยกระบวนการเช่นไร ซึ่งแน่นอนว่ากระบวนการเรียนการสอนลักษณะนี้ย่อมขึ้นอยู่กับความแตกต่างระหว่างบุคคล

2. เป็นการบูรณาการระหว่างพัฒนาการทางความรู้ และพัฒนาการทางจิตใจ เป็นการให้ความสำคัญทางด้านจิตพิสัย คือ เจตคติ ค่านิยม ความสนใจ และสุนทรียภาพแก่ผู้เรียนในการแสวงหาความรู้ด้วย ไม่ใช่เน้นแต่เพียงความรู้หรือพุทธิพิสัยแต่เพียงอย่างเดียว

3. เป็นการบูรณาการระหว่างความรู้และการกระทำ ความสำคัญของการบูรณาการระหว่างความรู้และการกระทำนี้เน้นที่การแสวงหาความรู้ควรมีความสัมพันธ์กับทักษะพิสัยเพื่อให้เกิดทั้งความรู้และความชำนาญ

4. เป็นการบูรณาการระหว่างสิ่งที่เรียนในโรงเรียนกับสิ่งที่ป็นอยู่ในชีวิตประจำวันของผู้เรียน คือ การตระหนักถึงความสำคัญแห่งคุณภาพชีวิตของผู้เรียนว่าเมื่อได้ผ่านกระบวนการเรียนการสอนตามหลักสูตรแล้ว สิ่งที่เรียนที่สอนในห้องเรียนจะต้องมีความหมายและมีคุณค่าต่อชีวิตของผู้เรียนอย่างแท้จริง

5. เป็นการบูรณาการระหว่างวิชาต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรู้ เจตคติ และการกระทำที่เหมาะสมกับความต้องการและความสนใจของผู้เรียนอย่างแท้จริง ตอบสนองคุณค่าในการดำรงชีวิตของผู้เรียนแต่ละคน การบูรณาการความรู้ของวิชาต่าง ๆ เข้าด้วยกันเพื่อตอบสนองความต้องการหรือเพื่อตอบปัญหาที่ผู้เรียนสนใจ จึงเป็นขั้นตอนสำคัญที่ควรจะทำในขั้นตอนของการบูรณาการของหลักสูตรและการเรียนการสอนเป็นอย่างดี

สิริพัทธ์ เจษฎาวิโรจน์ (2546 : 18-27) ได้กล่าวถึงรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการมีหลายลักษณะ หลายแนวความคิด แต่ละแนวความคิดอาจใช้ผสมผสานหรือแยกเป็นจัดเดี่ยวก็ได้ ซึ่งก็แล้วแต่ครูจะเห็นความเหมาะสมของเรื่องนั้น โดยลักษณะการบูรณาการมี ดังนี้

1. การบูรณาการเนื้อหาสาระ เป็นการผสมผสานเชื่อมโยงเนื้อหาสาระหรือองค์ความรู้ในลักษณะของการหลอมรวมกัน โดยตั้งเป็นหน่วยหรือหัวข้อเรื่อง เนื้อหาสาระที่นำมาหลอมรวมกันจะมีลักษณะคล้ายคลึงกัน สัมพันธ์กัน หรือต่อเนื่องกัน แล้วเชื่อมโยงเป็นเรื่องเดียวกัน

2. การบูรณาการเชิงวิธีการ เป็นการผสมผสานวิธีสอนแบบต่าง ๆ เข้าไปในการสอน โดยจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ใช้วิธีสอนหลาย ๆ วิธีใช้สื่อการเรียนการสอนแบบประสมใช้เทคนิคการจัดกิจกรรมที่หลากหลายเพื่อให้นักเรียนมีโอกาสรียนรู้ และฝึกปฏิบัติอย่างสัมพันธ์กันให้มากที่สุด

3. การบูรณาการความรู้กับกระบวนการเรียนรู้ เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่จะทำให้ผู้เรียนแสวงหาความรู้และการได้มาซึ่งองค์ความรู้ที่ต้องการและกระบวนการเรียนรู้จะอยู่กับผู้เรียนตลอดไป

4. การบูรณาการความรู้ ความคิด กับคุณธรรม การจัดแบบนี้ครูจะจัดกระบวนการเรียนรู้ให้กับนักเรียนโดยบูรณาการความรู้ ความคิดและคุณธรรมเข้าด้วยกัน อาจเป็นการสอนเนื้อหาสาระโดยใช้วิธีการต่าง ๆ และใช้เทคนิคการสอดแทรกคุณธรรมเข้าไปโดยที่นักเรียนไม่รู้ตัว

5. การบูรณาการความรู้กับการปฏิบัติ การจัดการเรียนรู้ให้ปฏิบัติจะทำให้ผู้เรียนไม่ลืมนำไปใช้ เกิดความเข้าใจลึกซึ้ง ในขณะที่ปฏิบัติหากมีปัญหาผู้เรียนจะสามารถแก้ปัญหาได้

6. การบูรณาการความรู้ในโรงเรียนกับชีวิตจริงของผู้เรียน สิ่งที่เรียนในโรงเรียนควรเชื่อมโยงกับชีวิตจริงของผู้เรียน จะช่วยหล่อปรับปรุงพัฒนาคุณภาพชีวิตและคุณลักษณะของนักเรียนได้ทุกอย่างที่เรียนควรให้ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ได้จริง

กรมวิชาการ (2544 : 25) ได้กำหนดรูปแบบของการบูรณาการไว้ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานฉบับใหม่ไว้ ดังนี้

การบูรณาการ เป็นการกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ร่วมกัน ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยนำกระบวนการเรียนรู้จากกลุ่มสาระเดียวกัน หรือต่างกลุ่มสาระการเรียนรู้มาบูรณาการในการจัดการเรียนรู้ ซึ่งจัดได้หลายลักษณะ เช่น

1. การบูรณาการแบบผู้สอนคนเดียว ครูผู้สอนสามารถจัดการเรียนรู้โดยเชื่อมโยงสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ กับหัวข้อเรื่องที่สอดคล้องกับชีวิตจริง หรือสาระที่กำหนดขึ้นมา เช่น เรื่องสิ่งแวดล้อม นำ เป็นต้น ครูผู้สอนสามารถเชื่อมโยงสาระและกระบวนการเรียนรู้ของกลุ่มสาระต่าง ๆ เช่น การอ่าน การเขียน การคิดคำนวณ การคิดวิเคราะห์ต่าง ๆ ทำให้ผู้เรียนได้ใช้ทักษะและกระบวนการเรียนรู้ไปแสวงหาความรู้ความจริงจากหัวข้อเรื่องที่กำหนด

2. การบูรณาการแบบคู่ขนาน มีครูผู้สอนตั้งแต่สองคนขึ้นไปร่วมกันจัดกระบวนการเรียนรู้โดยอาจยึดหัวข้อเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่ง แล้วบูรณาการเชื่อมโยงแบบคู่ขนาน เช่น ครูผู้สอนคนหนึ่งสอนวิทยาศาสตร์ เรื่องเงา ครูผู้สอนอีกคนอาจสอนคณิตศาสตร์ เรื่องการวัดระยะทาง โดยการวัดเงา คิดคำนวณในเรื่องเงาในช่วงเวลาต่าง ๆ จัดทำกราฟของเงาในระยะต่าง ๆ หรืออีกคนอาจให้ผู้เรียนรู้ศิลปะเรื่องเทคนิคการวาดรูปที่มีเงา

3. การบูรณาการแบบสหวิทยาการ การบูรณาการในลักษณะนี้จะนำเนื้อหาจากหลายกลุ่มสาระมาเชื่อมโยงเพื่อจัดการเรียนรู้ ซึ่งโดยทั่วไปผู้สอนมักจะจัดกระบวนการเรียนรู้แยกตามรายวิชาหรือกลุ่มวิชา แต่ในบางเรื่องครูผู้สอนจัดการเรียนการสอนร่วมกันในเรื่องเดียวกัน เช่น เรื่องวันสิ่งแวดล้อมของชาติ ครูผู้สอนภาษาไทยจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนรู้คำศัพท์เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ผู้สอนวิทยาศาสตร์จัดกิจกรรมค้นคว้าเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ผู้สอนสังคมศึกษาให้ผู้เรียนค้นคว้าหรือทำกิจกรรมชมรมเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม และครูผู้สอนสุขศึกษาอาจจัดให้ทำกิจกรรมเกี่ยวกับการรักษา สิ่งแวดล้อมและครูผู้สอนสุขศึกษาอาจจัดให้ทำกิจกรรมเกี่ยวกับการรักษาสิ่งแวดล้อมให้ถูกสุขลักษณะ เป็นต้น

4. การบูรณาการแบบโครงการ ครูผู้สอนสามารถจัดกระบวนการเรียนรู้โดยบูรณาการเป็นโครงการ โดยผู้เรียนและครูผู้สอนร่วมกันสร้างสรรค์โครงการขึ้น โดยใช้เวลาการเรียน

ต่อเนื่องกันได้หลายชั่วโมง ด้วยการนำเอาจำนวนชั่วโมงของวิชาต่าง ๆ ที่ครูผู้สอนเคยสอนแยกกัน นั้นมารวมเป็นเรื่องเดียวกัน มีเป้าหมายเดียวกัน ในลักษณะของการสอนเป็นทีม เรียนเป็นทีมในกรณีที่ต้องการเน้นทักษะบางเรื่องเป็นพิเศษ ครูผู้สอนสามารถแยกกันสอนได้ เช่น กิจกรรมเข้าค่ายดนตรี กิจกรรมเข้าค่ายภาษาอังกฤษ กิจกรรมเข้าค่ายศิลปะ เป็นต้น

กรมสามัญศึกษา (2543 : 68) ได้เสนอรูปแบบของการบูรณาการ (Models of integration) ไว้ 4 รูปแบบ ดังนี้

1. บูรณาการแบบสอดแทรก (Infusion instruction) การจัดกระบวนการเรียนรู้ตามรูปแบบนี้ ครูผู้สอนในวิชาหนึ่งสอดแทรกเนื้อหาของวิชาอื่น ๆ เข้าในการจัดการเรียนรู้ของตนเองเป็นการจัดการเรียนรู้ตามแผนการเรียนรู้และประเมินผลโดยครูคนเดียว วิธีนี้ถึงแม้ผู้เรียนจะเรียนจากครูคนเดียว แต่สามารถมองเห็นความสัมพันธ์ระหว่างวิชาได้

2. บูรณาการแบบขนาน (Parallel instruction) การจัดกระบวนการเรียนรู้ตามรูปแบบนี้ ครู 2 คนขึ้นไปสอนต่างวิชากัน ต่างคนต่างสอน แต่ต้องวางแผนเพื่อจัดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน โดยมุ่งจัดการเรียนรู้หัวข้อ/ความคิดรวบยอด/ปัญหาเดียวกัน ระบุสิ่งที่ทำร่วมกันและตัดสินใจร่วมกันว่าจะจัดกระบวนการเรียนรู้หัวข้อ/ความคิดรวบยอดและปัญหานั้น ๆ อย่างไร ในวิชาของแต่ละคนใครควรสอนก่อน-หลัง งานหรือการบ้านที่มอบหมายให้ผู้เรียนทำจะแตกต่างกันไปในแต่ละวิชา แต่ทั้งหมดจะต้องมีหัวข้อ/ความคิดรวบยอด/ปัญหาร่วมกัน การจัดการเรียนรู้แต่ละวิชาจะเสริมซึ่งกันและกัน ทำให้ผู้เรียนมองเห็นความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันระหว่างวิชา

3. บูรณาการแบบสหวิทยาการ (Multidisciplinary instruction) การจัดกระบวนการเรียนรู้ตามรูปแบบนี้คล้ายกับบูรณาการแบบขนาน กล่าวคือครูตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปจัดการเรียนรู้ต่างวิชากันมาวางแผนเพื่อจัดการเรียนรู้ร่วมกัน โดยกำหนดว่าจะจัดการเรียนรู้หัวข้อ/ความคิดรวบยอด/ปัญหาเดียวกัน ต่างคนต่างแยกกันจัดการเรียนรู้ตามแผนการเรียนรู้ของตนเอง แต่มอบหมายให้ผู้เรียนทำงานหรือโครงการร่วมกัน ซึ่งจะช่วยเชื่อมโยงความรู้สาขาวิชาต่าง ๆ เข้าด้วยกันจนสร้างชิ้นงานได้ ครูแต่ละวิชากำหนดเกณฑ์เพื่อประเมินผลชิ้นงานของผู้เรียนในส่วนวิชาที่ตนสอน

4. บูรณาการแบบข้ามวิชา หรือจัดการเรียนรู้เป็นคณะ (Transdisciplinary instruction) การจัดการเรียนรู้รูปแบบนี้ ครูที่สอนวิชาต่าง ๆ ร่วมกันวางแผน ปรัชญาหรือ กำหนดหัวข้อ/ความคิดรวบยอด/ปัญหาเดียวกัน จัดทำแผนการเรียนรู้ร่วมกัน แล้วร่วมกันจัดกระบวนการเรียนรู้เป็นคณะ (Team) โดยดำเนินการจัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนกลุ่มเดียวกัน มอบหมายงาน/โครงการให้นักเรียนทำร่วมกัน ครูทุกวิชาร่วมกันกำหนดเกณฑ์เพื่อประเมินผลชิ้นงานของผู้เรียนร่วมกัน

สุนันทา สุนทรประเสริฐ (2545 : 24-28) ได้กล่าวถึงรูปแบบของการบูรณาการมี 5 รูปแบบ ดังนี้

1. บูรณาการแบบยึดหัวเรื่องเป็นหลัก (Theme) ทำได้โดยการกำหนดหัวข้อเรื่องที่จะสอนขึ้นมา แล้วนำความรู้จากวิชาอื่น ๆ มาเชื่อมโยงให้สัมพันธ์กับหัวเรื่องนั้น เหมาะสำหรับครูที่สอนประจำชั้นหรือครูคนเดียวที่สอนหลายวิชา

การบูรณาการแบบนี้จะต้องนำหลักสูตรในแต่ละวิชามาวิเคราะห์ นำเนื้อหาที่สอดคล้องและสัมพันธ์กันมาจัดกลุ่มให้อยู่ในเรื่องที่จะสอนด้วยกัน ซึ่งเป็นการลดเวลาในการเรียนลดการซ้ำซ้อนของเนื้อหา นักเรียนจะได้มีเวลาปฏิบัติจริง เรียนเรื่องเดียวแต่สามารถเรียนรู้ได้หลายวิชา

2. บูรณาการแบบคู่ขนาน (Parallel) โดยให้ครูผู้สอนประจำวิชา 2 วิชาขึ้นไปร่วมกันกำหนดหัวข้อเรื่องเดียวกัน แต่ต่างคนต่างจัดเนื้อหาและกิจกรรมในวิชาที่ตนสอนให้อยู่ในกรอบหัวข้อเรื่องที่ตกลงกันได้

การบูรณาการแบบนี้เหมาะสำหรับนักเรียนที่เรียนกับครูหลายคน แต่ละคนก็จะรับผิดชอบในการสอนของตน ทำให้ผู้เรียนสับสน กำลังเรียนเรื่องนี้อยู่ดี ๆ พอหมดชั่วโมงเปลี่ยนวิชา ก็ไปเริ่มเรียนเรื่องอื่นอีกแล้ว เป็นอย่างนี้ทั้งวัน สมองก็จะทำงานหนัก อ่อนล้า ดังนั้นถ้าครูที่สอนทุกวิชามาร่วมคิดร่วมทำ ร่วมกำหนดทิศทางให้เป็นเรื่องเดียวกันแล้วก็จะช่วยผู้เรียนได้มากที่สุดทีเดียว ทั้งวันหรือทั้งสัปดาห์เขาก็จะเรียนเรื่องเดียวกันในทุกวิชา ความสับสนก็หมดไป สมองก็จะครุ่นคิดพัฒนาในเรื่องที่เรียนเพียงเรื่องเดียว ทำให้การคิดเป็นระบบ และสามารถพัฒนาสมองได้เต็มตามศักยภาพ

3. บูรณาการแบบสอดแทรก (Infusion) เป็นการบูรณาการโดยยึดวิชาใดวิชาหนึ่งเป็นแกน แล้วนำเนื้อหาในวิชาอื่นมาสอดแทรกในเนื้อหาหรือกิจกรรมหลักตามความเหมาะสม

การบูรณาการแบบนี้เหมาะสำหรับครูที่สอนประจำวิชาใดวิชาหนึ่ง เมื่อสอนวิชาของตนในเรื่องใดเรื่องหนึ่งซึ่งเป็นเรื่องหลักแล้ว หากมีเรื่องที่สามารถเชื่อมโยงไปยังวิชาอื่น ๆ ได้ก็จะนำความรู้ที่สอดแทรกไว้ในเรื่องที่สอนด้วย ทำให้ผู้เรียนมีความรู้กว้างขวางขึ้นสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ในชีวิตจริง

4. บูรณาการแบบข้ามวิชา หรือสอนเป็นทีม (Transdisciplinary) เป็นการบูรณาการที่ครูประจำวิชาต่าง ๆ มาร่วมกันคิดหัวเรื่องใหญ่ขึ้นมาแล้วเตรียมวางแผนการสอนร่วมกัน กำหนดเวลาให้เหมาะสม จัดกิจกรรมให้ครบทุกเนื้อหา แล้วร่วมกันดำเนินการสอนผู้เรียนกลุ่มเดียวกันเป็นทีม

การบูรณาการแบบนี้เหมาะสำหรับการจัดกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งร่วมกัน ในช่วงใดช่วงหนึ่ง เช่น การไปทัศนศึกษา การเข้าค่ายวิชาการ ครูผู้สอนแต่ละคนก็จะร่วมกันทำการวิเคราะห์เนื้อหาวางแผนในการจัดกิจกรรมให้สอดคล้องสัมพันธ์กันครบทุกวิชา แล้วร่วมกันดำเนินการแบบร่วมด้วยช่วยกัน

5. นูรณาการในกลุ่มวิชาเดียวกัน (Connected) โดยนำเนื้อหาในวิชาเดียวกันมาเรียนรู้ อย่างประสมกลมกลืนสัมพันธ์กันอย่างเหมาะสม ซึ่งจะช่วยลดเวลาในการสอนที่ละเรื่อง ผู้เรียนจะได้เรียนรู้ในองค์รวมของวิชานั้น ๆ

การบูรณาการแบบนี้เหมาะสำหรับการเจาะลึกเนื้อหา หรือทักษะในวิชาใดวิชาหนึ่ง โดยเฉพาะผู้สอนจะต้องวิเคราะห์เนื้อหาของวิชานั้นนำมาจัดประสบการณ์ตรงให้กับผู้เรียน โดยเน้นความรู้ที่ได้รับในลักษณะองค์รวมของวิชานั้น

ลำลี รัตสุทธิ และคณะ (2544 : 28-29) ได้กล่าวถึงรูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการว่า

1. Discipline based เน้นเนื้อหาของแต่ละรายวิชาสอนแยกกัน
2. Parallel เป็นการสอน 2 วิชาในเนื้อหาพร้อมกัน (Concurrent event)
3. Muitidisciplinary เป็นการสอนหลายวิชาแยกกัน แต่สอนในหัวเรื่อง (Theme) เดียวกัน
4. Interdisciplinary เป็นการสอนหลายวิชาพร้อมกันในหัวเรื่อง (Theme) เดียวกัน
5. Integrated เป็นการรวมระหว่างการผสมผสานเนื้อหาหลายวิชาเข้ากับกิจกรรมการเรียน

การสอน

พิมพันธ์ เดชะคุปต์ (2544 : 161-162) ได้กล่าวถึงรูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ ดังนี้

1. การบูรณาการแบบผู้สอนคนเดียว ผู้สอนสามารถจัดการเรียนรู้โดยเชื่อมโยงสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ กับหัวข้อเรื่องที่สอดคล้องกับชีวิตจริงหรือสาระที่กำหนดขึ้นมา เช่น เรื่องสิ่งแวดล้อม นำเป็นต้น ผู้สอนสามารถเชื่อมโยงสาระ และกระบวนการเรียนรู้ของกลุ่มสาระต่าง ๆ เช่น การอ่าน การเขียน การคิดคำนวณ การคิดวิเคราะห์ต่าง ๆ ทำให้ผู้เรียนได้ใช้ทักษะและกระบวนการเรียนรู้ไปแสวงหาความรู้ ความจริงจากหัวข้อเรื่องที่กำหนด

2. การบูรณาการแบบคู่ขนาน มีผู้สอนตั้งแต่สองคนขึ้นไปร่วมกันจัดการเรียนการสอน โดยอาจยึดหัวข้อเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่ง แล้วบูรณาการเชื่อมโยงแบบคู่ขนาน เช่น ผู้สอนคนหนึ่งสอนวิชาวิทยาศาสตร์ เรื่องเงา ผู้สอนอีกคนหนึ่งสอนคณิตศาสตร์ เรื่อง การวัดระยะทาง โดยการวัดเงาคิดคำนวณในเรื่องเงาในช่วงเวลาต่าง ๆ จัดทำกราฟของเงาในระยะต่าง ๆ หรืออีกคนหนึ่งอาจให้ผู้เรียนรู้ศิลปะเรื่องเทคนิคการวาดรูปที่มีเงา

3. การบูรณาการแบบสหวิทยาการ การบูรณาการในลักษณะนี้ นำเนื้อหาจากหลายกลุ่มสาระมาเชื่อมโยงเพื่อจัดการเรียนรู้ ซึ่งโดยทั่วไปผู้สอนมักจัดการเรียนการสอนแยกตามรายวิชาหรือกลุ่มวิชา แต่ในบางเรื่องผู้สอนจัดการเรียนการสอนร่วมกันในเรื่องเดียวกัน เช่น เรื่องวันสิ่งแวดล้อมของชาติ ผู้สอนภาษาไทยจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนรู้ภาษา คำศัพท์เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ผู้สอน

วิทยาศาสตร์จัดกิจกรรมค้นคว้าเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ผู้สอนส่งเสริมศึกษาให้ผู้เรียนค้นคว้า หรือทำกิจกรรมชมรมเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม และครูผู้สอนสุขศึกษาอาจจัดให้ทำกิจกรรมเกี่ยวกับการรักษาสิ่งแวดล้อมให้ถูกสุขลักษณะ เป็นต้น

4. การบูรณาการแบบโครงการ ผู้สอนสามารถจัดการเรียนการสอนโดยบูรณาการเป็นโครงการ โดยผู้เรียนและครูผู้สอนร่วมกันสร้างสรรค์โครงการขึ้นโดยใช้เวลาการเรียนต่อเนื่องกันได้หลายชั่วโมงด้วยการนำเอาจำนวนชั่วโมงของวิชาต่าง ๆ ที่ครูผู้สอนเคยสอนแยกกันนั้นมารวมเป็นเรื่องเดียวกัน มีเป้าหมายเดียวกันในลักษณะของการสอนเป็นทีม เรียนเป็นทีม ในกรณีที่ต้องการเน้นทักษะบางเรื่องเป็นพิเศษ ครูผู้สอนสามารถแยกกันสอนได้ เช่น กิจกรรมเข้าค่ายดนตรี กิจกรรมเข้าค่ายภาษาอังกฤษ กิจกรรมเข้าค่ายศิลปะ เป็นต้น

สรุปได้ว่ารูปแบบของการบูรณาการที่กล่าวข้างต้น สามารถแบ่งได้เป็น 4 ลักษณะ คือ 1) การบูรณาการแบบสอดแทรก โดยมีครูคนเดียวนำความรู้จากวิชาอื่น ๆ มาเชื่อมโยงในวิชาที่ตนสอน 2) การบูรณาการแบบขนาน โดยมีครูหลายคนสอนร่วมกันภายใต้หัวข้อเรื่องเดียวกัน 3) การบูรณาการแบบร่วมมือกัน ครูหลายคนวางแผนสอนร่วมกันโดยกำหนดหัวข้อเรื่องเดียวกัน แต่ต่างคนต่างสอนในวิชาของตน 4) การบูรณาการแบบการสอนเป็นทีม เป็นการบูรณาการที่ครูประจำวิชาร่วมกันคิดหัวข้อเรื่อง แล้วสอนร่วมกัน ผู้เรียนกลุ่มเดียวกัน

การสอนเรื่องเพลงอีแซวในสาระภาษาไทย ผู้วิจัยได้นำรูปแบบการบูรณาการแบบผู้สอนคนเดียววางแผนและกำหนดหัวข้อเรื่อง เพลงอีแซว เป็นหลัก โดยสอดแทรกเนื้อหาวิชาอื่น ๆ เข้าไปในวิชาภาษาไทย

3.5 จุดมุ่งหมายของการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ

ได้มีนักวิชาการกล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ ดังนี้

สิริพัทธ์ เจริญโรจน์ (2546 : 18-17) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการไว้ดังนี้

1. เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความตระหนักว่าการเรียนรู้ทุกสิ่งมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันในชีวิตมนุษย์ทุกสิ่งทุกอย่างจะเกี่ยวข้องกันอยู่เสมอ หลักสูตรบูรณาการจะมีความสัมพันธ์กับชีวิตของผู้เรียนมากกว่า และผู้เรียนจะเกิดแรงจูงใจในการเรียนมากกว่าหลักสูตรแบบเดิม

2. เพื่อให้ผู้เรียนเป็นผู้ที่สามารถแก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง ซึ่งในการแก้ปัญหาผู้เรียนจะต้องอาศัยความรู้จากหลายสาขาวิชาในเวลาเดียวกัน

3. เพื่อให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้โดยตรงอย่างมีจุดหมายและมีความหมายผู้เรียนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจการแสดงความคิดเห็นในการจัดการเรียนการสอน และช่วยสร้างความเข้าใจให้ผู้เรียนอย่างลึกซึ้ง

4. เพื่อตอบสนองความสนใจของผู้เรียนแต่ละคน โดยการเรียนรู้ตามเอกัตภาพ ออกแบบกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามที่ต้องการจะรู้ บรรยากาศในชั้นเรียนจะไม่เครียดและสามารถกระตุ้นให้ผู้เรียนเรียนอย่างสนุกสนานและบรรลุผลในการเรียนมากขึ้น

5. มีการถ่ายโอนและค้นหาความสัมพันธ์ระหว่างเนื้อหาสาระ ความคิด ทักษะและเจตคติช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจความคิดรวบยอดที่เรียนได้อย่างลึกซึ้ง เป็นระบบและถ่ายโอนความเข้าใจจากเรื่องหนึ่งไปสู่อีกเรื่องหนึ่งได้ดี

6. ส่งเสริมการเรียนรู้ที่จะทำงานร่วมกันให้ผู้เรียนรู้สึกปลอดภัย มีความพึงพอใจ มีความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของหมู่คณะและยอมรับผู้อื่น เต็มใจที่จะทำงานร่วมกับกลุ่มและเป็นสมาชิกที่ดีของกลุ่ม

7. ช่วยพัฒนาค่านิยม คุณธรรม จริยธรรม มาตรฐานการทำงาน วินัยในตนเอง ส่งเสริมความสามารถในการทำงาน และการควบคุมอารมณ์ของผู้เรียน

8. ช่วยส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ และพัฒนาการแสดงออกทางด้านศิลปะดนตรีไปพร้อม ๆ กับทางด้านความรู้ เนื้อหาสาระ อีกทั้งให้ผู้เรียนมีโอกาสได้ร่วมกิจกรรมในสังคม

ลาร์ดิซาเบล และคณะ (Lardizabal and others. 1970 : 142) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายในการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการไว้ดังนี้

1. เพื่อพัฒนาและส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้สึกปลอดภัย มีความพึงพอใจ มีความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของหมู่คณะและยอมรับผู้อื่น

2. ส่งเสริมการเรียนรู้ที่จะทำงานร่วมกันระหว่างครูกับนักเรียน ช่วยพัฒนาค่านิยมบรรยากาศในชั้นเรียนส่งเสริมให้ผู้เรียนได้

3. หลักพัฒนาจริยธรรมมาตรฐานการทำงาน มาตรฐานของกลุ่ม ความซาบซึ้งในการทำงาน และความซื่อสัตย์

4. ช่วยพัฒนาวินัยในตนเองโดยส่งเสริมความสามารถในการทำงานและการควบคุมอารมณ์ของผู้เรียน

5. ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ พัฒนาการแสดงออกทางศิลปะ ดนตรี การละคร เช่นเดียวกันกับทางด้านสังคม วิทยาศาสตร์และวรรณคดี

6. เพื่อให้ผู้เรียนมีโอกาสได้ร่วมกิจกรรมในสังคม เต็มใจทำงานร่วมกับกลุ่ม และเป็นสมาชิกที่ดีของกลุ่ม

ธำรง บัวศรี (2532 : 180-182) กล่าวว่า ในการกำหนดจุดมุ่งหมายของการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการนั้นควรจะคำนึงถึงลักษณะสำคัญดังต่อไปนี้คือ

1. เป็นการบูรณาการระหว่างความรู้และกระบวนการเรียนรู้ เพราะในปัจจุบันปริมาณของความรู้มีมากขึ้นเป็นทวีคูณ รวมทั้งมีความสลับซับซ้อนมากขึ้นเป็นลำดับ การเรียนการสอนด้วยวิธีการเดิม อาทิ การบอกเล่า การบรรยายและการท่องจำ อาจจะไม่เพียงพอที่จะก่อให้เกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพได้ ผู้เรียนควรเป็นผู้สำรวจความสนใจของตนเองว่าในความหลากหลายนั้น อะไรคือสิ่งที่ตนสนใจอย่างแท้จริง ตนเองจะแสวงหาความรู้เพื่อตอบสนองความสนใจเหล่านั้นได้อย่างไร เพียงใด และด้วยกระบวนการอย่างไร

2. บูรณาการระหว่างพัฒนาการทางความรู้ และการพัฒนาการทางจิตใจ นั่นคือให้ความสำคัญแก่จิตพิสัย คือ เจตคติ ค่านิยม ความสนใจ และสุนทรียภาพแก่ผู้เรียนในการแสวงหาความรู้ด้วย ไม่ใช่เน้นแต่เพียงองค์ความรู้หรือพุทธิพิสัยแต่เพียงอย่างเดียว

3. บูรณาการระหว่างความรู้และการกระทำความสัมพันธ์ของบูรณาการระหว่างความรู้และการกระทำในข้อนี้ก็มิ้นยแห่งความสำคัญ และความสัมพันธ์เช่นเดียวกับที่ได้กล่าวไว้แล้วในข้อที่สองเพียงแต่เปลี่ยนจิตพิสัยเป็นทักษะพิสัยเท่านั้น

4. บูรณาการระหว่างสิ่งที่เรียนในโรงเรียนกับสิ่งที่ป็นอยู่ในชีวิตประจำวันของผู้เรียน คือ การตระหนักถึงความสำคัญแห่งคุณภาพชีวิตของผู้เรียนว่า เมื่อใดผ่านกระบวนการเรียนการสอนตามหลักสูตรแล้ว สิ่งที่เรียนที่สอนในห้องเรียนจะต้องมีความหมายและมีคุณค่าต่อชีวิตของผู้เรียนอย่างแท้จริง

สรุปได้ว่าจุดมุ่งหมายในการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ เป็นสิ่งที่ทำให้เห็นกระบวนการเรียนรู้ตามธรรมชาติของนักเรียน ความรู้ ปัญหาและประสบการณ์ต่าง ๆ เป็นสิ่งที่ผู้เรียนเรียนรู้ได้ ในชีวิตประจำวันอย่างสัมพันธ์กัน การบูรณาการจึงเป็นสิ่งที่ช่วยตอบสนองธรรมชาติ การเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นอย่างดี

3.6 ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ

ขั้นตอนในการจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการบูรณาการ เป็นขั้นตอนที่สำคัญในการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการให้บรรลุผลสำเร็จในการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ นักการศึกษาได้กำหนดขั้นตอนในการเรียนรู้แบบบูรณาการไว้ดังนี้

ลาร์ดิซาเบล และคณะ (Lardizabal and others, 1970 : 144-148) ได้เสนอขั้นตอนในการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ ดังนี้

1. ขั้นนำ (Initiating the unit) เป็นขั้นที่ครูเร้าความสนใจ หรือนำทางให้ผู้เรียนตระหนักถึงปัญหาที่ผู้เรียนประสบอยู่ ครูอาจมีวิธีเริ่มได้หลายวิธี เช่น การจัดสภาพห้องเรียนให้เร้าความสนใจใคร่รู้ใช้โอกาสพิเศษและเหตุการณ์สำคัญ เป็นการเริ่มหน่วยการศึกษานอกสถานที่ การเยี่ยมชมสถานที่ ศึกษาปัญหาต่าง ๆ ในครอบครัวหรือโรงเรียนอาจนำมาใช้เป็นการเริ่มหน่วย

การใช้สื่อต่าง ๆ ภาพยนตร์ สไลด์ เทปบันทึกเสียง การเล่าเรื่อง บทความหรือบทประพันธ์ นำมาใช้เริ่มต้นหน่วยได้ หน่วยการเรียนรู้อาจเริ่มมาจากข้อเสนอบางด้านของโรงเรียนหรือท้องถิ่น ปัญหาดังกล่าวนำไปสู่การกระทำ ครูอาจตั้งคำถามว่าเราจะแก้ปัญหาได้อย่างไร ต้องใช้อุปกรณ์อย่างไรบ้าง และอะไรเป็นปัญหาย่อยที่เราต้องแก้ไขก่อนปัญหาใหญ่

2. **ขั้นปฏิบัติการ (Point of experience)** เป็นขั้นที่ผู้เรียนวางแผนพิจารณาตั้งจุดมุ่งหมาย ในการแก้ปัญหา และตกลงใจเลือกดำเนินการหรือเก็บรวบรวมข้อมูล ครูช่วยให้คำแนะนำการทำ กิจกรรม มีการแบ่งกลุ่มและหน้าที่ ในขั้นนี้ต้องอาศัยทักษะ ความสามารถของครูที่จะแนะนำ กิจกรรมซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนาความสามารถของตนตามความถนัดมากที่สุด กิจกรรมต่าง ๆ ได้แก่ การค้นคว้า การเก็บรวบรวมข้อมูล การอ่าน การรวบรวมวัสดุอุปกรณ์ การทัศนศึกษา การเขียนและแปลความด้วยภาพ สถิติ การสัมภาษณ์ เป็นต้น

3. **ขั้นกิจกรรมสรุป (Cumulating activities)** ในขั้นนี้ครูที่เน้นการบูรณาการของหน่วย ผู้เรียนสรุปกิจกรรม โดยมีครูเป็นผู้ให้คำปรึกษา แนะนำในขณะที่ทำกิจกรรมแบบหน่วย ผู้เรียน ต่างแบ่งงานกันทำคนละด้าน ดังนั้นการผสมผสานงานทุกด้านเข้าด้วยกันเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง ผู้เรียน ควรได้รับคำแนะนำ ให้สังเกตค้นหาว่ากิจกรรมของตนสามารถตอบปัญหากลุ่มใหญ่ได้อย่างไร และในการเสนอผลงานของตนให้เพื่อน ๆ ที่ไม่ได้ทำกิจกรรมส่วนนั้นได้เข้าใจอย่างลึกซึ้ง จะใช้ การสื่อความหมายอย่างไรจึงจะมีประสิทธิภาพ

4. **ขั้นประเมินผล (Evaluation)** การประเมินผลถือเป็นกระบวนการต่อเนื่องในทุกๆ ระยะ ของการเรียนการสอน ไม่ได้หมายถึงการวัดผลขั้นสุดท้ายเท่านั้น การประเมินผลอาจแบ่งออกเป็น วัดความรู้ ความเข้าใจในด้านวิชาการ ประเมินความสามารถในการทำงานร่วมกันภายในกลุ่ม และ ความสามารถระหว่างกลุ่มผู้เรียนจะต้องได้รับการกระตุ้นให้ตระหนักว่าการประเมินผลของกลุ่ม เป็นสิ่งที่มีคุณค่ายิ่งกว่าครูเป็นผู้ประเมินเพราะในขณะที่ผู้เรียนต้องประเมินผลการทำงานของตน ช่วยให้ผู้เรียนได้ตระหนักถึงจุดมุ่งหมายที่ได้กำหนดไว้ ซึ่งเป็นการตรวจสอบและเป็นแนวทาง ปรับปรุงการดำเนินกิจกรรมของตนและกลุ่มได้

กองวิจัยทางการศึกษา (2545 : 19) ได้สังเคราะห์สรุปขั้นตอนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ ไว้ดังนี้

1. นำเข้าสู่บทเรียน เป็นขั้นตอนที่เร้าความสนใจให้นักเรียนทำกิจกรรมโดยวิธีการอภิปรายซักถาม ใช้สื่อประเภทต่าง ๆ
2. ขั้นปฏิบัติการ เป็นขั้นตอนที่นักเรียนกระทำกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อเป็นการศึกษาค้นคว้าจากหนังสือ เอกสาร และใบความรู้ต่าง ๆ

3. กิจกรรมสรุป เป็นขั้นตอนที่ให้นักเรียนเสนอกิจกรรมของตนจากการทำกิจกรรม โดยการให้สรุปโยงความสัมพันธ์ จัดนิทรรศการ

4. ประเมินผล เป็นขั้นที่ครูประเมินผลจากที่นักเรียนทำกิจกรรมโดยการซักถามและการทดสอบ

สุมิตร คุณานุกร (2521 : 118-120) ได้เสนอการดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการ เพื่อให้ผู้เรียนได้สะสมประสบการณ์ และนำไปใช้ให้บังเกิดประโยชน์ต่อชีวิตและสังคม ควรปฏิบัติ โดยจัดกิจกรรมที่เร้าความสนใจของผู้เรียน ซึ่งเรามักจะเรียกกิจกรรมนี้ว่า กิจกรรมขั้นนำ ครูอาจจัดโดยวิธีดังต่อไปนี้

1. นำสนทนาเกี่ยวกับปัญหาหรือข้อสงสัยต่าง ๆ ที่ผู้เรียนมี เป็นการโยงให้เรื่องที่จะสอนมีความหมายต่อผู้เรียนมากขึ้น
2. ใช้ข่าวหรือเหตุการณ์ประจำวันที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับเรื่องที่จะเรียนหรือตัดข่าวและภาพจากหนังสือพิมพ์ เปิดแถบบันทึกเสียงที่อัตรายการข่าวจากวิทยุ แล้วให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็น หรือวิพากษ์วิจารณ์ข่าวนั้น การใช้ข่าวเร้าความสนใจนำไปสู่การฝึกทักษะทางสังคมได้
3. ใช้ภาพ แผนภาพ หรือการจัดแสดงภาพบนป้ายนิเทศให้ผู้เรียนดูแล้วอธิบายประกอบภาพนั้น เช่น ภาพที่เกี่ยวกับการทำมาหากิน งานอาชีพต่าง ๆ ภาพโบราณสถานและสถานที่สำคัญ บุคคลสำคัญ แผนผังการจัดบ้านให้น่าอยู่ ภาพเปรียบเทียบคนที่ติดยาเสพติดกับภาพผู้ที่มีพลานามัยสมบูรณ์
4. ให้ผู้เรียนเล่าประสบการณ์ของตนเกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ ที่ครูกำหนดให้แล้วมีการอภิปรายซักถามเนื้อหา
5. มีการแสดงบทบาทสมมติเพื่อให้ทายข้อความหรือเรื่องราวที่จะเรียนต่อไป
6. จัดนิทรรศการด้วยภาพเอกสาร หนังสืออ่านประกอบ วัสดุจำลองของจริง เพื่อนำเข้าสู่เรื่องที่จะเรียนต่อไป จัดกิจกรรมที่เน้นการคิด เสาะแสวงหาคำตอบด้วยการค้นคว้าทดลองมากกว่าการสอนให้ท่องจำ และทำกิจกรรมถาม-ตอบแต่เพียงอย่างเดียว เนื้อหาและความคิดรวบยอดที่จัดไว้ในหน่วยต่าง ๆ ครูสามารถนำมาตั้งเป็นปัญหา จัดประเด็นปัญหาเพื่อนำไปสู่การเรียนแบบสืบสวนได้เป็นอย่างดี ปัญหาที่ครูตั้งขึ้นย่อมเกี่ยวข้องกับชีวิตของผู้เรียน และสิ่งแวดล้อมที่ผู้เรียนได้พบอยู่ทุกเมื่อเชื่อวัน ครูสนับสนุนให้ผู้เรียนนำประสบการณ์ของชีวิตมาแลกเปลี่ยนกันผู้เรียนได้คิด พุด ฟัง เขียน อ่าน เป็นการแสดงออก ผู้เรียนได้ค้นคว้าทดลองจากอุปกรณ์ที่ครูจัดสรรมาให้ ผู้เรียนได้ฝึกตั้งสมมติฐานซึ่งอาศัยการเชื่อมโยงจากความคิดรวบยอด ได้หัดแก้ปัญหาคำที่จัดไว้ และได้มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมขั้นต่าง ๆ ได้อภิปราย ถกเถียง ปัญหาร่วมกัน อ่านและเขียนรายงาน

จัดนิทรรศการร่วมกัน ทำแผนภูมิ สมุดภาพ เหล่านี้ล้วนเป็นกิจกรรมที่เชื่อมโยงไปสู่ประสบการณ์ชีวิตทั้งสิ้น

7. จัดกิจกรรมโดยใช้สื่อการสอนเข้าช่วยแทนที่จะใช้หนังสือแบบเรียนแต่เพียงเล่มเดียวบ่อยครั้งที่เดียวที่อุปกรณ์การสอนมีส่วนช่วยให้เกิดการจัดกิจกรรมที่น่าสนใจขึ้น ครูอาจใช้ข่าวหรือภาพจากหนังสือพิมพ์รายวันและรายสัปดาห์มาเป็นเครื่องมือเร้าความสนใจ และนำเข้าสู่การตั้งปัญหาต่าง ๆ ของบทเรียนได้ การใช้ของจริง วัสดุจำลอง และเครื่องมือต่าง ๆ ประกอบทำให้สามารถจัดกิจกรรมได้หลายประเภทช่วยให้ผู้เรียนได้ฝึกฝน ทดลองทำด้วยตนเอง การใช้แผนที่ แผนภาพ แผนภูมิ กราฟ และสถิติต่าง ๆ ช่วยฝึกทักษะทางสังคมเป็นอย่างดี ภาพยนตร์ สไลด์ ช่วยสร้างแนวคิดที่สำคัญและช่วยให้ผู้เรียนรู้เรื่องราวของชีวิตและสิ่งแวดล้อมได้ดียิ่ง หนังสืออ่านประกอบและเอกสารเสริมประสบการณ์จะช่วยขยายขอบเขตของความสนใจของผู้เรียนได้เพิ่มขึ้นดังนี้ การจัดกิจกรรมของครูควรคำนึงถึงการใช้สื่อการสอนให้มาก ขออย่าเป็นครูที่สอนมือเปล่า อย่างน้อยใช้เพลงหรือนิทานประกอบก็ช่วยให้ผู้เรียนเรียนได้สนุกและมีความหมาย

8. จัดกิจกรรมเลียนแบบสถานการณ์ในชีวิตจริงหรือจัดการแสดงบทบาทสมมติได้ เช่น เรื่องเกี่ยวกับสุขภาพอนามัย อาชีพต่าง ๆ ในชุมชน ประเทศเพื่อนบ้าน ผู้มีประโยชน์ต่อชุมชน โรงเรียนของเรา บ้านเมืองที่เราอยู่ภาคต่าง ๆ ในประเทศไทย เป็นต้น การจัดกิจกรรม การเรียน การสอน อาจทำในแบบของการแสดง การแสดงบทบาทสมมติ และการจัดเกมสถานการณ์จำลอง ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนได้รับการช่วยทำให้เรียนอย่างเต็มที่ สร้างความเข้าใจในสิ่งที่เกิดขึ้นในชีวิตจริง ผู้เรียนได้เรียนรู้การทำงานร่วมกันและเรียนได้อย่างสนุกสนาน

หทัย ดันหยง (2525 : 246) ได้เสนอขั้นตอนในการดำเนินการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการไว้ดังต่อไปนี้

1. กำหนดปัญหา ปัญหามาจากตัวผู้เรียน เป็นข้อมูลหลักฐานที่เกิดขึ้นจากผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์
2. ตั้งสมมติฐาน คือ การสืบค้นหาเหตุที่เกิดแห่งปัญหาด้วยการอภิปราย ค้นคว้าหาวิธีแก้ปัญหา
3. ลงมือปฏิบัติทดลองด้วยการจัดกิจกรรมเป็นแผนโครงการ หน่วยงาน โดยสร้างบูรณาการของกิจกรรมนั้นไว้ทุกขั้นตอน
4. การวิเคราะห์ผล การปฏิบัติทดลองโดยการสังเกต บันทึก และนำข้อมูลมาตรวจสอบอภิปราย แยกแยะข้อมูลหลักฐานให้เห็นปัญหาแห่งเหตุผลและผลที่เกิดขึ้น
5. การสรุปผล สรุปจากการวิเคราะห์ขึ้นเป็นหลัก การประชุม ตรวจสอบ ทบทวน แล้วนำไปใช้เป็นเกณฑ์แนวปฏิบัติในการดำเนินชีวิต

สาราช บัศวรี (2521 : 12-14) ได้เสนอวิธีจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนเกิดบูรณาการโดยวิธีสอนแบบแก้ปัญหา โดยมีขั้นตอนในการสอนดังนี้

1. ปัญหา เป็นการตั้งปัญหาหรือเสนอปัญหาให้แก่ผู้เรียน
2. ตั้งสมมติฐานให้ผู้เรียนหาสาเหตุของปัญหา
3. ทดลองทำ ให้ผู้เรียนทดลองแก้ปัญหาจากสาเหตุที่ได้ตั้งสมมติฐานไว้เป็นข้อ ๆ
4. วิเคราะห์ผลการทดลอง ให้ผู้เรียนนำผลหรือข้อมูลที่ได้จากการทดลองแก้ปัญหาตามสมมติฐานต่าง ๆ ที่ตั้งไว้มาวิเคราะห์หาสาเหตุที่แท้จริงโดยการนำมาวิเคราะห์ร่วมกันสรุปผลให้นักเรียนช่วยกันสรุปถึงสาเหตุที่แท้จริงของปัญหาร่วมกัน

สุนันทา สุนทรประเสริฐ (2545 : 70) ได้กล่าวถึงการดำเนินการจัดขั้นตอนการเรียนรู้แบบบูรณาการ ดังนี้

1. ศึกษาข้อมูลให้ชัดเจน เช่น ปัญหาความต้องการ ผลการเรียนรู้ของผู้เรียน หลักสูตร จุดประสงค์การเรียนรู้ กิจกรรมที่หลักสูตรกำหนด ความรู้เรื่องการบูรณาการ วิธีสอนที่ผู้เรียนเป็นสำคัญ การประเมินตามสภาพจริงเป็นต้น
2. วิเคราะห์ประเด็นการเรียนรู้ โดยการวิเคราะห์หลักสูตรในแต่ละรายวิชาที่เกี่ยวข้อง แยกเป็นเนื้อหา กิจกรรม และจุดประสงค์
3. กำหนดเรื่องสู่บูรณาการ โดยกำหนดหัวเรื่องที่จะเรียน กำหนดเนื้อหา กิจกรรม จุดประสงค์การเรียนรู้ รวมถึงการวัดและประเมินผลในแต่ละรายวิชา นำมาหลอมรวมเป็นกรอบความรู้ แล้วจึงเขียนเป็นแผนการสอนบูรณาการตามรูปแบบที่ต้องการ โดยใช้กิจกรรมที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ตามแนวทางปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้
4. ผลงาน สื่อวัสดุอุปกรณ์ จะเป็นการสร้างสื่อการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ในแต่ละวิชา หรือกิจกรรม อาจเป็นนวัตกรรมประเภทวัสดุอุปกรณ์ หรือวิธีการก็ได้ซึ่งรวมถึงสื่อธรรมชาติ สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อเทคโนโลยี และสื่ออื่น ๆ โดยเน้นให้ผู้เรียนได้ใช้ประกอบในการปฏิบัติกิจกรรมได้อย่างมีความสุขและสนุกในการเรียน
5. นำไปสอนอย่างแยบยล โดยการนำแผนการสอนบูรณาการนั้นไปใช้สอนเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างผสมผสานกลมกลืนในทุกวิชาหรือหน่วยการเรียนรู้ที่กำหนดไว้จากการปฏิบัติจริง ได้ร่วมคิดร่วมทำกับเพื่อน ได้ค้นพบความรู้ด้วยตนเองและมุ่งเน้นการนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ได้ในชีวิตจริง
6. ประเมินผลเพื่อปรับปรุง เมื่อนำไปใช้สอนแล้วจึงรวบรวมข้อมูล สรุปผลที่ได้รับว่าเป็นไปตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ โดยการประเมินตามสภาพจริง และใช้วิธีการประเมิน

ที่หลากหลาย จากนั้นทำการปรับปรุงแก้ไขในส่วนที่บกพร่อง พัฒนางานให้สมบูรณ์เพื่อไปใช้ในครั้งต่อไป

มนตรีช สัทธิตสมบูรณ์ (2548 : 28) สรุปขั้นตอนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการไว้ดังนี้

1. กำหนดหัวข้อการเรียนรู้
2. กำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้
3. กำหนดเนื้อหา
4. กำหนดขอบเขตการเรียนรู้
5. ดำเนินกิจกรรม
6. ประเมินผล

จากการได้ศึกษาขั้นตอนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการของนักการศึกษาดังกล่าว ผู้วิจัยนำมาเป็นแนวทางในการกำหนดขั้นตอนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ สรุปได้ดังนี้

1. กำหนดหัวข้อ/หน่วยการเรียนรู้
2. กำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้
3. กำหนดขอบเขตของเนื้อหาที่จะสอน
4. ออกแบบกิจกรรมให้สอดคล้องกับเวลาลักษณะของกิจกรรมเน้นให้นักเรียนมีส่วนร่วม

ในกระบวนการเรียนรู้มากที่สุด

5. จัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการตามที่กำหนดโดยยึดหลัก 3 ขั้นตอน ดังนี้

5.1 ขั้นนำเชื่อมโยงความรู้ เป็นการสร้างความสนใจให้ผู้เรียน ให้ผู้เรียนได้รู้ว่าจะเรียนเรื่องอะไร อาจจะเปิดประเด็นด้วยการตั้งคำถาม ตั้งปัญหาเร้าความสนใจผู้เรียน เชื่อมโยงความรู้เดิมกับความรู้ใหม่

5.2 ขั้นจัดกิจกรรมบูรณาการ มีกิจกรรมที่ส่งเสริมการสอนหลากหลาย ให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะการคิด การแก้ปัญหา รู้จักค้นคว้าความรู้ด้วยตนเองมากกว่าการท่องจำ ทำกิจกรรมร่วมกันเป็นกลุ่ม เรียนรู้โดยบูรณาการเชื่อมโยงเนื้อหาจากกลุ่มสาระอื่น ๆ และใช้สื่อประกอบการเรียนการสอนที่หลากหลาย เช่น การเรียนรู้จากอินเทอร์เน็ต คีวีดี วีซีดี และซีดี เป็นต้น

5.3 ขั้นสรุปงานหลากหลาย การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ จะเป็นการจัดกิจกรรมที่เน้นกระบวนการกลุ่ม การสรุปจึงให้ความสำคัญกับผู้เรียน เปิดโอกาสให้ผู้เรียนสรุปเรื่องที่ตนเองศึกษา โดยการอภิปรายร่วมกัน หรือทำชิ้นงานให้เห็นถึงการบูรณาการกับวิชาอื่น ๆ โดยครูเป็นคนคอยให้คำแนะนำและเพิ่มเติมส่วนที่ยังไม่สมบูรณ์

6. ประเมินผลการเรียนรู้ให้ครอบคลุมจุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนด

3.7 บทบาทของครูในการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ

ได้มีนักวิชาการกล่าวถึงบทบาทของครูในการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ ดังนี้

ลำลี รักสุทธิ และคณะ (2544 : 28-29) ได้กล่าวถึงบทบาทของครูในการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการว่าครูมีบทบาทและหน้าที่ในการเตรียมการและดำเนินการจัดการสอนแบบบูรณาการดังต่อไปนี้

1. ทำการศึกษาหลักสูตรและวิเคราะห์เรื่องที่จะสอน ซึ่งการศึกษาหลักสูตรนั้นจะต้องศึกษาถึงการบูรณาการกับวิชาต่าง ๆ ด้วย เพื่อที่จะได้นำเนื้อหาบูรณาการกัน
2. การเตรียมแหล่งข้อมูล ครูจะต้องเตรียมแหล่งข้อมูล ความรู้ให้พร้อมเพราะครูจะเป็นผู้คอยอำนวยความสะดวกแก่ผู้เรียน ดังนั้นครูอาจเตรียมโดยการทำสื่ออุปกรณ์ ใบความรู้ เป็นต้น
3. การจัดทำแผนการสอน ก่อนทำการสอนทุกครั้งจะต้องมีการวางแผนการสอนและเตรียมการสอนด้วยการจัดทำแผนการสอน
4. การเตรียมสื่อวัสดุอุปกรณ์ ไม่ว่าจะเป็นการเรียนการสอนด้วยวิธีใดก็จะต้องมีการเตรียมสื่อและอุปกรณ์กันทั้งนั้น บทบาทของครูตรงนี้จึงคือการเตรียมสื่อเพื่ออำนวยความสะดวกแก่การเรียนของผู้เรียน
5. เตรียมการวัดผลประเมินผล เมื่อมีการเรียนการสอนก็ต้องมีการวัดและประเมินผล ดังนั้นครูจะต้องเตรียมเครื่องมือสำหรับการวัดและประเมินผลด้วย
6. การเป็นผู้ช่วยเหลือ ให้คำแนะนำปรึกษา ครูต้องทำตัวเสมือนพ่อแม่ที่มีน้ำใจคอยให้ความช่วยเหลือผู้เรียนตลอดเวลา
7. การเป็นผู้สนับสนุนและเสริมแรง ครูเป็นผู้คอยสนับสนุน และเสริมแรงให้ผู้เรียนได้เรียนอย่างมีที่พึ่ง และมีครูคอยให้กำลังใจ
8. การเป็นผู้มีส่วนร่วมในกิจกรรม ครูต้องมีส่วนร่วมในกิจกรรมโดยทำเสมือนว่าตนเป็นเพียงผู้เรียนคนหนึ่งเท่านั้น
9. การเป็นผู้ให้ข้อมูลย้อนกลับ ครูควรให้ข้อมูลย้อนกลับแก่ผู้เรียนเกี่ยวกับกระบวนการเรียน พฤติกรรมการเรียน และให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์แก่ผู้เรียน
10. การเป็นมิตรหรือสร้างบรรยากาศที่อบอุ่น ครูต้องคอยเป็นมิตรคอยให้ความช่วยเหลืออย่างอบอุ่นแก่ผู้เรียน

ทิตนา แจมณี (2545 : 184) ได้กล่าวถึง บทบาทของครูในการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ ดังนี้

1. การศึกษารวบรวมข้อมูลของผู้เรียนเป็นรายบุคคล
2. การวิเคราะห์เพื่อค้นหาศักยภาพของผู้เรียน
3. การร่วมกับผู้เรียนในการสร้างวิสัยทัศน์

4. การร่วมวางแผนการเรียน
5. การแนะนำช่วยเหลือเรื่องการเรียนรู้
6. การสรรหาสื่อและอุปกรณ์
7. การให้ผู้เรียนสร้างความรู้ด้วยตนเอง
8. การเสริมพลังและสร้างกำลังใจ
9. การร่วมการประเมิน
10. การเก็บรวบรวมข้อมูล

สนอง อินละคร (2544 : 289) ได้กล่าวถึงบทบาทของครูในการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการดังนี้

1. เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง โดยนักเรียนได้ปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง

2. ให้นักเรียนได้ร่วมทำงานเป็นกลุ่มโดยกิจกรรมที่นักเรียนปฏิบัติควรเป็นกิจกรรมการเรียนรู้เป็นกลุ่ม

3. เน้นการปลูกฝังจิตสำนึก ค่านิยม และจริยธรรมที่ถูกต้อง

4. เน้นการจัดกิจกรรมตรงให้กับนักเรียน

5. เน้นการจัดบรรยากาศที่ส่งเสริมให้นักเรียนกล้าคิด กล้าทำ

ลาร์ดีซาเบล และคณะ (Lardizabal and others. 1970 : 148) ได้กล่าวถึงบทบาทของครูดังนี้

1. เตรียมวัสดุประสงค์และขั้นตอนการปฏิบัติกิจกรรม

2. อธิบายสาระของบทเรียน และลำดับความสัมพันธ์ก่อนหลังของความรู้ และ

ประสบการณ์

3. อภิปรายการปฏิบัติตามขั้นตอนของบทเรียน ดำเนินการนำเข้าสู่บทเรียนด้วยการยกตัวอย่างสื่อ การสาธิต จนผู้เรียนสามารถนำมาอ้างอิงด้วยเหตุผล

4. ตรวจสอบความเข้าใจจากความรู้ที่ได้รับด้วยคำถาม และการนำไปประยุกต์ใช้เป็นผู้คอยสังเกตการทำกิจกรรมเหมือนพี่เลี้ยงผู้ให้คำแนะนำ เพื่อตรวจสอบผลย้อนกลับ เตรียมการแก้ไขเมื่อจำเป็น

สรุปได้ว่า ครูผู้สอนจะต้องมีการเตรียมตัวเป็นอย่างดี ทั้งด้านเนื้อหา การจัดกิจกรรม การเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ การประเมินผลการเรียนรู้ สังเกตพฤติกรรมผู้เรียนอย่างดี และต้องให้ความเป็นกันเองใจเย็น เพราะการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการต้องใช้เวลาเพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ใช้ความคิดความรู้ เชื่อมโยงสู่การบูรณาการในวิชาอื่น ๆ อย่างสร้างสรรค์มีประสิทธิภาพ เพื่อให้ผู้เรียนจะได้รับความสุขในการเรียนรู้และใฝ่หาความรู้ต่อไป

3.8 บทบาทของผู้เรียนในการเรียนรู้แบบบูรณาการ

ลักษณะของกิจกรรมที่ผู้เรียนต้องเรียนรู้แบบบูรณาการควรจะหลากหลายผสมผสานกัน และเพื่อให้สอดคล้องกับหลักสูตรการจัดกิจกรรมในลักษณะที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เน้นการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมการเรียนรู้จากสิ่งที่ใกล้ตัวผู้เรียนเชื่อมโยงออกไปสู่ชีวิตจริง

ลาร์ดิซาเบล และคณะ (Lardizabal and others. 1970 : 148) ได้เสนอแนะให้นำกิจกรรมของกระบวนการกลุ่มมาใช้ดังนี้

1. แบ่งกลุ่ม ในการแบ่งกลุ่มจะต้องให้ผู้เรียนได้เข้ากลุ่มเพื่อทำกิจกรรมที่ตนมีความถนัด และมีความสนใจ ครูจะต้องช่วยเหลือในการจัดแบ่งกลุ่มด้วยเพื่อให้แต่ละกลุ่มมีจำนวนพอเหมาะ และมีความสามารถพอ ๆ กัน

2. แต่ละกลุ่มเลือกคณะกรรมการ ซึ่งประกอบด้วย ประธานกรรมการ รองประธานกรรมการ คณะกรรมการ และเลขานุการ

3. มีการประชุมร่วมกันภายในกลุ่มเพื่อวางแผนในการทำกิจกรรมร่วมกัน เช่น

3.1 การรายงาน

3.2 การอภิปราย

3.3 กรณีตัวอย่าง

3.4 การแสดงละคร

3.5 การศึกษานอกสถานที่

3.6 การสาธิตและทดลอง

3.7 การสัมภาษณ์

3.8 การจัดนิทรรศการ

3.9 สมาชิกทุกคนในกลุ่มมีหน้าที่รับผิดชอบในการทำกิจกรรมตามที่ได้ร่วมกันวางแผนไว้

ในการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการตามขั้นตอนที่เรียกว่า สโตรี ไลน์ แม็คทอด (Story line method) อรทัย มูลคำ และคณะ (2542 : 38) ได้นำเรื่องของการทำกิจกรรมที่ผู้เรียนเป็นสำคัญ มาใช้ในการทำกิจกรรมของผู้เรียนแต่เน้นในเรื่องความร่วมมือระหว่างผู้เรียนและผู้สอน โดยเน้นบทบาทของผู้เรียน ดังนี้

1. ฝึกวางแผนและทำงานต่าง ๆ ร่วมกับผู้อื่น

2. ค้นคว้าหาความรู้ที่ตนและกลุ่มสนใจเพื่อนำเสนอต่อเพื่อนร่วมชั้น

3. ทำกิจกรรมแลกเปลี่ยนการเรียนรู้จากกลุ่ม

4. ผู้เรียนเป็นส่วนสำคัญในการปฏิบัติกิจกรรมทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และความคิด มีพัฒนาการทางสังคม กล้าแสดงออก และกล้าตัดสินใจในสิ่งที่ถูกต้องด้วยการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

ค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง และผสมผสานความคิดเห็นกับเพื่อนและกลุ่มโดยเป็นธรรมชาติของผู้เรียน การสอนแบบบูรณาการจะเน้นให้ผู้เรียนได้ทำกิจกรรมมากขึ้น ต้องรู้จักสังเคราะห์สิ่งที่ตนได้เรียนรู้จากความคิดของสมาชิกในกลุ่มและประมวลเป็นองค์ความรู้ของตนเอง การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบบูรณาการผู้เรียนจะมีบทบาทสำคัญที่สุดในการทำกิจกรรมและเน้นที่กระบวนการกลุ่ม ศึกษาค้นคว้าหาความรู้ กล้าที่จะคิดและแสดงออก

4. การจัดการเรียนรู้แบบปกติ

4.1 ลักษณะของการจัดการเรียนรู้แบบปกติ

การจัดการเรียนรู้แบบปกติ เป็นการจัดการเรียนรู้ที่ยึดแนวการจัดการเรียนรู้ที่โรงเรียนใช้อยู่เป็นประจำ มีลักษณะดังต่อไปนี้ (น้ำทิพย์ พรหมชัย, 2547 : 27)

1. การเรียนรู้ยึดตามหลักสูตร โดยใช้เนื้อหาเป็นหลัก
2. กำหนดเวลาเรียนแน่ชัด ใช้เวลาเรียนพร้อม ๆ กันทั้งกลุ่ม
3. เน้นการตอบสนองความต้องการของกลุ่ม
4. ใช้ตำรา แบบฝึกหัดเป็นอุปกรณ์สำคัญในการสอน
5. จำกัดขอบเขตการเรียนรู้
6. สอนโดยบรรยายหรือสาธิตเป็นหลัก
7. กำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้อย่างกว้าง ๆ
8. เกณฑ์การวัดขึ้นอยู่กับบุคคล
9. การประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียนจะแยกออกจากการสอน และเกิดขึ้น

เกือบตลอดเวลาในช่วงของการทดสอบ

10. ยึดคะแนนการสอบเป็นหลัก

4.2 ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้แบบปกติ

การจัดการเรียนรู้แบบปกติ ยึดแนวการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ของกรมวิชาการ ซึ่งมี ส่วนประกอบและขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. สาระสำคัญ
2. จุดประสงค์
3. เนื้อหา
4. กิจกรรมการเรียนรู้ มีลำดับขั้นตอนดังนี้

4.1 **ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน** เป็นการเตรียมผู้เรียนให้พร้อมที่จะเรียน โดยครูเป็นผู้กระตุ้นให้นักเรียนเกิดความสนใจด้วยกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การทายปัญหา การซักถาม การทบทวนบทเรียนที่ผ่านมา

4.2 **ขั้นสอน** เป็นการดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ด้วยวิธีต่าง ๆ เช่น ครูเสนอบทเรียนใหม่โดยการสนทนาซักถาม แล้วให้นักเรียนศึกษาเนื้อหาในบทเรียน หนังสือเรียน ฯลฯ

4.3 **ขั้นสรุป** เป็นการสรุปเนื้อหาของบทเรียน โดยครูและนักเรียนช่วยกันสรุปเพื่อให้เกิดความคิดรวบยอด สื่อการเรียนการสอน

4.4 **ขั้นวัดประเมินผล**

สรุปได้ว่าการจัดการเรียนรู้แบบปกติจะยึดครูเป็นสำคัญ ครูเป็นผู้ให้ความรู้ ทำการจัดการเรียนรู้แบบบรรยาย เรียนตามตำราเรียนโดยการท่องจำ เพื่อให้ทำแบบทดสอบได้ไม่เน้นการแสดงออกของนักเรียน จะเห็นว่าการจัดการเรียนรู้แบบปกติมีบทบาทสำคัญในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

เพื่อให้เห็นภาพชัดเจนของการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ และการจัดการเรียนรู้แบบปกติ จึงเปรียบเทียบให้เห็นความแตกต่าง (สำลี รักสุทธี. 2544 : 18) ดังตาราง 1

ตาราง 1 เปรียบเทียบการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ และการจัดการเรียนรู้แบบปกติ

ประเด็น	การเรียนรู้แบบปกติ (แบบเดิม)	การเรียนรู้แบบบูรณาการ
1. หน่วยการเรียนรู้	คนเดียว / ตัวใครตัวมัน	กลุ่ม / เพื่อน / เดี่ยว
2. จุดเน้น	เนื้อหาเดียว / แยกย่อย / แต่าง	องค์รวม / ลุ่มลึก / บูรณาการ
3. การพัฒนา ประสบการณ์	ทอน	ร่างกาย อารมณ์ ปัญญา สังคม
	สติปัญญา / ความรู้ความจำ	ค่านิยม ตนเอง ส่วนรวม โลก จักรวาล เอื้ออาทร น้ำใจไมตรี พุทธิภาวะ ห่วงแทนภูมิปัญญา
4. บทบาทผู้เรียน	ฟัง จด จำ สอบ ลืม	มีส่วนร่วม คิด กระทำปฏิบัติสัมพันธ์ ค้นคว้า สรุปด้วยตนเอง หลอมรวม

5. บทบาทครู	สอน บอก บรรยาย สั่ง ประเมิน	ความคิด กระตือรือร้น อดทน ฝึกฝน ร่วมแรงแบ่งปัน เอื้ออาทร เปิดใจกว้าง อำนวยความ สะดวก เป็นแหล่งความรู้
6. บทบาทครู	สอน บอก บรรยาย สั่ง ประเมิน	สนับสนุน กระตุ้น เป็นพ่อแม่ เอื้ออาทร เปิดใจกว้าง อำนวยความ สะดวก เป็นแหล่งความรู้
7. การสื่อสาร		สนับสนุน กระตุ้น เป็นพ่อแม่
8. บรรยากาศ		รอบด้าน / กว้างไกล / ยาวนาน
9. วิธีการเรียนรู้	ทางเดียว / สั่ง / ชั่วคราว เป็นทางการ ปิดกั้น ช้าช้า เข้าสถานภาพ ครู นักเรียน	ไม่เป็นทางการ ผ่อนคลาย สนุกสนาน ไม่เข้าสถานภาพ เป็น กันเอง ปรับเปลี่ยนเสมอ
10. ผู้รับผิดชอบ	ครูตั้งโจทย์ นำความรู้ให้	ครูกระตุ้น สนับสนุนกระบวนการ
11. ผู้ได้รับการ ตอบสนองความ ต้องการ	บอก เนื้อหา ให้ท่องจำ ครู	กลุ่ม ให้คิดหาคำตอบเอง ผู้เรียน เพื่อน ครูและผู้ปกครอง
12. การถ่ายโอนการ เรียนรู้ไปสู่การ ทำงาน/ชีวิตจริง	ครู น้อย / ไม่แน่นอน / อ่างว้าง	ผู้เรียน ผู้ปกครอง
13. ความรัก		มาก / ไม่ตงงาน / สร้างงานเองได้
14. คุณธรรม	คับแคบ / เห็นแก่ตัว / มิติ	เปิดกว้าง / เห็นแก่ส่วนรวม / หลาย
15. อุดมคติ	เดียว	มิติ
16. การประเมิน	ต่ำ / หายาก	สูงส่ง / มากมี
17. ผู้ประเมิน	เอาตัวรอดเป็นยอดดี เนื้อหา ครู	ส่วนรวม ผลงาน / กระบวนการ นักเรียน เพื่อน ครูและผู้ปกครอง

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

5.1 งานวิจัยที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ

สายฝน ลีรัตนาวลี (2540 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง การออกแบบหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้เป็นคณะและการเรียนรู้ปัญหาสิ่งแวดล้อมสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมของนักเรียนรวมทั้งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉพาะด้านความพร้อม อีกทั้งศึกษาปัญหา และแนวทางส่งเสริมการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ และการจัดการเรียนรู้เป็นคณะสำหรับนักเรียนในระดับมัธยมศึกษา ผลการศึกษาพบว่า ในด้านหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการเรื่องน้ำกับชีวิตของเชียงใหม่ โดยครูผู้สอนเป็นคณะนั้นครูผู้สอนเห็นว่ามีความสัมพันธ์กัน และสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดในหน่วยย่อยทุกหน่วย หน่วยการเรียนรู้ดังกล่าวมีประโยชน์ทำให้ผู้เรียน สามารถเรียนรู้เนื้อหาต่าง ๆ ที่สัมพันธ์กันได้ละเอียดลึกซึ้ง ผู้สอนร่วมมือกันสอนทั้งในเนื้อหาที่ต้องใช้ความสามารถเฉพาะด้านที่มีอยู่อย่างชัดเจน และเนื้อหาอื่น ๆ อีกทั้งยังรับฟังข้อคิดเห็นซึ่งกันและกัน ในเวลาปรึกษาหารือหรือ ในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างสอน นักเรียนเห็นว่าหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการ น่าสนใจ ตื่นเต้น และสนุกสนาน เพราะครูหลายคนช่วยกันสอน โดยมีสื่อประกอบการเรียนรู้ที่น่าสนใจ นักเรียน ได้ทำกิจกรรมหลากหลาย มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนและการแสดงออก ทำให้พัฒนาความเชื่อมั่นในตัวเองรวมทั้งเป็นการส่งเสริมปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนได้ดี

วิทยา ทองอินทร์ และคณะ (2543 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาเปรียบเทียบประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการกับการจัดการเรียนการสอนแบบปกติในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาโพธิ์ศรีสุวรรณ ได้ศึกษาด้านความคิดเห็นของครูผู้สอนพบว่า ประสบความสำเร็จในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ในระดับมาก มีการวางแผนการจัดประสบการณ์ การเรียนรู้ การใช้การวัดผลและประเมินผลและมีสภาพความสำเร็จในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ในระดับมาก ด้านความคิดเห็นของนักเรียน พบว่า การจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบบูรณาการอันครอบคลุมถึงการวางแผนการจัดประสบการณ์การใช้สื่อ การวัดผลและประเมินผลด้วยคุณลักษณะ และสภาพความสำเร็จของการจัดประสบการณ์อยู่ในระดับสูงทุกด้าน

ชานาญ โสดา (2543 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง การใช้ชุดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการ โดยใช้ป่าชุมชนเป็นสื่อการเรียนรู้ในลักษณะห้องเรียนธรรมชาติ ผลจากการศึกษาพบว่า ชุดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการ โดยใช้ป่าชุมชน โนนใหญ่เป็นสื่อการเรียนรู้ในลักษณะห้องเรียนธรรมชาติ สามารถทำให้ผู้เรียนทุกคนเกิดการเรียนรู้และมีความรู้ตามจุดประสงค์ของหลักสูตร อีกทั้งสามารถทำให้ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะการเรียนรู้ 4 ลักษณะ คือ การเรียนรู้อย่างมีความสุข การเรียนรู้จากการคิด และปฏิบัติจริง การเรียนร่วมกับบุคคลอื่น การเรียนรู้แบบองค์รวม

อรรถวรรณ นิยะโต (2536 : 87) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความรับผิดชอบต่อตนเอง และความรับผิดชอบต่อสังคมของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษาโดยใช้การสอนแบบบูรณาการกับการสอนตามคู่มือครู ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนความรับผิดชอบต่อตนเองและความรับผิดชอบของนักเรียนทั้งสองกลุ่มแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

พรนิภา สมาเอี่ยม (2545 : 124) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาและความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยการสอนแบบบูรณาการตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 กับตามแนวคู่มือครู ผลการศึกษาพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาของนักเรียนกลุ่มที่สอนแบบบูรณาการตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 แตกต่างกับกับกลุ่มที่สอนแบบบูรณาการ ตามแนวคู่มือครู อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จันทร์จรัส ตัณฑสุทธิ (2528 : 74) ได้ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษา โดยเทคนิคการสอนแบบบูรณาการและการสอนตามคู่มือครู ผลการศึกษาปรากฏว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ความคิดสร้างสรรค์ระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียนก่อนเรียนและภายหลังการเรียนวิชาสังคมศึกษา โดยเทคนิคการสอนแบบบูรณาการและการสอนตามคู่มือครูแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

พิชญ์ เดชใจ (2540 : 74) ได้ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและเจตคติต่อสิ่งแวดล้อมของผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เรียนวิชาสังคมศึกษาโดยการสอนแบบบูรณาการที่ใช้เทคนิคการพัฒนาแบบยั่งยืนพบว่า กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีเจตคติต่อสิ่งแวดล้อมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยกลุ่มทดลองมีเจตคติต่อสิ่งแวดล้อมสูงกว่ากลุ่มควบคุม

นที ศิริมัย (2529 : 60) ได้ศึกษาความสามารถในการสร้างความคิดรวบยอดและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาของผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ด้วยการสอนแบบบูรณาการ ผลการศึกษาปรากฏว่า ความสามารถในการสร้างความคิดรวบยอดวิชาสังคมศึกษาระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ความสามารถในการสร้างความคิดของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมสูงขึ้นกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.1 กลุ่มทดลองที่มีระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาต่างกัน มี

ความสามารถในการสร้างความคิดรวบยอดวิชาสังคมศึกษาต่างกัน มีความสามารถในการสร้างความคิดรวบยอดแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

นันทรัช จิระศึกษา (2544 : 110) ได้ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาเคมีเรื่อง สารและการเปลี่ยนแปลงโดยใช้การสอนแบบบูรณาการตามแบบวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี สังคมของผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ผลการศึกษาพบว่า ผู้เรียนที่เรียนโดยใช้การสอนแบบบูรณาการตามแบบวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี สังคม มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาเคมีก่อนเรียนและหลังเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

เกษรา เถยงาม (2546 : 168) ได้ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความรับผิดชอบต่อสังคมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการสอนแบบบูรณาการและการสอนแบบร่วมมือด้วยเทคนิค เอส ที เอ ดี (STAD) ที่เรียนเรื่องมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนที่เรียนด้วยการสอนแบบบูรณาการกับนักเรียนที่เรียนด้วยการสอนแบบร่วมมือ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยนักเรียนที่เรียนด้วยการสอนแบบบูรณาการมีค่าเฉลี่ยของผลต่างของคะแนนแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างจากการเรียนด้วยการสอนแบบร่วมมือด้วยเทคนิค เอส ที เอ ดี

ศิริพร เถาว์โท (2545 : 87) ได้ศึกษาผลของการเรียนรู้แบบบูรณาการที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบรรหารแจ่มใสวิทยา 1 ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีความคิดสร้างสรรค์เพิ่มขึ้นหลังจากได้รับการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

วูล์ฟ (Wolf, 1988) ศึกษาเรื่อง การคิดอย่างมีวิจารณญาณโดยบูรณาการในวิชาสังคมศึกษาเรื่องการเมืองการปกครองของนักเรียนเกรด 9 ในโรงเรียนริเวอร์วูด เมืองฟูลตันมลรัฐจอร์เจีย ผลการศึกษาพบว่า การคิดอย่างมีวิจารณญาณและการนำความคิดไปประยุกต์ใช้ของนักเรียนที่ได้รับการสอนควบคู่กับการฝึกทักษะการคิดและนักเรียนที่ได้รับการสอนอย่างเดียวไม่แตกต่างกัน

โอเวน (Owen, 1990 : 11) ได้ทำการวิจัยเพื่อสำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการวิชาวิทยาศาสตร์ประยุกต์ที่ใช้สอนกับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีการประยุกต์หลักของเทคโนโลยี ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนร้อยละ 67 มีความรู้สึกรู้สึกต่อการนำวิทยาศาสตร์มาใช้ได้ดีขึ้นเมื่อเปรียบเทียบกับการสอนวิทยาศาสตร์แบบดั้งเดิม นักเรียนร้อยละ 71 ต้องการให้มีการจัดหลักสูตรการเรียนดังกล่าวในชั้นเรียน นักเรียนร้อยละ 37 ยอมรับการจัดเนื้อหาวิทยาศาสตร์ประยุกต์มีประโยชน์ในชีวิตประจำวันและอนาคต นักเรียนร้อยละ 80 มีความเข้าใจ ความคิดรวบยอดจากการสาธิตระหว่างวิชาคณิตศาสตร์และฟิสิกส์ นักเรียนร้อยละ 47 สนใจในการเรียนวิทยาศาสตร์

สำหรับความคิดเห็นของครูที่ได้รับจากการออกแบบสอบถามพบว่า การบูรณาการวิชาชีววิทยาและเคมีควรมีการปรับปรุงให้เหมาะสมยิ่งขึ้นในการสอนในชั้นเรียนเพื่อนำมาใช้ในชีวิตประจำวัน

แฮมิลตัน (Hamilton, 1982 : Abstract) ศึกษาเรื่อง ลักษณะของการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการในระดับประถมและมัธยมศึกษาที่มีลักษณะที่พึงพอใจจากผู้บริหารและคณาจารย์ ผลสรุปของการศึกษาดังนี้

1. แผนบูรณาการนั้นยังไม่ถูกใช้อย่างกว้างขวางตามโรงเรียนชนบทขนาดเล็ก
2. ประโยชน์จากแผนบูรณาการไม่ได้ทำให้เกิดปัญหาของการพูดการอ่านออกเสียงที่ชัดเจน ระหว่างโรงเรียนประถมและมัธยม
3. แผนบูรณาการไม่ต้องสนับสนุนด้านการเงินมากเท่ากับแผนดั้งเดิมประโยชน์ของตำรา สื่อการเรียนการสอน อุปกรณ์ และบุคคลยังประมาณเดิม
4. แผนบูรณาการไม่ต้องการการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพในอาคารของโรงเรียนจำนวนมากของแผนโครงการนี้ได้ปฏิบัติในสิ่งแวดล้อมของห้องเรียนแบบดั้งเดิม
5. คณาจารย์ ผู้บริหาร นักเรียน และบุคคลธรรมดาควรจะมีส่วนร่วมในการวางแผนของหลักสูตรสำหรับนักเรียน ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงในการพัฒนาของหลักสูตรในเร็ว ๆ นี้ เพราะความพยายามที่จะให้โรงเรียนอยู่ในส่วนของสังคม

ฮัลเลย์ (Hulley, 1998 : Abstract) ศึกษาเรื่อง การสร้างชุดการเรียนการสอน โดยการบูรณาการวิชาวิทยาศาสตร์และวิชาสังคมศึกษาของนักเรียนเกรด 5 ผลการศึกษาพบว่า ชุดการเรียนรู้นี้มีเนื้อหาทางวิทยาศาสตร์ 3 เรื่อง ได้แก่ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี วิทยาศาสตร์กายภาพ ประวัติศาสตร์และธรรมชาติของวิทยาศาสตร์ ซึ่งเนื้อหาแต่ละเรื่องนำมาจากหลักสูตรวิทยาศาสตร์ของ หลักสูตรแม่บทแห่งชาติ ชุดการเรียนรู้นี้ประกอบไปด้วย วัตถุประสงค์ สื่อการเรียนการสอนที่สร้างขึ้น และการประเมินผล ครูสามารถใช้ชุดการเรียนการสอนจากการศึกษาคู่มือ ผลของการใช้ชุดการเรียนรู้นี้ พบว่า ช่วยให้ครูสามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนได้อย่างกว้างขวาง

เทอร์เรลล์ (Terrell, 1979 : 6) ได้ทำการศึกษาการบูรณาการทักษะภาษาอังกฤษในหลักสูตรธุรกิจศึกษาของโรงเรียนรัฐบาลระดับต่อจากชั้นมัธยมศึกษา ผลปรากฏว่าหลังจากการใช้วิธีการบูรณาการเข้าไปแล้วทำให้ไม่มีผลเลย จากองค์ประกอบที่เลือกมาจาก 33 องค์ประกอบ ดูเหมือนว่าจะมีผลกับวิธีการบูรณาการในบางสถานการณ์ ในรายวิชาธุรกิจศึกษา มักจะใช้วิธีการบูรณาการที่ไม่ขึ้นอยู่กับวิธีสอนเดี่ยว วิธีการบูรณาการทักษะภาษาอังกฤษเกิดขึ้นบ่อยมากสำหรับครูในวิทยาลัยชุมชนแต่มากกว่าครูที่อยู่ในวิทยาลัยอาชีวะ การบูรณาการทักษะภาษาอังกฤษจะไม่ใช้วิธีสอนวิธีใดวิธีหนึ่ง ทักษะภาษาอังกฤษแต่ละทักษะนี้จะทำให้เกิดการบูรณาการในหลักสูตรธุรกิจ

ศึกษาหรือมากกว่าหนึ่งรายวิชาแต่ไม่ได้ทำให้เกิดการบูรณาการในรายวิชาทุกรายวิชา ผลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ทำให้ได้ทราบผลและรวมทั้งมีผลต่อการที่ทำให้ครูได้มีการเปลี่ยนแปลง

5.2 งานวิจัยเกี่ยวกับเพลงพื้นบ้าน เพลงอีแซว

สุกัญญา สุจนายา (2523 : 48) ศึกษาเรื่อง “เพลงปฏิพากษ์ : การศึกษาในเชิงวรรณคดีวิเคราะห์” โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาพัฒนาการของเพลงปฏิพากษ์ ตั้งแต่สมัยอยุธยาถึงสมัยรัตนโกสินทร์ และศึกษายทบาทของเพลงปฏิพากษ์ในฐานะที่เป็นภาพสะท้อนของสังคมไทยในอดีตในด้านต่าง ๆ เช่น ให้ความบันเทิง สร้างความสามัคคีในกลุ่ม ให้การศึกษาแนวทางการดำเนินชีวิต บันเทิงเหตุการณ์ วิพากษ์วิจารณ์สังคม และระบายความแค้นในสังคมโดยแสดงออกในรูปของการพูดถึงเรื่องเพศ เป็นต้น ทั้งนี้ได้มุ่งศึกษายทบาทในการนำเสนอเรื่องเพศที่ปรากฏในเพลงชนิดนี้ โดยเฉพาะ โดยอาศัยแนวพินิจในเชิงประวัติ สังคมวิทยา และจิตวิเคราะห์ ผลการศึกษาพบว่า การที่เพลงปฏิพากษ์ของไทยมีการใช้ศัพท์สวดและโวหารในเรื่องเพศอยู่มากมายนั้นเป็นเพราะอิทธิพลของคติความเชื่อดั้งเดิมที่ถือว่าเพศเกี่ยวข้องกับความอุดมสมบูรณ์ของพืชและมนุษย์ซึ่งความเชื่อดังกล่าวนี้อาจได้รับอิทธิพลมาจากลัทธิฮินดู – ต้นตระกูลที่ยังคงหลงเหลืออยู่ในความเชื่อของคนไทย และเมื่อพินิจความเชื่อดังกล่าวในเชิงจิตวิเคราะห์ก็จะเห็นได้ว่า เป็นวิธีการหาทางระบายออกของสัญชาตญาณทางเพศแทบทั้งสิ้น เพลงปฏิพากษ์จึงเป็นรูปแบบหนึ่งของการระบายความก้าวร้าวที่เก็บกดจากการถูกจำกัด สัญชาตญาณทางเพศและเป็นปฏิกิริยาโต้ตอบกลไกของสังคม

บัวผัน สุพรรณยศ (2535 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง วิเคราะห์เพลงอีแซวของจังหวัดสุพรรณบุรี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเป็นมาและลักษณะทั่วไปของเพลงอีแซว วิเคราะห์บทบาทของเพลงอีแซว วิเคราะห์บทบาทของเพลงอีแซวที่มีต่อสังคมไทย วิเคราะห์การสร้างสรรค์ของเนื้อหา และการสร้างสรรค์ด้านภาษาในเพลงอีแซว โดยดำเนินการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สัมภาษณ์ศิลปินเพลงอีแซว จำนวน 27 คน เพื่อนำข้อมูลเกี่ยวกับเพลงอีแซวมานวิเคราะห์ทางวรรณคดีและคติชนวิทยา ผลการวิจัยพบว่า เพลงอีแซวเป็นเพลงพื้นบ้านประจำถิ่นของสุพรรณบุรี มีการใช้ถ้อยคำสำนวนโวหาร มีการใช้ภาษาที่เด่นในการเล่นสัมผัสอักษร ปัญหาแลอุปสรรคในการสร้างสรรค์และสืบทอดเพลงอีแซวส่วนใหญ่เกิดจากตัวศิลปินและค่านิยมของคนในสังคม ดังนั้นควรมีการอนุรักษ์และส่งเสริมเพลงอีแซว เผยแพร่ความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับเพลงอีแซว

ธนพร พิทักษ์อุปถัมภ์ (2547 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง ศึกษาวิเคราะห์ผลงานเพลงพื้นบ้านของ ขวัญจิต ศรีประจันต์ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาและวิเคราะห์ผลงานเพลงพื้นบ้านของ ขวัญจิต ศรีประจันต์ โดยศึกษาถึงชีวประวัติของขวัญจิต ศรีประจันต์ ในฐานะที่เป็นศิลปินแห่งชาติ ศึกษาถึงความเป็นมาและลักษณะทั่วไปของเพลงอีแซว เพลงฉ่อย วิเคราะห์ศิลปะการใช้ภาษาในผลงาน

เพลงพื้นบ้านของ ขวัญจิต ศรีประจันต์ ผลการศึกษาพบว่า ขวัญจิต ศรีประจันต์ เป็นแม่เพลงพื้นบ้านที่มีความสามารถ มีปฏิภาณไหวพริบ และมีพรสวรรค์ทั้งในการประพันธ์และการแสดง เพลงอีแซวและเพลงน้อย ความเป็นมาและลักษณะทั่วไปของเพลงอีแซวมีอายุไม่เกิน 100 ปี มีลำดับขั้นตอนการเล่นเพลงเหมือนเพลงน้อยแต่มีจังหวะเร็วกว่าเพลงน้อย ส่วนเพลงน้อยมีอายุมากกว่า 100 ปี มีจังหวะกำลังดีไม่ช้าไม่เร็ว การสร้างสรรค์บทเพลงในด้านเนื้อหาพบว่า ขวัญจิต ศรีประจันต์ มีความสามารถในการประพันธ์โดยนำเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมมาประยุกต์แต่งไว้ในบทเพลงได้เป็นอย่างดี สำหรับโลกทัศน์พบว่าขวัญจิต ศรีประจันต์ ให้ความสำคัญต่อโลกทัศน์ที่มีต่อมนุษย์ แต่ก็ไม่ละเลยที่จะกล่าวถึงโลกทัศน์ที่มีต่อธรรมชาติและสิ่งเหนือธรรมชาติ ส่วนด้านการสร้างสรรค์ภาษาพบว่า ขวัญจิต ศรีประจันต์ มีการใช้ถ้อยคำสำนวนโวหารและกลวิธีสร้างภาพพจน์ ซึ่งเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้ เพลงพื้นบ้านของขวัญจิต ศรีประจันต์ มีความไพเราะและเป็นที่ยอมรับของคนไทยมาจนถึงปัจจุบัน

อุบลรัตน์ กิจไมตรี (2544 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรเพื่อถ่ายทอดเพลงอีแซว ภูมิปัญญาท้องถิ่นสุพรรณบุรี สำหรับนักเรียนประถมศึกษา โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เพื่อถ่ายทอดเพลงอีแซว พบว่า นักเรียนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีความต้องการที่จะพัฒนาหลักสูตรเพื่อถ่ายทอดเพลงอีแซว หลังจากได้พัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรพบว่า นักเรียนมีความรู้และสามารถแสดงเพลงอีแซวได้ มีเจตคติที่ดีต่อหลักสูตร สามารถนำความรู้ไปประกอบอาชีพการแสดง และเป็นการสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นเพลงอีแซวของสุพรรณบุรีอีกด้วย

จิราภรณ์ วรรณะบุรณ์ (2547 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง การศึกษาบทบาทหน้าที่ของเพลงอีแซวที่มีต่อเยาวชนในโรงเรียนพบว่า บทบาทหน้าที่ของเพลงอีแซวที่มีต่อเยาวชน แบ่งได้เป็น 4 ประการ คือ 1) บทบาทหน้าที่ในด้านการให้ความบันเทิงโดยการใช้ภาษา นำคำมาแต่งเพลงอีแซวได้อย่างสนุกสนาน ใช้น้ำเสียงในการร้อง และการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้ชมในการแสดง 2) บทบาทหน้าที่ในด้านการให้การศึกษา ได้รับความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์และตำนานของท้องถิ่น ได้แง่คิดที่สอดแทรกมาในเพลง เรื่องของความรักชาติ 3) บทบาทหน้าที่ในด้านแบบแผนของสังคม เห็นความสำคัญของการรักษาขนบธรรมเนียมประเพณี กตัญญูต่อผู้มีพระคุณ เกิดความภาคภูมิใจในการเป็นผู้สืบสานวัฒนธรรมที่ดั่งามในท้องถิ่นให้แก่คนรุ่นหลัง 4) บทบาทหน้าที่ในด้านการสร้างความสามัคคีของชุมชน พบว่า เพลงอีแซวมีบทบาทในการปลูกฝังจิตสำนึก ตระหนักถึงความสำคัญของความสามัคคี อันจะนำไปสู่การพัฒนาสังคมที่กว้างขึ้น และประเทศชาติต่อไป

วาสนา หนองเพียน (2547 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง การศึกษาเพลงอีแซวจังหวัดสุพรรณบุรี มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาประวัติ วิวัฒนาการ องค์ประกอบการแสดงเพลงอีแซว และภาพสะท้อนสังคมที่ปรากฏในเพลงอีแซวจังหวัดสุพรรณบุรี การศึกษาประวัติเพลงอีแซว นักวิชาการและ

ผู้เกี่ยวข้องพบว่า เพลงอีแซวเกิดมาประมาณ 67 – 100 ปี (นับถึงปี 2547) วิวัฒนาการการแสดง เพลงอีแซว เริ่มจากการแสดงกับพื้นไม้ยกโรง เล่นกลางคืนจะจุดตะเกียงเจ้าพายุเพื่อให้แสงสว่าง ต่อมาจึงใช้ไฟฟ้าและมีเวทียกพื้น อดีตจะเล่นกันเพื่อความสนุกสนานไม่คิดค่าแสดง ต่อมาจึงมีการ ตั้งค่าแสดง พ่อเพลง แม่เพลงยึดเป็นอาชีพ สมัยก่อนกำกับจังหวะโดยการปรบมือ ต่อมาจึงใช้ เครื่องดนตรี นึ่ง กรับ ตะโพน กำกับจังหวะเพื่อความสนุกสนาน มีองค์ประกอบในการแสดง 6 ประการ ได้แก่ ผู้แสดง การแต่งกาย เครื่องดนตรี บทร้อง ท่ารำ และลักษณะคำประพันธ์ ภาพ สะท้อนสังคม ที่ปรากฏในบทเพลงอีแซวได้แก่ ด้านความเชื่อ ด้านอาชีพ ด้านค่านิยม ด้านการ แต่งกาย และความผูกพันระหว่างเครือญาติ

ดวงเดือน สดแสงจันทร์ (2544 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง การศึกษาเพลงพื้นบ้านของคณะ ขวัญจิต ศรีประจันต์ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาชีวิตประวัติของขวัญจิต ศรีประจันต์ ชีวิตการแสดง เพลงพื้นบ้านประวัติและพัฒนาการของเพลงพื้นบ้าน พัฒนาการของคณะ องค์ประกอบและรูปแบบ ในการเล่นเพลง การบันทึกโน้ต และวิเคราะห์ทำนองเพลงพื้นบ้าน ผลการศึกษา พบว่า ขวัญจิต ศรีประจันต์ เป็นผู้มีความเพียรพยายามอดสาหะในการฝึกร้องเพลงพื้นบ้านมาตั้งแต่เด็ก มีความสามารถร้องด้นกลอนสดได้เป็นอย่างดี พิถีพิถันในการเลือกใช้อ้อยคำได้ไพเราะสละสลวย เหมาะสมกับโอกาสต่าง ๆ นำเพลงอีแซวเป็นสื่อกลางในการถ่ายทอดเรื่องราวต่าง ๆ รับผิดชอบ

โรเบิร์ต (Robert. 1978 : 2-5) ศึกษาเรื่อง การใช้เพลงพื้นบ้านของสเปนเป็นเครื่องมือ ในการศึกษาและถ่ายทอดวัฒนธรรมดั้งเดิมของสเปนให้กับเด็กที่มีเชื้อสายสเปนแต่ไม่ได้อาศัยอยู่ใน สเปน ปรากฏว่าเพลงพื้นบ้านของสเปนเป็นเครื่องมือที่ดีในการศึกษาวัฒนธรรม และภาษาสามารถ เป็นสื่อถ่ายทอดวัฒนธรรมได้เป็นอย่างดี

ริต้า (Rita. 1981 : 26-29) ศึกษาเรื่อง การใช้เพลงพื้นบ้านในการพัฒนาประสบการณ์ ทางภาษา พบว่า เพลงพื้นบ้านช่วยทำให้มีศิลปะในการใช้ภาษาเพิ่มมากขึ้นและยังช่วยพัฒนาทักษะ ในการใช้ห้องสมุดของนักเรียนได้ดียิ่งขึ้น

โรบินสัน (Robinson. 1992 : 31) ได้ศึกษาความเชื่อมโยงระหว่างการศึกษาและการพัฒนา ชุมชน ผลการวิจัยพบว่า ในการจัดการศึกษาควรเปิดโอกาสให้ท้องถิ่น ประชาชนชาวบ้านเข้ามา มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา เพื่อที่จะแก้ปัญหาของชุมชนได้อย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับ สภาพการณ์จริง

แมคเคย์ (Mackay. 1995 : 59) ศึกษาเรื่อง การแสดงดนตรีพื้นบ้านของเมืองโนวาสกอต ตา ผลการวิจัยพบว่า ชาวบ้านในเมืองโนวา สกอตตา มีความซาบซึ้งและภูมิใจในภูมิปัญญาด้าน ดนตรีพื้นบ้านของตนเอง และพยายามที่จะสืบทอดความรู้ มีการปฏิบัติคือ การไปอยู่ร่วมกับประชาชน ชาวบ้าน

จากการศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการทั้งในประเทศ และต่างประเทศ จะเห็นว่า การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการน่าสนใจตื่นเต้น และสนุกสนาน นักเรียนได้แสดงออก มีส่วนร่วมในกิจกรรมหลากหลาย ทำให้พัฒนาความเชื่อมั่นในตัวเองรวมทั้งเป็นการส่งเสริมปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนได้ดี การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการประสบความสำเร็จในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ได้ดีมาก

จากการศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับเรื่องเพลงพื้นบ้าน และเพลงอีสาน ทั้งในประเทศ และต่างประเทศ สรุปได้ว่า เพลงพื้นบ้านให้คุณค่าในด้านความบันเทิง คุณค่าทางภาษา ให้แง่คิดในด้านต่าง ๆ และทำให้เห็นคุณค่าความเป็นอัจฉริยะของปราชญ์ทางเพลงพื้นบ้าน นอกจากนี้เพลงพื้นบ้านยังสะท้อนให้เห็นสภาพชีวิตความเป็นอยู่ของคนชนบท และเป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดวัฒนธรรมได้เป็นอย่างดี

จากการศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย เปรียบเทียบความรู้และทักษะปฏิบัติเรื่องเพลงอีสานของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการกับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ เป็นการศึกษาเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการในเรื่องความรู้เพลงอีสาน และทักษะปฏิบัติเพลงอีสาน ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด หลักการ และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องหลายอย่าง ด้านความรู้เพลงอีสาน ได้ศึกษาประวัติความเป็นมา ลักษณะฉันทลักษณ์ ทำนองลีลาการร้องเครื่องดนตรีประกอบการแสดง เครื่องแต่งกายผู้แสดง โอกาสในการแสดง ลำดับขั้นในการแสดง ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สำคัญของจังหวัดสุพรรณบุรี ด้านทักษะปฏิบัติ ได้ศึกษากระบวนการจัดการเรียนรู้ของภูมิปัญญาท้องถิ่น กระบวนการจัดการเรียนรู้ทักษะปฏิบัติของนักการศึกษา และยังสามารถศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ ได้ศึกษาตัวแปรเกิน/ตัวแปรแทรกซ้อนที่คาดว่าจะมีอิทธิพลต่อผลการทดลอง คือ ความฉลาดทางอารมณ์ มาเป็นตัวแปรร่วมในการวิจัยครั้งนี้ แล้วนำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ ซึ่งพอจะสรุปเป็นแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการด้านความรู้เรื่องเพลงอีสาน มีขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ 3 ขั้นตอน 1) ขั้นนำเชื่อมโยงความรู้ เป็นการสร้างความสนใจให้ผู้เรียน 2) ขั้นจัดกิจกรรมบูรณาการ มีกิจกรรมที่ส่งเสริมการสอนหลากหลาย เรียนรู้โดยบูรณาการเชื่อมโยงเนื้อหาจากกลุ่มสาระอื่น ๆ 3) ขั้นสรุปงานหลากหลาย เปิดโอกาสให้ผู้เรียนสรุปเรื่องที่ตนเองศึกษา โดยการอภิปรายร่วมกัน หรือทำชิ้นงานให้เห็นถึงการบูรณาการกับวิชาอื่น ๆ

การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการด้านทักษะปฏิบัติเรื่องเพลงอีแซว มีขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ 5 ขั้น ดังนี้ ขั้นที่ 1 สังกศัตว์อย่างตั้งใจ เป็นการสาธิตการร้องให้ผู้เรียนฟัง และดูประกอบการรำ ทำท่าทางตามเนื้อเพลง ขั้นที่ 2 ปฏิบัติได้ตามคำสั่ง ผู้เรียนร้องตามที่ละวรรค พร้อมทั้งประกอบการรำ ทำท่าทางตามเนื้อเพลงไปด้วย ขั้นที่ 3 ฝึกทวนย้ำความแม่นยำ ผู้เรียนฝึกร้อง ฝึกรำ ทำท่าทางตามเนื้อเพลงซ้ำ ๆ หลายเที่ยวจนกว่าจะเกิดความชำนาญร้องได้ รำได้อย่างถูกต้อง ขั้นที่ 4 ฉายแว่นำความเด่น ผู้เรียนจะเรียนรู้ตามความสามารถและความถนัดของแต่ละคน และ ขั้นที่ 5 รวมวงเล่นเพลงอีแซวสู่อาชีพ ผู้เรียนที่มีความถนัดในแต่ละด้านมารวมวงแสดงเพลงอีแซว